

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Національна бібліотека України для дітей

Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей в умовах глобальних викликів

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
керівників бібліотек*

23-25 вересня 2025 року
м. Рівне

Київ – 2025

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України
Національна бібліотека України для дітей

**Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей
в умовах глобальних викликів**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції керівників бібліотек

23-25 вересня 2025 року
м. Рівне

Київ – 2025

УДК 027.625(477):005

С 91

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко

Укладач Т.М. Кузілова

Редактор В.В. Зеленська

Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей в умовах глобальних викликів : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції керівників б-к, 23-25 верес. 2025 р. / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Т. М. Кузілова ; ред. В. В. Зеленська. — Київ : НБУ для дітей, 2025. — 170 с.

Збірник містить доповіді та тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції керівників бібліотек «Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей в умовах глобальних викликів», що проходила 23-25 вересня 2025 року на базі КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» Рівненської обласної ради.

© Національна бібліотека України для дітей

ЗМІСТ

<i>Урочисте відкриття конференції</i>		5
<i>Алла ГОРДІЄНКО</i>	<i>Бібліотечна «Монетизація»: Гранти. Партнерство. Інформаційне коло Національної бібліотеки України для дітей</i>	10
<i>Олександр КОРНІЙЧУК</i>	<i>Як працює Центр захисту прав дитини</i>	22
<i>Наталія НАЗАРУК</i>	<i>Тут народжуються ідеї, зростають мрії, формується майбутнє. Рівненській обласній бібліотеці для дітей – 85!</i>	24
<i>Ольга РЕДЧИЧ</i>	<i>Не просто книжки: як формується серце бібліотеки</i>	37
<i>Ірина ВОРОН</i>	<i>Бібліотека як майстерня навичок: неформальна освіта через творчі ініціативи</i>	42
<i>Наталія ОНОФРІЙЧУК</i>	<i>Тиша, що говорить. Бібліотечні проєкти, що сприяють психологічному комфорту</i>	49
<i>Світлана МОЛЧАНОВА</i>	<i>Медіаосвіта та бібліографія: бібліотека як провідник змін</i>	56
<i>Лідія СТЬОПА, Наталія ДИБАЧ</i>	<i>Від вподобайок до книжок: як соціальні мережі мотивують дітей до саморозвитку</i>	62
<i>Юлія ГРАНОВСЬКА</i>	<i>Арттерапія у роботі зі слабозорими та незрячими дітьми</i>	65
<i>Маргарита ШКАБАРІНА</i>	<i>Партнерство між освітніми установами та бібліотеками в контексті реалізації національної Стратегії розвитку читання</i>	69
Модуль 1: Доступність бібліотек: інклюзивні технології та простір без перешкод		
<i>Надія ВЛЕЗЬКО</i>	<i>Відкрий своє серце: створюємо простір довіри і натхнення для дітей</i>	72
<i>Таїса МАНЖУЛА</i>	<i>Збереження ментального здоров'я дітей в умовах війни: наші проєкти та дії</i>	79
<i>Ольга ПРОКОПОВИЧ-ТКАЧЕНКО</i>	<i>Співтворчість і відкритість – сучасні формати бібліотеки для дітей</i>	83

Леся ГУК	<i>Від класичної книги до емоційного хабу: як бібліотека відповідає на виклики часу</i>	89
Тамара КЛЮЙ	<i>Консолідаційна роль Чернігівської обласної бібліотеки для дітей у часи викликів</i>	93
Аліна БІЛА	<i>Бібліотерапевтичні практики роботи з читачами-дітьми: ментальне здоров'я та інклюзія</i>	98
Ольга КРИЖАНОВСЬКА	<i>Проектна та програмна діяльність бібліотеки: реалії сьогодення</i>	103
Лідія УШАКОВА	<i>Читаємо разом, зростаємо разом: вплив бібліотеки на згуртованість громади</i>	108
Наталія КАВУН	<i>Часопис для дітей та обласна бібліотека для дітей – грані співпраці</i>	114
Модуль 2: Бібліотеки як осередки національної пам'яті та культурного становлення		
Тетяна РУСІНА	<i>Бібліотека і місцева історія: краєзнавчі проекти як інструмент виховання національної ідентичності</i>	120
Наталія НАГОРНА	<i>Промоція національної культурної спадщини в умовах воєнного конфлікту як незмінна місія дитячих бібліотек Сумщини</i>	126
Юлія ВАСИЛЕНКО	<i>Краєзнавчі проекти як інструмент єднання громад у збереженні культурної пам'яті в часи ризиків</i>	133
Лариса МОЗГОВА	<i>Сучасна бібліотека у взаємодії з соціальними інституціями: аспекти реалізації та культурний вплив</i>	137
Ольга КОНАСОВА	<i>Бібліотекар на післязавтра: сучасні форми неформальної освіти у Львівській обласній бібліотеці для дітей</i>	143
Валентина ЧЕРНОУС	<i>Сучасна дитяча бібліотека в умовах глобальних викликів</i>	145
Тетяна ЖАЙВОРОНОК	<i>Бібліотека як культурний хаб: виховання патріотизму через книги, театр і рідне слово</i>	149
Галина ТРОХИМЕНКО	<i>«Мандрівний методист»: бібліотечні мости культурної дипломатії під час війни</i>	159

Урочисте відкриття Всеукраїнської науково-практичної конференції керівників бібліотек «Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей в умовах глобальних викликів»

Захід розпочався презентацією книги «Між нами – небо!» та виступом гурту «Чисте небо» 1020 зенітного ракетно-артилерійського полку.

Ігор ПАВЛЕНКО, заступник голови Рівненської обласної військової адміністрації, побажав учасникам конференції натхнення у професійній діяльності, результативних партнерств і практичних результатів від спільної роботи, підкресливши важливість дитячих бібліотек у формуванні освітнього й культурного середовища, адже саме бібліотеки сьогодні залишаються простором підтримки, знань і духовного відновлення для дітей і родин.

Любов РОМАНЮК, начальник управління культури і туризму Рівненської обласної військової адміністрації, вітаючи учасників конференції, наголосила на значущості таких професійних зустрічей. Вона побажала плідної роботи, конструктивного діалогу та нових здобутків, що сприятимуть розвитку бібліотек і утвердженню культурної політики України. Також підкреслила вагому роль бібліотек у вихованні молодого покоління та закликала вірити у власні сили, прагнути творчих звершень і нових перемог.

Олена КРИВОРУЧКИНА, народний депутат України IX скликання, заступник голови Комітету ВРУ з питань екологічної політики та природокористування, привітала учасників конференції та наголосила на важливості роботи бібліотекарів у складних умовах сьогодення. Вона підкреслила ключову роль бібліотек у формуванні стійкого й освіченого суспільства, акцентувала на необхідності зміцнення партнерства між державними інституціями та бібліотечною спільнотою, а також розвитку міжнародної співпраці як ефективного інструменту обміну

досвідом. На її переконання, саме так можна досягти спільної мети – розбудови сучасної та успішної України.

Людмила ФІТЬ, начальник управління видавничої справи та бібліотечної діяльності Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, наголосила на значенні бібліотек як ключових осередків культури й освіти, підкресливши їхню роль як просторів стійкості, знань та духовної опори для суспільства. Окремо відзначила важливість державної підтримки бібліотечної сфери як необхідного чинника збереження духовної міцності нації.

Володимир КОЛЯДЕНКО, перший віцепрезидент Київської торгово-промислової палати, генеральний секретар, голова Піклувальної ради Національної бібліотеки України для дітей, зазначив, що бібліотеки сьогодні – це інвестиція у майбутнє, вони є ключовими осередками формування освіченого суспільства та культурної ідентичності, а залучення ресурсів та підтримки з боку різних секторів є запорукою їхнього сталого розвитку.

Євгенія КРУТОГОЛОВ, начальник управління мистецтв, культурного розвитку та креативних індустрій Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти: «Саме дитячі бібліотеки є першою точкою дотику дитини з культурою, простором, де формується любов до читання, відкривається світ знань і зміцнюється відчуття приналежності до української культури. У час глобальних викликів саме ви створюєте для дітей безпечне середовище, яке допомагає їм рости сильними, освіченими та свідомими громадянами своєї держави».

Оксана ЧЕРВЯКОВА, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав дитини: «Наш обов'язок – зробити все, щоб навіть у найскладніші часи кожна дитина почувалася захищеною, мала доступ до книги, спілкування й підтримки. Бібліотеки сьогодні стали саме тими безпечними островами дитинства, де слово лікує, а читання повертає віру в добро». Наголосила на ключовому значенні захисту прав дітей під час воєнного стану, зокрема на необхідності забезпечення безпеки, психологічної підтримки та збереження сімейного оточення. Зазначила, що сьогодні кожен освітній і культурний простір мають відігравати активну роль у підтримці дітей, які пережили травматичний досвід війни.

Олександр КОРНІЙЧУК, представник Омбудсмана у Рівненській області: «Бібліотеки можуть бути не лише місцем для читання, а й простором довіри та турботи. Об'єднавшись із педагогами, психологами та ювенальною поліцією, бібліотекарі можуть допомагати дітям говорити про права, безпеку та протидію булінгу. Разом ми можемо зробити більше для того, щоб кожна дитина почувалася важливою та захищеною».

Петро ДАВИДЮК, голова Рівненської обласної профспілкової організації працівників культури України, наголосив на важливості профспілкової підтримки працівників бібліотечної сфери, особливо в умовах війни та соціально-економічних викликів. Він підкреслив, що об'єднані зусилля дозволяють захищати права фахівців культури та створювати умови для стабільного розвитку бібліотек. Він побажав учасникам конференції єдності, професійної витримки та впевненості у майбутньому.

Світлана ЗАПАРА, перший заступник голови Національної служби посередництва і примирення, у своєму виступі наголосила на важливій ролі бібліотек як комунікативних майданчиків для зміцнення соціальної згуртованості в громадах. Вона підкреслила, що бібліотека може стати простором діалогу, взаєморозуміння та примирення, сприяючи формуванню культури ненасильницького спілкування й толерантності. Також поінформувала про діяльність Служби у сфері врегулювання колективних трудових спорів в Україні, окреслила основні напрями роботи з налагодження соціального діалогу між працівниками, роботодавцями

та органами влади, а також наголосила на важливості конструктивного підходу до вирішення конфліктних ситуацій у трудових колективах.

Дмитро РЕШЕТЧЕНКО, заступник виконавчої директорки з проєктної роботи Українського культурного фонду, розповів про можливості, які УКФ відкриває для бібліотекарів, зокрема у сфері грантових програм і культурних проєктів, що сприяють реалізації інноваційних ідей та культурних ініціатив. Він наголосив, що бібліотеки дедалі частіше стають активними учасниками креативних і просвітницьких процесів у громадах — від створення мультимедійних просторів до проведення освітніх, мистецьких і культурно-пізнавальних заходів. Також пан Дмитро заохотив бібліотекарів долучатися до грантових конкурсів УКФ, адже саме через такі проєкти можна посилити роль бібліотек як сучасних центрів культурного розвитку та громадської взаємодії.

*Алла ГОРДІЄНКО, генеральний директор
Національної бібліотеки України для дітей,
кандидат культурології, заслужений працівник
культури України*

Бібліотечна «Монетизація»: Гранти. Партнерство. Інформаційне коло Національної бібліотеки України для дітей

Ми живемо у час, коли знайомі слова та образи змінюють своє значення разом із реаліями життя. Те, що вчора здавалося звичним і незмінним, сьогодні набуває нового змісту. Ми навіть не завжди одразу помічаємо, як трансформуються сенси.

Звичайне слово нашого щоденного вжитку «телефон». Ще зовсім нещодавно воно асоціювалося зі стаціонарним апаратом із дротом та дисковим набором, а сьогодні для більшості – це сучасний багатофункціональний смартфон.

Те саме відбулося і з бібліотекою. Сьогодні бібліотеки – це теж своєрідні «смартфони»: заклади, що поєднують у собі безліч функцій та можливостей. І щоразу, коли згадуємо бібліотеки сьогодення, в уяві постає вже не образ книгосховища, а сучасний багатофункціональний простір. І знаємо про це не тільки всередині нашої системи, у нашій «бібліотечній бульбашці» – ми можемо стверджувати, що суспільство нарешті у більшості своїй пододало стереотип сприйняття бібліотеки як лише

книгозбірні. Нині бібліотеки здебільшого позиціонуються як центри змістовного дозвілля, інформаційної та психологічної підтримки, як осередки волонтерства, а інколи як взагалі єдині осередки культури у невеликих населених пунктах.

Але багато з нас (як звичайних мешканців громад, так і бібліотечних працівників) звикли сприймати бібліотеку як бюджетну установу, яка постійно чекає на фінансування. Тому час від часу на різних рівнях, від побутових дискусій до офіційних рішень, постають питання: **чи вигідно громаді утримувати бібліотеку за рахунок бюджетних коштів?**

Водночас ми не можемо оминати ще одну критично важливу проблему – поповнення бібліотечних фондів сучасними виданнями. Книга для бібліотеки – це як кисень для артерій: без нових надходжень припиняється життя. Якщо фонди не оновлюються, бібліотека втрачає свою основну функцію – забезпечення доступу до якісного й актуального читання. Тому ми маємо рятувати себе самі: шукати й знаходити можливості для придбання нових книжок через партнерства, благодійників, місцеву владу. Саме оновлення фондів повинно стати одним із пріоритетів бібліотечної «монетизації».

Звичайно, бібліотека має певний перелік допустимих платних послуг, але назвати їх реальним джерелом прибутку важко. Ми всі знаємо, що бібліотека – це загальнодоступний заклад культури і мета його не у прибутковості, а в інформатизації та просвітництві своїх користувачів.

Ми несемо культуру.

Культура має бути доступною.

Адже культура формує суспільство.

Але чи все втирається лише у кошти бюджету?

З власного досвіду, з досвіду інших бібліотек, знаємо, що державні службовці та представники влади набагато охочіше знаходять шляхи фінансової підтримки, коли бачать, що заклад культури в непростий час не впадає у сплячу

залежність від державного фінансування, а рухається самостійно, – **«збиває сметану в масло»**.

Саме такий підхід – активний та ініціативний – відкриває для нас нові можливості й стає рушієм зміни сенсів усталених визначень.

Що ж таке «бібліотечна монетизація»? Ми говоримо не про класичну монетизацію, а про інший підхід – про ресурси, які з’являються завдяки довірі, партнерству й активній позиції.

1. ГРАНТОВІ ПРОЄКТИ

Коли мова про пошук додаткових джерел фінансування та матеріальної підтримки для бібліотек, перше, що спадає на думку – це участь у грантових програмах. Сьогодні, в умовах війни, Україна перебуває у фокусі уваги світової спільноти. Це відкриває «вікно можливостей» для гуманітарного та культурного розвитку, зокрема й для бібліотечної справи.

Нерідко доводиться чути критику: мовляв, ці кошти краще спрямувати на потреби ЗСУ. Проте важливо розуміти, що статuti багатьох міжнародних фондів не дозволяють їм фінансувати військову допомогу. Але вони активно підтримують культуру, освіту та соціальні ініціативи – і це саме те, чим бібліотеки **можуть і повинні скористатися**.

Починати завжди складно, але необхідно.

Національна бібліотека України для дітей теж колись починала, навчалася, тішилася першим підтриманим проєктам і виправляла помилки.

А у 2016 році було вирішено створити окремий відділ грантової діяльності. За дев’ять років ми накопичили чималий досвід, реалізували низку як малих, так і масштабних проєктів, які сформували нам позитивну грантову репутацію.

Серед реалізованих ініціатив:

2016 – «Крок до майбутнього»: центр творчої та психологічної реабілітації дітей ВПО. Підтримано МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров’я»

за фінансування ЄС (110 000 грн).

Діти, які були змушені покинути свої домівки, отримали простір для творчості й психологічної підтримки.

2018-2023 – Meet and Code у співпраці з SAP, Amazon, TechSoup Europe (\approx 3 800 євро). Проведено заходи цифрового просвітництва для дітей: «Хочу стати блогером!», «Магія анімації для дівчат», «Світ III» тощо.

Сотні дітей познайомилися з IT, блогінгом, анімацією, основами штучного інтелекту – важливі компетенції майбутнього.

З 2021 – English with no Limits за підтримки Посольства США (3000 \$ США).

Заняття переросли в англomовний кіноклуб, де діти здобувають практичні навички з англійської мови.

2021 – «Зелена хвиля екочитання», підтриманий фондом IBBY (7000 \$).

Проведено заходи і семінари, спрямовані на популяризацію екологічного читання в бібліотеках для дітей.

2021 – «Robotics Workshop» у межах європейського тижня кодування (300,00 EUR).

Майстер-класи з робототехніки та програмування у бібліотеці, який здійснювався у рамках європейського тижня кодування.

2024 – «Бібліотека – всесвіт дитячої безпеки», підтриманий фондом IBBY (467334,90 грн).

Придбано 2 023 дитячих книги для бібліотек, що постраждали від війни.

2024 – «Бібліотека для дітей як берегиня національного культурного надбання», за підтримки ALIPH (639278 грн).

Забезпечено фізичний захист бібліотечних фондів: вогнетривкі шафи, захисна плівка.

2024 – «Затишний світ дитинства», підтриманий каналом МН4U за сприяння Швейцарії (269141 грн).

У бібліотеці з'явився сучасний простір для психологічного розвантаження

та арттерапії.

2025 – «Бібліотека як простір психологічної підтримки дітей», програма IBVY Yamada (202555 грн).

Організовано тренінги для дітей і батьків щодо ментального здоров'я у воєнний час.

2025-2025 – «Ти не один»: креативний коворкінг-простір для дітей і підлітків ВПО, від IREX (3277 \$ США).

У процесі реалізації. Створюється безпечний простір рівних можливостей із «Куточком ВПО», обладнаний проектором, інтерактивною дошкою та матеріалами для майстер-класів. Для психологічної, інформаційної й соціальної підтримки, сприяння адаптації та інтеграції в громаду.

Усі ці ініціативи – це не лише цифри у звітах чи суми у кошторисах. За ними – діти, які отримали простір для розвитку і натхнення, батьки, які відчули підтримку.

Водночас саме ці проекти стали «будівельними цеглинами» нашої грантової репутації. Кожен підтриманий проект підвищує шанси на подальшу співпрацю з грантодавцями.

2. ПАРТНЕРСТВО

У сучасному світі бібліотека – це активний простір взаємодії з громадою. Тож ще один **важливий напрям** розвитку – це **партнерство з бізнесом**. Ідеться не просто про спонсорство чи одноразову допомогу, а *про сталу співпрацю, яка приносить користь обом сторонам.*

Чому бізнесу це потрібно? Сьогодні соціальна відповідальність є частиною стратегії кожної поважної компанії. Партнерство з бібліотеками дозволяє бізнесу:

- реалізовувати соціальні ініціативи;
- формувати позитивний імідж;
- виходити на нові цільові аудиторії;

- отримувати ненав'язливу рекламу в позитивному контексті;
- брати участь у суспільно значущих проєктах, що дедалі більше впливає на репутацію та довіру споживачів.

Чому бібліотекам це вигідно?

Завдяки бізнес-партнерству бібліотеки отримують:

- ✓ ресурси для проведення конкурсів, програм;
- ✓ підтримку у вигляді техніки, матеріалів, сувенірної продукції;
- ✓ можливість залучення нових відвідувачів через спільні заходи;
- ✓ експертну підтримку, коли партнери беруть участь у якості спікерів або експертів.

Отже, ми створюємо взаємовигідну ситуацію: бібліотека отримує ресурси, бізнес – імідж і довіру, а діти – нові можливості.

Один зі «свіжих» прикладів – наша співпраця з організаторами Фестивалю нових сенсів «**ПОВЕРХИ**» у ТРЦ *Respublika Park*. Коли бібліотека виходить за свої звичні межі, це завжди нові знайомства, відкриття, зустрічі з друзями й можливість долучитися до добрих справ. Саме так було на «**ПОВЕРХАХ**»: наш стенд і локація для спілкування та майстерок приваблювали маленьких відвідувачів і їхніх батьків, які відкривали для себе сучасну дитячу бібліотеку. Тут діти робили ляльки-мотанки, браслети, аквагрим, смакували «читамінки» – солодощі з натяком на читання, а батьки дізнавалися про конкурси, програми та можливості бібліотеки.

Особливо важливо, що фестиваль мав благодійну мету – зібрані кошти спрямовувалися на підтримку осередку реабілітації ветеранів *Tytanovi rehab*. Тож бібліотека водночас відкривала нові горизонти для громади й долучалася до суспільно значущої справи.

Це була ініціатива «виїзна», на території партнерів, але й жоден наш загальнобібліотечний захід не проходить без участі партнерів.

І звичайно, що всі **ВСЕУКРАЇНСЬКІ** ініціативи – конкурси та акції – це теж

партнерська підтримка. Це і владні структури, і громадські організації, і бізнес.

І маємо як результат:

- діти отримують чудові призи і подарунки
- партнери – звучать у ЗМІ
- ми продовжуємо працювати, напрацьовувати репутацію дієвого партнера, що у свою чергу, працює на нас.

Деякі всеукраїнські конкурси, що проводяться кілька років поспіль у цілому охоплюють чималу кількість учасників:

Це наші пізнавані, «брендові»:

«ЛІДЕР ЧИТАННЯ» за 8 років — 151510

«Творчі канікули» за 9 років — 13 112

Екоконкурси «Майбутнє планети у наших руках» за 5 років — 21 115
(цього року став Міжнародним, а щорічний Альманах вже теж мандрує світом).

Всеукраїнських ініціатив у нас також стає дедалі більше. Вже не ми шукаємо партнерів для втілення, а, здебільшого, партнери ініціюють співпрацю.

До традиційних щорічних всеукраїнських конкурсів додалися:

Всеукраїнський конкурс проєктів із надання культурних послуг юним мешканцям територіальних громад «БІБЛІОТЕЧНІ СЕРВІСИ – ДІТЯМ» спільно з Асоціацією міст України, Українською асоціацією працівників бібліотек для дітей.

Всеукраїнський конкурс дитячої творчості «Символіка України: вивчаємо, шануємо, творимо» (спільно з Національною спілкою художників України, Київською художньою галереєю Михайла Поживанова «АВС-арт», Київською державною академією декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука).

Всеукраїнський конкурс із правового просвітництва «Охорона праці – запорука безпечного життя» у межах відзначення 75-річчя із часу підписання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Європейської

конвенції з прав людини) (спільно з Державною службою України з питань праці).

Всеукраїнський конкурс дитячого малюнка «Відважним воїнам і рідній Україні – любов і шана вдячної дитини!» до Дня захисника України спільно з Центром спеціального призначення ОМЕГА Національної гвардії України, Головним управлінням розвідки Міністерства оборони України, Державною екологічною інспекцією України, Національною спілкою художників України, БО «Фонд Миколи Томенка «Рідна країна», ГО «Муніципальна ліга Києва», БФ молодіжної ініціативи «Надія», ПП «ЛАРАДЕНТ» за підтримки Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, народного депутата України Валерія Дубіля.

Це нові учасники, нові майданчики для інформування про нашу діяльність, а також нові контакти, які стають основою для майбутніх проєктів. Крім того, це активна міжбібліотечна комунікація, що лише посилюється з кожним роком. Особливо актуально це нині, коли до мережі бібліотек для дітей доєднується мережа бібліотек для юнацтва. У цьому контексті спільні конкурси та акції стають важливим об'єднувальним чинником, що формує спільний культурний простір.

Тому і на місцях, в областях ми закликаємо використовувати всі ці всеукраїнські ініціативи не тільки як майданчик для розвитку дитячої творчості, але і як інструмент для залучення та співпраці з партнерами.

Сьогодні подібні партнерські практики – це не лише досвід НБУ для дітей. У багатьох бібліотеках мережі уже реалізуються масштабні й успішні проєкти.

У травні 2022 року у **Львівській обласній бібліотеці для дітей** стартувала програма «EOP. Kids. Ukraine – Діти України», ініційована міжнародною благодійною організацією Worldwide Orphans Її головна мета – допомогти дітям подолати наслідки війни через гру, читання та творчість. Згодом до програми приєдналися бібліотеки Тернополя, Івано-Франківська, Хмельницького, Чернівців, Сторожинця, Ужгорода, Кропивницького та Олександрії.

На сьогодні «ЕОР. Kids. Ukraine» успішно діє вже у дев'яти містах України. Це простори, де діти, які пережили втрату дому, друзів чи вимушене переселення, отримують турботу й підтримку, а місцеві діти вчаться приймати й дружити. І це чудовий приклад синергетичного об'єднання та залучення партнерів.

У Кіровоградській області – проєкт «Казковий вояж **Олександрійською громадою**», переможець Всеукраїнського конкурсу проєктів ТГ–2024. Завдяки співпраці з місцевою владою, бізнесом і медіа бібліотека подарувала дітям радість і турботу у святкові дні. Успішна реалізація «Казкового вояжу» стала можливою завдяки співпраці бібліотеки з Олександрійською міською радою, Управлінням культури та туризму, освіти, молоді та спорту, Міським центром соціальних служб, ГО «Спортивний клуб SportMax», магазином квітів **Florena**, медіапартнерами: ТРК КТМ «Олександрія», «Контакт-ЛТД», газетами «Вільне слово», «Олександрійський тиждень».

У Кривому Розі мешканці активно підтримали бібліотекарів у конкурсі «Громадський бюджет». Завдяки голосам понад 3500 жителів проєкт «З ляльками граємо – книжки читаємо» отримав майже 200 тис. грн, і тепер у дитячих бібліотеках ожили 17 казкових героїв, а головне – мотивують малечу читати.

І ще один показовий приклад – **Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва**, де в партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), організацією GoGlobal за фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку Німеччини через банк розвитку KfW та уряду Бельгії, створено інноваційний освітній простір Ko_Laba. Це не просто бібліотека, а лабораторія майбутнього: тут діти й підлітки розвивають таланти, отримують нові знання й готуються до викликів, які стоятимуть перед ними завтра.

Усі ці приклади – від Львова до Харкова, від Кривого Рогу до Олександрії, доводять, що бібліотека вміє бути сучасним партнерським простором. Завдяки довірі громади, підтримці міжнародних і місцевих організацій вона не лише виживає у складні часи, а й стає місцем сили для дітей і родин.

3. ІНФОРМУВАННЯ: ВИХІД З ІНФОРМАЦІЙНОЇ БУЛЬБАШКИ

Партнери – це не лише наші соратники у справах, а й наші промоутери, наш «живий» PR. Якими б креативними та працьовитими не були бібліотекарі, слід пам'ятати: сучасний світ – це сукупність інформаційних бульбашок. Розширення цих бульбашок, вихід за їхні межі, є критично важливою складовою успішної бібліотечної діяльності. У цьому контексті партнерські зв'язки відіграють ключову роль. Ідеться як про бізнес, так і про державні установи, засоби масової інформації, громадські організації. Спільні заходи з партнерами з різних сфер – це *кроссекторальна взаємодія*, яка завжди розширює інформаційне поле і створює нові можливості для розвитку.

Жодне загальнобібліотечне свято у нас не відбувається без залучення партнерів із найрізноманітніших сфер діяльності. У нашому просторі вони нерідко утворюють нові зв'язки між собою, а ми виступаємо тією ланкою, що об'єднує. Приклад – «Дитячий бібліотечний молитовний сніданок «СВІТЛО МОЛИТВИ ЄДНАЄ», що відбувся 1 червня у нашій бібліотеці вже вдруге.

Захід об'єднав дітей і дорослих, серед яких були військовослужбовці ЗСУ, представники дипломатичних місій, Міністерства оборони України, Генерального штабу, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, релігійні лідери, військові капелани, громадські діячі, керівники творчих спілок, бізнесмени та волонтери.

І вже ввечері того ж дня інформація про захід з'явилася на десятках медіаплатформ. Новини поширюються миттєво – це реальність сьогодення. І як результат – нові партнери вже звертаються до нас із пропозиціями співпраці.

Інформація – це інструмент. А партнерство – це ключ до її масштабного поширення.

4. ІВВУ

І звичайно, не можу не згадати ще один важливий напрям нашої інформаційно-

партнерської діяльності. Ми з вами є отією «парасолькою», яка забезпечує функціонування Української національної секції Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (ІВВУ).

Один із головних напрямів нашої роботи – популяризація сучасної української дитячої літератури на міжнародному рівні. Дякую всім, хто активно долучається до висування кандидатів від України: саме ваші пропозиції є підставою для визначення найпідходящих претендентів. Нещодавно завершився відбір до Почесного списку 2026 – і ще троє творців української дитячої книжки отримають визнання далеко поза межами України. Промоція наших видань надзвичайно важлива. Проте не менш важливим є і налагодження комунікації з представниками національних секцій інших країн – нашими «колегами по цеху».

Здається, сьогодні про Україну знають усі. Але насправді кожен продовжує жити у власній інформаційній бульбашці. Якщо в європейських країнах розуміння реального стану речей (зокрема, відмінності між Україною і росією) вже стало переважаючим, то в окремих регіонах – зокрема в деяких країнах Азії, Африки або Латинської Америки – Україну досі сприймають через радянське або російське інформаційне скло.

І тут у хід ідуть особисті контакти, професійна дипломатія, залучення небайдужих іноземних колег. Крапля за краплею, крок за кроком, ми допомагаємо світові побачити справжню Україну, незалежну й унікальну, і водночас – розриваємо цю уявну, рудиментарну пуповину, яка все ще пов'язує нас у чужому уявленні з росією.

Наші контакти, партнерства й довіра – це все наш ресурс і наш капітал. І «Бібліотечна монетизація» – це не лише про прямий прибуток. Це – про вміння перетворювати довіру, репутацію й зв'язки на ресурси: грантові кошти, матеріальну й експертну підтримку від бізнесу, медіапокриття, волонтерську допомогу, інституційну підтримку й міжнародні можливості. Кожен із цих елементів дає не просто одноразову вигоду – він укріплює нашу стійкість,

розширює поле для нових проєктів і створює умови, за яких бібліотека може працювати незалежно й ефективно.

Саме завдяки таким, на перший погляд, «немонетарним» активам ми поступово накопичуємо капітал: соціальний, культурний, інформаційний. А він повертається у вигляді конкретних можливостей для дітей і громад. Тож коли ми говоримо про промоцію української дитячої книги на міжнародній арені, партнерства з бізнесом чи інформаційний вихід за межі «бульбашки», йдеться також і про довгострокову монетизацію нашої місії.

Це інша монетизація: людяна, стратегічна і стійка. І поки ми продовжуємо будувати мости довіри, кожен грант, кожен партнер, кожна публікація й кожне міжнародне знайомство стають інвестицією в майбутнє української культури та в силу нашої бібліотеки.

Фестиваль нових сенсів «ПОВЕРХИ» у ТРЦ Respublika Park

МЕДІА...

*Олександр КОРНІЙЧУК, представник
Уповноваженого з прав людини у
Рівненській області*

Як працює Центр захисту прав дитини

Для мене велика честь презентувати діяльність Центру захисту прав дитини, який нещодавно розпочав роботу у місті Рівне, та поділитися напрацюваннями нашої команди у сфері захисту прав дітей.

На Рівненщині проживає майже 278 тисяч дітей. Серед них – понад 500 дітей-сиріт, понад 1100 дітей, позбавлених батьківського піклування, майже 7 тисяч дітей з інвалідністю та понад 800 дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Особливого значення в умовах війни набуває турбота про понад 12 тисяч дітей із числа внутрішньо переміщених осіб, які стикаються зі складнощами адаптації до нових умов життя.

Водночас у регіоні спостерігається позитивна динаміка розвитку сімейних форм виховання. На Рівненщині функціонують 54 прийомні сім'ї, де виховується 112 дітей, та 28 дитячих будинків сімейного типу, які подарували дім майже 200 вихованцям. Зростає й кількість патронатних сімей: якщо ще на початку року їх було 17, то зараз – 22 родини, які тимчасово виховують 31 дитину. Це свідчить про те, що все більше сімей готові відкрити серця й домівки для дітей, які опинилися у кризових обставинах.

Однак залишається складним питання інституційного догляду. На території області діє 27 інтернатних закладів, де перебувають майже 500 дітей, які мають статус сиріт чи позбавлених батьківського піклування. Під час моніторингів, які здійснює наша команда, виявляються типові проблеми: відсутність належно облаштованих укриттів, недотримання норм житлової площі, відсутність розмежування у санітарно-гігієнічних приміщеннях, використання неперсоніфікованого одягу. Це чітко демонструє, що система інституційного догляду потребує змін і постійної уваги.

Важливим кроком для регіону стало відкриття за підтримки уряду Республіки Корея «Центру захисту прав дитини» у Рівному. Це простір безпеки, розуміння та підтримки. Тут особливу увагу приділяють дітям, які постраждали від воєнних дій, дітям військовополонених і зниклих безвісти захисників, дітям-сиротам і тим, хто залишився без батьківського піклування. У Центрі впроваджено кімнати за моделлю «Барнахус», які дозволяють проводити опитування дитини у дружньому середовищі, знижуючи ризик повторної травматизації. Тут є кімнати для роботи психолога, спостереження та запису, а також простір, де дитина почувається у безпеці. Уже проведено майже 30 опитувань дітей – свідків і потерпілих, що стало реальним прикладом балансу між правами дитини та інтересами правосуддя.

Серед викликів, які постають перед нами – булінг. Лише минулого року в закладах освіти Рівненщини зафіксовано 36 випадків цькування. Це не лише фізичні чи психологічні прояви, а й кібербулінг, що стає дедалі поширенішим і небезпечнішим. Подолати його можна лише через системну роботу: моніторинг, просвітницькі кампанії, ефективне реагування шкільних адміністрацій та посилення відповідальності за неналежне виконання обов'язків.

У цьому контексті хочу особливо наголосити на ролі бібліотек. Вони є не лише культурними чи освітніми осередками, а й місцем формування правової культури дітей. Бібліотеки можуть стати простором для проведення правопросвітницьких заходів, створення куточків «Права дитини», організації зустрічей із фахівцями. Саме тут діти можуть навчитися розуміти, що їхні права мають значення, і як відстоювати себе у житті.

Досвід Рівненщини підтверджує: реальний захист прав дитини можливий лише тоді, коли ми консолідуємо зусилля: державних органів, освітян, медиків, правоохоронців, бібліотекарів і громадськості. Лише разом ми можемо створити умови, у яких кожна дитина почуватиметься у безпеці, знатиме свої права і матиме впевненість, що її голос почутий.

*Наталія НАЗАРУК, директор КЗ
«Рівненська обласна бібліотека для дітей»
Рівненської обласної ради*

Тут народжуються ідеї, зростають мрії, формується майбутнє. Рівненській обласній бібліотеці для дітей – 85!

Вулиця Симона Петлюри в Рівному має свій неповторний стиль, який відображає історичний і сучасний аспекти міста. Тут можна зустріти як старовинні будівлі з вишуканою архітектурою, так і сучасні бізнес-центри, магазини, кафе та ресторани зі стильними фасадами. Приваблює мешканців та гостей міста опатний будинок з еркером під номером 27. Саме тут знаходиться Рівненська обласна бібліотека для дітей, якій цього року виповнилося 85 років. Це не просто ювілейна цифра, а важливий етап у розвитку книгозбірні, чудова нагода, щоб згадати минуле, оцінити досягнення і поділитися планами на майбутнє. За 85 років бібліотека пройшла великий шлях розвитку й стала невід'ємною частиною культурного життя регіону, сховищем найбільшої колекції дитячої літератури краю, місцем натхнення, розвитку та творчості для тисячі дітей Рівненщини.

Кожна бібліотека, як і людина, має свою долю, історію становлення та розвитку. Рівненська обласна бібліотека для дітей була заснована 3 лютого 1940 року постановою бюро Рівненського обкому КП(б)У «Про стан бібліотек області». Організовував роботу бібліотеки Блашко Мина Романович, який тимчасово виконував обов'язки директора. Згодом бібліотеку очолила Мороз Марія Андріївна. Перше приміщення книгозбірні розташовувалося на вулиці Сенаторській, 17, нині це вулиця М. Драгоманова. Під час Другої світової війни, з червня 1941 р. по листопад 1944 р., бібліотеку було закрито, а її архівні документи

та фонд знищено нацистами. Діяльність закладу відновилася відразу ж після визволення міста Рівного від німецько-фашистської окупації в будинку по вул. Червоноармійській, 17 (зараз це вулиця С. Петлюри). Як свідчать описи справ Державного архіву Рівненської області, спочатку це була невелика книгозбірня, що займала 5 кімнат загальною площею 170 м. кв., у т.ч. читальна зала – 64 м. кв. Незважаючи на надскладні повоєнні умови, бібліотека з величезними силами та бажанням відновлюватися вступає в нове життя. Упродовж десятиліть вона зростає разом із поколіннями читачів, долаючи виклики воєнного часу, післявоєнної відбудови та технологічних змін.

Упродовж 1944-1954 років книгозбірню очолювала Катерина Олександрівна Губська, у наступні два роки закладом керувала Олександра Миколаївна Клімова. Непересічною постаттю в історії книгозбірні та бібліотечної справи України був Олександр Омелянович Слива, який майже 40 років трудової діяльності керував бібліотекою. Продовжили його справу професійні керівники, знані особистості у бібліотечному середовищі, – Світлана Шарафан та Лариса Лісова.

У повоєнний період значна увага зосереджувалася на комплектуванні фонду, який впродовж 1945 року з невеличкої колекції книжок поповнився на 6900 примірників, у першу чергу завдяки книжковим дарункам бібліотек м. Києва та місцевого населення. Швидко зростає кількість читачів – з 403 осіб у 1944 році до 1975 осіб у 1945 році, що вказує на велике бажання місцевого населення інтелектуально розвиватися, культурно зростати, вчитися, осягати нове. В штаті бібліотеки тоді було 9 працівників, з яких – 6 бібліотечних. У звітній документації закладу за 1945 рік з поміж кращих працівників відмічено Єлизавету Георгіївну Чаленко, а найактивнішими читачами, які прочитали понад 150 книг, зазначено Бориса Бузова та Миколу Феоктистова.

Поступово розширюється структура закладу та кількість штатних одиниць, покращуються форми роботи з читачами, вдосконалюється бібліографічна та методична діяльність. У 1947 році бібліотека починає організовувати обласні

семінари працівників бібліотек для дітей, здійснює виїзди в райони з метою вивчення стану бібліотечного обслуговування дітей Рівненщини.

1954 рік став знаковим для закладу, адже саме тоді, з метою створення кращих умов для організації роботи, бібліотека отримала додаткове приміщення по вул. Червоноармійській, 43 (нині – С. Петлюри, 27), яким і донині, ось уже 71-й рік, володіє на праві оперативного керування. Будівля в яскраво вираженому стилі «раціоналістичного модерну» є туристичною родзинкою центру Рівного та пам'яткою архітектури місцевого значення. Тут і донині збереглися автентичні вітражі, дубові паркет і панелі на стінах, вигадлива арка, високі вікна й двері. А старовинна табличка з адресою будинку, яку знайшли під час ремонтних робіт у стіні під шаром штукатурки, зберігається у дитячій бібліотеці як дорогоцінна історична реліквія.

З року в рік бібліотека зростала, розширювала свої ресурси та впливала на розвиток дитячої культури й освіти. У період з 1960 по 1974 роки вдосконалюються зміст та методика бібліотечно-бібліографічного обслуговування юних користувачів. У соціокультурній роботі відбувається перехід до більш активних форм, масові заходи супроводжуються переглядами діафільмів, із застосуванням кінопроектора «Квант», організовуються фестивалі діафільмів за творчістю улюблених дитячих письменників, деяким учням діафільми видаються навіть додому, створюється гурток «Книга і лялька», музичний клуб «Веселі нотки», випускаються інформаційні списки літератури «На допомогу вчителю-предметнику», «Новинки красназавчої літератури», «Це вам, батьки», «Учасникам гуртків технічної творчості». Щодо книжкових виставок, то вони оформлювались за різноплановими темами, зокрема «Про птахів та звірів», «Зелена аптека – добрий наш друг», «Юним радіолюбителям» тощо. Пожвавлюється робота з читацьким активом бібліотеки, який у 1974 році нараховував 40 осіб. Юні книголюби чергують на абонементних та у читальних залах, здійснюють обслуговування читачів, проводять бесіди за прочитаними книгами, розставляють

видання на книжкових стелажах, допомагають у ліквідації заборгованості та сприяють залученню нових користувачів. Бібліотека активно співпрацює зі школами, позашкільними установами та з батьками дітей. У бібліотечному архіві зберігся «Щоденник спостережень за читанням юних читачів», датований 1967 роком. Акуратним, каліграфічним почерком його вела бібліотекарка читального залу Мермер Марія Лук'янівна. Дозволю собі процитувати «...Юра Деркач, ходить в 11 школу, він щасливий, що записався в найбільшу бібліотеку нашого міста. Треба прикласти зусилля, щоб він полюбив займатися та читати в читальному залі... Богдан і Мирослав прийшли в читальний зал подивитися журнали, зав'язалася бесіда, читати не люблять (обидва учні 4 класу школи № 1). Вдома до читання ніхто не заохочує. Говорила з ними про читання, розповіла про книги, які допомагають вчитись. Взяли обидва по одній книзі...».

У 70-і роки формується структура закладу, яку з незначними змінами маємо й сьогодні, в штат закладу вводиться посада заступника директора, до функціональних обов'язків якого входило керівництво науковою діяльністю бібліотеки. Також цей період характеризується значним оновленням бібліотечного фонду, який зростає майже до 126 тис. примірників документів, поліпшенням матеріально-технічної бази, придбанням аудіо- та відеотехніки, встановленням телефонного зв'язку.

Невдовзі площа закладу значно розширюється, у 1974 році бібліотека отримує додаткове приміщення площею 474 кв. м. по вул. Відінська, 13, а у 1981 році приміщення площею 443 кв. м. на проспекті Миру, 16. Тож на сьогодні загальна площа головної книгозбірні краю 1135,8 кв. м.

Естетичному вихованню юних книголюбів сприяло відкриття у 1982 році музично-нотного відділу, що розміщується у центральній будівлі бібліотеки на вулиці

С. Петлюри, 27 і гармонійно поєднується з її стилем та інтер'єром. Креативні працівники відділу ще в далеких 90-х запровадили традицію проведення театралізованих Андріївських вечорниць та Дня Святого Миколая.

Окрім цього у 80-і роки спостерігається зміцнення матеріально-технічної бази закладу, активно купуються нові меблі – аудиторні столи, стільці, каталожні шафи, книжкові стелажі та вітрини; з'являються модернові для того періоду технічні засоби та аудіовізуальні пристрої.

90-і роки відзначилися перебудовними процесами в усіх напрямках бібліотечної діяльності. В цей період пріоритетним стає національно-патріотичне виховання та краєзнавча діяльність, увага юних читачів зосереджується на активній популяризації літератури про національне відродження України, звичаї та традиції українського народу. Організуються тематичні виставки, літературні читання, зустрічі з письменниками та краєзнавцями, фольклорно-етнографічні розвідки, краєзнавчі подорожі та конкурси, народознавчі години та заходи, які сприяють формуванню національної свідомості. Любов до рідної землі прививає підлітковий клуб «Азалія». Учасники об'єднання вивчають історію України та рідного краю, знайомляться з майстрами народної творчості, зустрічаються з працівниками краєзнавчого музею, літераторами та краєзнавцями Рівненщини – Є. Шморгуном, І. Пащуком, С. Шевчуком, Б. Прищепою. Клуб «Джерельце» гуртує довкола себе дітей молодшого шкільного віку, які цікавляться народознавством та краєзнавством. Бібліотека стає активною учасницею міжнародного літературно-мистецького Шевченківського свята, що проходило на Рівненщині у травні 1996 року, долучається до проведення всеукраїнського літературного конкурсу сімей-ерудитів «Від роду – до роду», переможцем якого стала сім'я Ковальових із Рівного. Варто відзначити активну співпрацю книгозбірні з обласним осередком Всеукраїнського товариства «Просвіта», польським та єврейським національно-культурними товариствами.

Влітку бібліотечне обслуговування організовується у місцевих таборах

відпочинку «Росинка» та «Сигнал». Задля промоції сімейного читання організовуються дні дошкільників, під час яких малюків урочисто приймають у читачі. Серед молодших школярів користуються популярністю уроки гарної поведінки «Абетка ввічливості», що проходять інтерактивно, з використанням двох великих ляльок – вовчика Тишка та дівчинки Одарки, яких подарував бібліотеці обласний театр ляльок.

У 1992 році затверджено Статут бібліотеки. Заклад отримує статус юридичної особи, після чого в його структуру вводиться бухгалтерія. У штаті бібліотеки 54 працівники, в тому числі – 38 бібліотечних.

У методичній діяльності того часу вдосконалюється система підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів, застосовуються активні та діалогові форми – круглі столи, тренінги тощо. На базі бібліотеки під егідою Міністерства культури України проходять Школи передового досвіду та науково-практичні конференції. Організовується стажування для новопризначених заступників ЦБС з бібліотечного обслуговування дітей, здійснюються комплексні обстеження діяльності дитячих бібліотек краю та консультування в межах виїзних семінарів.

Започаткуванням автентичної бібліотечної відзнаки «Кобзарик» знаменується 1998 рік. Ця добра традиція зберігається донині. Щороку під час свята урочистого відкриття Тижня дитячого читання, кращі читачі та друзі дитячої бібліотеки отримують спеціальний диплом та «Кобзар» Тараса Шевченка.

Початок 2000-х років став періодом значних змін у розвитку бібліотеки, забезпечивши її модернізацію та відповідність сучасним вимогам часу. Однією з ключових подій, що поклала початок цифровим змінам у закладі, стало придбання у 2002 році

першого персонального комп'ютера. Паралельно розпочалося знайомство з грантовою діяльністю. Хоча перша проєктна заявка не отримала підтримки грантодавця, цей досвід виявився надзвичайно корисним: він дозволив налагодити необхідні контакти для подальшого впровадження інноваційних послуг.

Згодом було розширено комп'ютерний парк закладу, придбано сучасні технічні засоби, які дозволили розширити перелік платних послуг, залучити додаткові джерела фінансування та відкрити віртуальний читальний зал у приміщенні на вулиці С. Петлюри. Впровадження автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи MARC стало важливим кроком на шляху до автоматизації бібліотечних процесів та обслуговування користувачів. Водночас це дало можливість стати у 2010 році учасником Корпорації дитячих бібліотек України з аналітичного опису періодичних видань. Створення офіційного вебсайту бібліотеки також значно розширило можливості для читачів, дозволяючи їм отримувати інформацію про послуги та книжкові новинки дистанційно.

Піклуючись про безбар'єрний доступ для широкого кола відвідувачів, усі приміщення закладу у той час було обладнано пандусами та кнопками виклику.

Будучи осередком культурного життя мешканців області, відділи обслуговування користувачів активно проводять масові заходи у межах різнопланових читацьких об'єднань. Зокрема для дошкільнят й молодших учнів започатковано превентивний лекторій «Абетка безпеки від бібліотеки» та казкову вітальню «Дивосвіт». Театралізовані дійства за участі лялькових персонажів – вовчика Тишка, киці Мурочки та песика Гавчика – захоплюють маленьких читачів, перетворюючи навчання на веселу гру. Підліткові клуби «Юні екологи» та «Дотик» сприяють екологічному та естетичному вихованню молодого покоління. Для тих, хто любить рідний край та цікавиться народознавством діють студії «Відчуй, що це земля твоя» та фольклорно-етнографічна вітальня «Бабусині обереги».

Особливою гордістю бібліотеки є багаторічна комплексна програма «Через

маленьку книгу – у великий світ», що допомагає залучати до читання та соціалізації дітей-сиріт, з інвалідністю. Крім того реалізовується низка інноваційних проєктів: «Бібліотека йде до вас» (у партнерстві з дитячим відділенням Рівненського спеціалізованого диспансеру радіаційного захисту населення), «Літо на книжковій галявині», «Відомі рівняни читають дітям».

У межах розширення партнерських зв'язків бібліотека активно співпрацює з літературно-мистецьким клубом «Крок», що діє при центрі медико-соціального обслуговування та реабілітації інвалідів із порушенням опорно-рухового апарату, дошкільним спеціальним дитячим будинком, навчально-реабілітаційним центром «Особлива дитина», обласним осередком Спілки письменників України та Головним управлінням МНС у Рівненській області. Вагому підтримку в організації дитячих свят надають місцеві фірми та підприємства.

2012-2013 роки минули під гаслом «Додай читання!» і стали періодом активного розвитку та інновацій. Саме тоді бібліотека подружилася з Євгенією Пірог, авторкою однойменної всеукраїнської ініціативи, спільно з якою у Рівному ми облаштовували книжкові шпаківні, створювали альманах «Блискуче перо», проводили літературний фестиваль «Дивокрай», танцювальний флешмоб «Казковий гопак», марафон родинного читання «Тату, почитай»; разом із письменниками краю та знаними літераторами О. Дерманським та К. Єгорушкіною провели читацьку конференцію «Краще. Сучасне. Дитяче».

Масштабною подією стало урочисте відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання. На грандіозному літературному святі, що проходило в Театрі ляльок, були поважні гості – представники Міністерства культури України та Національної бібліотеки України для дітей, місцеві представники влади, знані письменники, юні читачі та партнери бібліотеки.

Перше й вагоме міжнародне визнання бібліотека здобула завдяки перемозі в конкурсі проєктів співпраці бібліотек з місцевими громадами програми «Бібліоміст», за сприяння фундації Білла та Мелінди Гейтс (2012 р.). Отримані

грантові кошти дозволили відкрити клуб сімейного дозвілля «Нінтешк@», де відвідувачі могли безкоштовно користуватися супер сучасними ігровими консолями Nintendo Wii та новітніми спортивними онлайн-іграми – Wii Sport та Wii Sport Resort. У 2013 році була ще одна грандіозна грантова перемога завдяки підтримці Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), яка дала змогу створити Центр вільного доступу до інтернету з безоплатними комп'ютерними місцями та сучасним периферійним обладнанням. Аби бути на хвилі часу, бібліотекарі активно освоюють новітні технології, що сприяє покращенню обслуговування користувачів та створенню сучасних ресурсів із промоції читання.

У 2015-2017 роках бібліотекарі стали зірками місцевого телебачення, беручи участь у створенні сюжетів для передачі «Невгамовні дослідники». У рубриці «Книжкові скарби» вони розповідали про найцікавіші дитячі видання, даруючи маленьким глядачам натхнення для читання.

Налагоджується активна співпраця з бібліотеками територіальних громад, юні читачі з усіх куточків Рівненщини залучаються до участі у Всеукраїнських літературних та читацьких конкурсах для дітей. До 2020 року активно проходив конкурс «Книгоманія», переможці якого отримували поїздку на однойменний фестиваль у Львові. Це була справжня подорож у світ книг, де діти мали можливість зустрітися з улюбленими авторами, взяти участь у майстер-класах та просто насолодитися атмосферою літературного Львова. З 2016 року щорічно проводиться літературний конкурс «Творчі канікули», а з 2018 року під час літніх ваканцій змагаються лідери читання. Ці конкурси дають дітям можливість проявити свої таланти, поділитися думками та отримати заслужене визнання.

В останнє десятиліття (2015-2025) бібліотека пережила епоху трансформацій, адаптуючись до мінливих потреб своїх користувачів та новітніх викликів. Це десятиліття стало часом інтенсивного впровадження інноваційних технологій, переорієнтації на читача – як відвідувача бібліотеки, так і онлайн-

користувача.

У 2015 році було запроваджено корпоративний вебсайт «Бібліоігротека», де представлені інтерактивні ігрові завдання для різних вікових категорій. Бібліотека активно розвиває свою онлайн-присутність, зокрема через створення каналу новин у телеграм, акаунту на ютубі, сторінок у соціальних мережах фейсбук, інстаграм, тік-ток. Працівники інформаційно-бібліографічного відділу ведуть власний сайт, активно працюють у Вікіпедії, здійснюючи редагування сторінок та створюючи нові статті про видатних діячів культури.

Бібліотека не лише модернізувала методи роботи, але й переосмислила свою роль у суспільстві, особливо в умовах адміністративних змін, пандемії COVID-19 та повномасштабної російської агресії. Збільшення бюджетного фінансування дозволило значно оновити бібліотечний фонд сучасною літературою, що дозволило зробити книжковий асортимент більш актуальним і цікавим для користувачів – класика та сучасна художня література, ігрові та розвиваючі видання; книги з мобільними додатками та в універсальному дизайні задовольняють запити широкого кола читачів.

Особливою гордістю бібліотеки стала колекція книг з автографами улюблених авторів, яка на кінець 2024 року налічувала 229 примірників. Це – справжні раритети, що несуть в собі частинку душі письменника та додають читанню особливого магічного шарму.

До речі, з 2018 року бібліотека взяла на себе важливу місію – розподіл друкованих видань між публічними бібліотеками Рівненщини, закупленими Українським інститутом книги. Це дозволило забезпечити найновішою літературою навіть найвіддаленіші куточки області, даруючи дітям можливість відкривати для себе нові горизонти знань.

Водночас, цей період запам'ятався превентивною програмою ПОЛіС (Поліція і Спільнота) за підтримки IREX, що була спрямована на налагодження співпраці між громадою та поліцією заради безпеки дітей й дала можливість

організувати у відділі обслуговування дошкільників та молодших школярів куточок юного поліцейського.

Грантовий проєкт «Маловідомі архітектурні пам'ятки Рівного» (2018), реалізований за підтримки Українського культурного фонду, дозволив дітям познайомитися з історією та архітектурними пам'ятками рідного міста й створити анімаційний фільм «Зупинись! Тут живе історія!». А Міжрегіональний інноваційний проєкт із профорієнтації учнівської молоді «ПрофіКемп» у партнерстві з Рівненським обласним центром зайнятості та профістудією «Дегустація професій» стали важливою сходинкою на шляху до професійного самовизначення.

З початку воєнних дій на території України бібліотека активно долучилася до волонтерської діяльності, ділячись теплом та підтримуючи тих, хто цього потребує. Працівники плели маскувальні сітки, організовували творчі ініціативи для дітей, збирали книги для деокупованих територій, кошти на потреби ЗСУ. За активну громадянську позицію отримали Грамоту від командування однієї з військових частин.

Незважаючи на повітряні тривоги, відключення електроенергії та інші виклики воєнного часу реалізується низка креативних та інноваційних проєктів, які сприяють системній підтримці дитячого читання.

Родинний марафон «Тату, почитай! 20/22» проходив під гаслом «Тато читає – дитину захищає», підтримував традицію сімейного читання, вибудовував теплі родинні зв'язки, залучаючи дітей до книжки з раннього віку та формуючи майбутнє, й став ефективним інструментом для формування нової культури сімейного дозвілля.

Масштабним проектом 2023 року стала бібліотечна КнигоСтудія «Читацьке Бюро», реалізована у партнерстві з Всеукраїнською ініціативою «Додай читання!». Проект продемонстрував дітям процес створення книги від ідеї до друку. Юні літератори вигадували сюжети казок, малювали ілюстрації, макетували сторінки та презентували свої роботи. Результатом став багатомовний альманах «Чари Читацького Бюро», що містить казки, перекладені англійською, польською, чеською, німецькою та китайською мовами.

Проект бібліолонгвід «Разом з книгою вчу мову» дозволив дітям покращувати знання рідної мови за допомогою сучасних українських книг та створювати оригінальні бібліопостери, демонструючи свою любов до української мови та творчий підхід до навчання. Казковий проєкт «День народження Ялинки», створений за мотивами книги Оксани Були, перетворив книгозбірню на чарівний простір, де юні читачі знайомилися з лісовими мешканцями, брали участь у захопливих квестах та настільній гри-мандрівці «Туконі шукають ялинку».

Позитивні емоції та незабутні враження подарував іміджевий соціокультурний проєкт «Читаполіс із галактики Нашекнижжя». У межах ініціативи створено брендову легенду про місто Читаполіс, запроваджено новаторські елементи реєстрації юних читачів (спеціальні наліпки у вигляді квітів), розроблено комплект навігаційних табличок для бібліопросторів та вигадано брендів персонажів для творчої комунікації з юними читачами – песика Читаксу і кицю Мурчителу.

Літературно-ігровий практикум «Як приборкати Книжкозавра» в межах акції «100000 нових книжок дітям» від Фондації Дарини Жолдак показав дітям, що читання може бути цікавим та захопливим. А родинний марафон «Тату, почитай 20/22» укріплював традицію сімейного читання і об'єднав довкола себе читачів з усієї України. Продовжували відкривати нові формати популяризації книг та реалізували два захоплені проєкти – «Відеотека: Наша школа» та зимово-читацький адвент-календар «До весни... Книжкуємо разом!».

Психоемоційній підтримці дітей, які пережили травматичні події, сприяли такі ініціативи, як «АРТ-обійМи», «Book- та арттерапія – вакцина від стресу», «Книги, що зцілюють дитинство», «Кімната терапії іграшкою». «Надзвичайні історії маленьких українців» – це унікальний проєкт, що став платформою для внутрішньо-переміщених родин із Краматорська, Соледача, Сєверодонецька та Слов'янська. Під час бібліосторітелінгових занять діти мали можливість поділитися своїми переживаннями та надіями. Зібрані історії увійшли до збірки, яка стала свідченням незламності дитячого духу.

Творчі студії «Кольорові намистинки» та креативна майстерня «Хеппі Тайм» стали місцем, де кожен міг проявити свої здібності та навчитися робити чудові речі власноруч. Клуб логічних розваг «Мудрограйлик» щонеділі об'єднував любителів інтелектуальних та настільних ігор, які активно взаємодіяли між собою, обмінюючись думками та враженнями.

Для поширення інноваційного досвіду, презентації нових проєктів та залучення дітей Рівненщини до читання у 2023-2024 роках здійснили 40 виїздів до бібліотек ТГ. Ці подорожі стали справжнім святом для маленьких читачів, адже вони мали можливість зустрітися з улюбленими письменниками – бібліотекарками Євгенією Пірог та Іванною Голуб, взяти участь у майстер-класах, спільних казкотвореннях та літературних іграх. Ці хроніки відображають активну та різнопланову діяльність головної дитячої книгозбірні Рівненщини протягом 85 років діяльності, її прагнення бути сучасним, інноваційним та важливим центром для розвитку дітей та підтримки читання в регіоні.

Сьогодні Обласна бібліотека для дітей має амбітні плани: створення нових зон для читачів та простору для психоемоційного розвантаження, розширення доступу до цифрових ресурсів, проведення міжнародних проєктів із популяризації читання серед дітей, капітальний ремонт приміщення бібліотеки. Але найперше, ми прагнемо, щоб кожна дитина відчула в бібліотеці радість від відкриття світу через книгу.

*Ольга РЕДЧИЧ, завідувач відділу
комплектування фондів та
каталогізування документів КЗ
«Рівненська обласна бібліотека для дітей»
Рівненської обласної ради*

Не просто книжки: як формується серце бібліотеки

Дитяча бібліотека – це не просто сховище книжок. Це простір, де кожна полиця дихає пригодами, а кожна сторінка – це крок у світ нових відкриттів. Фонд нашої Рівненської обласної бібліотеки для дітей – не лише традиційні книжки, а й ціла скарбниця розвиваючих ігрових та інтерактивних видань, які допомагають маленьким читачам рости, мріяти й навчатися через гру. Історія бібліотечного фонду – це історія змін і зростання. Від перших книг, подарованих київськими та житомирськими бібліотеками у 1940-х роках, до сучасних видань із доповненою реальністю та інтерактивними елементами. Сьогодні фонд налічує понад 129 тисяч примірників, серед яких – понад 70% україномовних книжок, а також видання іноземними мовами й мовами національних меншин, аудіовізуальні документи та електронні ресурси; класика, сучасні бестселери і навіть книги з доповненою реальністю! Це справжній культурний всесвіт, відкритий для кожної дитини. Тут можна знайти твори класиків української літератури – від Тараса Шевченка до Всеволода Нестайка, а також сучасних авторів, які говорять із дітьми мовою сьогодення. Тут живуть і світові бестселери: пригоди Гаррі Поттера, дотепні історії Джеронімо Стілтона, захопливі міфи Ріка Ріордана, добрі й щирі оповіді Р. Дж. Паласіо, фентезі Кресіди Ковел та гумористичні щоденники Джефа Кінні. Кожна книжка – це окремий світ, у якому дитина може знайти себе.

У фонді нашої бібліотеки дбайливо зберігаються справжні літературні раритети – книги для дітей, видані ще у 1931-1944 роках. Серед них – твори класиків української літератури: Іван Франко «Ліс Микита» (1931), Леся Українка «Лісова пісня» (1937), Іван Кочерга «Драматичні твори» (1944), Михайло Коцюбинський «Вибрані твори» (1948). Ці видання – не лише пам'ятки минулого, а й мовчазні свідки епох, у яких вони були створені. Вони зберігають у собі дух часу, відображають історичні події, літературні тенденції та культурні цінності кількох поколінь.

Особливу гордість книгозбірні становить колекція унікальних видань із побажаннями авторів, яка налічує 231 примірник. Серед підписів – автографи таких відомих письменників, як Всеволод Нестайко, Тамара Коломієць, Віктор Кава, Грицько Бойко, Юрій Костецький, Борис Комар, Сергій Гридін, Макс Кідрук, Сергій Жадан. Кожна книжка з підписом – це не лише літературна цінність, а й частинка душі автора, його щирий дарунок майбутнім поколінням. Ми пишаємося тим, що зберігаємо та популяризуємо ці унікальні видання, адже старі книги – це також джерело знань й місток між поколіннями, що допомагає сучасникам краще зрозуміти історію, культуру та духовний світ нашого народу.

Процес комплектування фонду – не просто вибір книжок, це справжнє мистецтво чути й розуміти дитину. Вікові особливості, інтереси, запити – усе враховується, щоб кожен читач знайшов свою історію. Бібліотека аналізує інформаційні потреби дітей, вивчає причини відмов у задоволенні запитів і постійно оновлює фонд відповідними виданнями. Основні джерела поповнення – бюджетні кошти, державні програми, подарунки від читачів, авторів, видавництв, а також придбання літератури за кошти, отримані від платних послуг.

Якими ж є принципи відбору літератури при формуванні фонду дитячої бібліотеки? Насамперед, різноманіття, сучасність, інклюзія. Враховуються:

– віковий і психологічний аспект: для кожного віку – свої книжки, свої герої, свої відкриття;

- різноманіття жанрів і форматів: від казок до енциклопедій, від аудіокниг до коміксів;
- інтерактивність: книги з доповненою реальністю, квести, видання з QR-кодами, що оживають у руках дитини;
- соціальна спрямованість: особлива увага кожному, хто потребує підтримки.

Велике значення приділяється комплектуванню фонду виданнями місцевих авторів, що сприяє знайомству з рідним краєм через творчість письменників. Рівненська ОБД має велике зібрання дитячих книг рівненських літераторів, що допомагає юним читачам пізнавати рідний край і його традиції. Варто відзначити художню цінність та яскраве оформлення видань Віри Правоторової, Олени Медведєвої, Євгенії Пірог, Тамари Бацмай, Євгенії Гембаровської, Іванни Голуб, Марії Солтис-Смирнової, Василя Тибеля та ін. Щороку укладається серія методично-бібліографічних матеріалів «Письменники Рівненщини – дітям», у якому подана інформація про нові книги письменників краю та поради щодо їхнього практичного використання у бібліотечній роботі з дітьми.

Для сучасної дитячої аудиторії важливим є не просто читання, а живий контакт із книгою, тому можна окреслити такі трендові видання в фонді Рівненської ОБД:

- ❖ книги-картинки (picture books) – перші друзі малюків, які вчать розуміти історії через ілюстрації, розвивають фантазію та емоційний інтелект, книги що змушують сміятися – а отже, й любити читання;
- ❖ вау-книжки з віконцями, що відкриваються, рухомими деталями, об'ємними

ілюстраціями, віммельбухи для найменших, до яких можна торкатися, крутити, досліджувати, наприклад, серії видань «Сторінки-цікавинки», «Книжка-схованка», «Віконечка для мого сонечка», «Перша кольорова книжечка», «Книжечки-пазли», «Книжки-пампушки», «Дивіться, малята»;

- ❖ книжки-квести та інтерактивні історії – де читач сам обирає шлях героя, розгадує загадки, шукає підказки на сторінках;

- ❖ STEM-література – науково-популярні книжки з математики, фізики, біології та технологій, які знайомлять дітей із захопливим світом науки через досліди, головоломки та цікаві факти;

- ❖ сучасні технології в книзі – видання з QR-кодами або з елементами доповненої реальності. Наприклад, книги серії «Жива розмальовка», «Оживаючі наліпки», «Світ чарівних казок», «iEXPLORE (Я вивчаю)»;

- ❖ видання про особистостей, вартих наслідування – серії, такі як «Маленьким про великих», «Маленькі історії великих людей», «Видатні особистості. Біографічні нариси для дітей» тощо;

- ❖ різножанрова підліткова література, що «говорить» мовою молоді: про онлайн-життя, прийняття себе, пошук друзів і пригод; книжки, які допомагають побачити в дитині особистість, надихають її говорити про себе й почуватися почутим;

- ❖ інклюзивні видання, книги шрифтом Брайля, мовчазні (silent books), що розповідають історії без жодного слова, а також видання у форматі універсального дизайну – для дітей із різними потребами.

До речі, у нашій бібліотеці впродовж подій марафону татусевих читань «Тату, почитай – 2022», спільно з Всеукраїнською ініціативою «Додай читання», створили ілюстровану книгу «Тато читає». Приємним є той факт, що тепер цю збірку можуть читати також діти з порушеннями зору, адже її видано завдяки підприємству об'єднання громадян «Соцінтел» у Харкові та Лілії Сало, яка зробила адаптацію тексту шрифтом Брайля.

Водночас, варто зазначити, що у фонді РОБД представлено понад 13 тисяч примірників періодики – дитячих журналів та газет, є науково-популярні видання, комікси, розмальовки, збірники кросвордів і головоломок, картографічні та нотні видання. Електронні ресурси та аудіовізуальні матеріали – ще одна сучасна складова, яка допомагає дітям навчатися у зручному для них форматі.

Хотілося б зазначити, що сучасна дитяча література – це повноцінний простір для емоційного розвитку, критичного мислення, національної ідентичності. Завдяки розвитку незалежних видавництв (Читаріум, Фонтан казок, Портал, Artbooks, Ранок, Маміно, Видавництво Старого Лева і багато інших), українська дитяча книжка стала сучасною, конкурентною, актуальною і привабливою для молодого покоління.

Таким чином, вибір книг для фонду бібліотеки для дітей – це продуманий, науково-методичний процес, спрямований на створення максимально комфортного, цікавого і корисного читацького середовища для дітей різного віку і з різними інтересами.

Рівненська обласна бібліотека для дітей давно вийшла за межі уявлення про «місце для читання». Це простір, де книга надихає на творчість, дарує нові відкриття й допомагає дітям знаходити друзів. Бібліотечний фонд розвивається разом із читачами, відгукуючись на їхні інтереси та мрії.

*Ірина ВОРОН, завідувач відділу
обслуговування дітей дошкільного та
молодшого шкільного віку КЗ «Рівненська
обласна бібліотека для дітей» Рівненської
обласної ради*

Бібліотека як майстерня навичок: неформальна освіта через творчі ініціативи

Сучасний світ потребує активних свідомих і творчих громадян уже з дитячого віку. І Рівненська обласна бібліотека для дітей сміливо долучається до цього процесу, створюючи яскраве дружнє і надихаюче середовище для юного покоління. Відділ обслуговування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку активно впроваджує проєкти та організовує роботу клубів за інтересами, які розвивають креативне мислення, соціальні навички та емоційний інтелект, а також сприяють популяризації книги та читання.

Пріоритетним напрямом є популяризація екологічного стилю життя серед підростаючого покоління та підвищення екологічної свідомості через інтерактивні методи роботи. У відділі діє проєкт «Екобум в бібліотеці», в межах якого створили екокуточок із тематичними книгами, настільними іграми та сортувальними боксами. Проводимо екоквести, тренінги із сортування сміття, ігри, майстер-класи, щорічні заходи за екологічним календарем. Усе це сприяє залученню дітей до екологічних ініціатив, виховує повагу до природи та її ресурсів. Для активації екологічних програм та занять із дітьми у відділі з'явився ЕКО-патруль: Мушка Сортушка, Муся Клопотуся та Муха Чепуруха. Вигадані ігрові персонажі є посередниками у спілкуванні з маленькими читачами. Під час запровадження проєкту було створено збірку казок «Зачаровані феї Книжкового лісу», де мухи-феї є провідницями у світ здорового способу життя та безпечного середовища.

Публічні токи, веселі експерименти з водою, інноваційні тренінги – усе це частина проєкту «Крапля майбутнього», який у співпраці з командою «Лідери

читання», програмою UPSHIFT, ГО «Задзеркалля» робить складні екологічні теми доступними. Ініціатива виявила високий рівень зацікавленості серед школярів та сприяла засвоєнню знань про водні ресурси. Діти активно брали участь в експериментах, дослідах із різними зразками води.

У квітні цього року завідувач відділу Ірина Ворон та провідний бібліотекар Ольга Марчук взяли участь у навчальному тренінгу «Рефлексія та обмін досвідом: виклики, успіхи та перспективи впровадження проєкту RITA», що відбувся у Львові в межах міжнародного проєкту #RITA – «Екологічна освіта для дітей молодшого шкільного віку та вчителів України», за підтримки польської фундації «To Proste Tur, Tur, Tur». Під час заходу ми отримали нові цінні ресурси, потужну підтримку та, найголовніше, додаткову мотивацію для подальшого розвитку екологічної освіти серед молодших школярів. Крім того, учасники івенту були відзначені сертифікатами.

Натхненні новими ідеями та знаннями, розпочали двомісячний екопроєкт, який включав низку захопливих освітніх інтерактивних та творчих активностей. Ця ініціатива стала важливим кроком у формуванні екосвідомості та екостилю життя молодого покоління, сприяла їхній активній участі у збереженні довкілля.

У 2024 році ми з радістю приєдналися до втілення програми «Діти України» – «EOP. Kids. Ukraine», створеної міжнародною благодійною організацією Rise Alliance for Children. Ця унікальна ініціатива спрямована на підтримку найвразливіших – вимушено переселених дітей та місцевих мешканців, які теж гостро потребують психологічної підтримки в умовах війни.

Пройшовши спеціальний тренінг для майбутніх тренерів, опанували інноваційні методики Element of Play та Storytelling. Ці програми – набагато більше, ніж навчання: вони допомагають дітям формувати ключові навички комунікації, будувати стійкість до стресів і готують до майбутнього дорослого життя. Гра, мовлення і книга стали фундаментом цього надзвичайно важливого процесу.

З початку вересня 2025 року стартували навчально-розвивальні заняття для малюків 3-6 років за методикою Element of Play. Разом із дітьми ми занурилися у захопливі теми: від «Лялькового будиночка» до «Геометричних фігур» та «Цифр». Ці уроки – справжній простір для досліджень, де знання гармонійно поєднуються з творчістю та рухом, а гра і книга стають містком у світ нового.

Кульмінацією став святковий захід із нагоди завершення навчальних занять. Це був день, наповнений радістю, іграми та теплими емоціями, коли кожна дитина з гордістю отримала свій перший сертифікат про успішне

завершення курсу. Усмішки на обличчях дітей та щирі слова вдячності від батьків стали найкращою нагородою для бібліотекарів і підтвердженням того, що ця ініціатива має неймовірну цінність.

Не втрачають своєї актуальності творчі студії «Кольорові намистинки», вони живуть і дихають мистецтвом. Щотижня ми проводимо захопливі години творчості, креативні сесії та майстер-класи з найрізноманітніших сучасних технік: оригамі, квілінгу, колажу, торцювання, витинанки. Це не просто заняття – це справжня магія розвитку творчих здібностей і психологічного розвантаження! Особливістю студій є співпраця та взаємодія з професіоналами: митцями нашого краю, фахівцями Рівненської міської організації Товариства Червоного Хреста України, а також Центру життєстійкості Біловодської громади Луганської області. Вони щедро діляться своїм досвідом та створюють атмосферу творчого польоту. Кожна зустріч заряджає дітей натхненням, надихає на креативність та самовираження. Нові учасники студій залюбки приєднуються до нас і стають частиною яскравої творчої пригоди.

Підвищення профорієнтаційної обізнаності молодого покоління стало

можливим завдяки створенню профістудій «Дегустація професій». У межах студій був успішно реалізований грантовий проект «Молодь – професійне майбутнє України» в межах програми лідерства та відновлення України, підтриманий міжнародним фондом «Відродження».

Для здобувачів освіти ми організували динамічні тренінги за навчально-ігровою методикою «PROFOPIЄHTИP», яка складалася з п'яти захопливих занять. Починаючи з аналітичної гри «Знайомство з професіями», де учасники пірнали у різноманіття професійних світів, граючи у гру «Схожі риси», яка допомагала підібрати рекомендовані професії за індивідуальним психотипом, і коучинговою грою «PROFOPIЄHTИP» – де усе побудоване на активній взаємодії та відкритті своїх сильних сторін. У фіналі – аналітична гра «Піца професій» та практичне заняття з пошуку навчальних закладів, що готують майбутніх фахівців, а також складання персонального плану розвитку. Під час тренінгу учасники ставили мету, формулювали цілі й планували кроки: «Де вчитися?», «Співбесіда», «Емоції», «Хода професіонала», «ПРОФІ-крокодил» та багато інших інтерактивних ігор відкрили для них ширший простір у профорієнтаційному світі.

Ці яскраві живі тренінги не просто навчали – вони надихали, допомагали самовиразитись і прокласти власний шлях до успішного професійного майбутнього.

У нашому відділі активно проводяться заходи, спрямовані на формування фінансової поведінки та підвищення фінансової грамотності серед дітей. Ми не просто читаємо корисну літературу – разом із дітьми обговорюємо прочитане, формуючи цінні навички критичного мислення та ухвалення зважених фінансових рішень. Для більш глибокого занурення у світ грошей регулярно запрошуємо професійних фінансових експертів, які діляться своїм досвідом та

практичними порадами.

Особливою подією стала пізнавальна мандрівка у світ фінансів, проведена Іванною Живюк – фінансовим консультантом та тренером із фінансової грамотності для дітей. Її захопливі лекції надихають молодь відповідально ставитися до грошей і відкривати нові горизонти можливостей.

Також школярі отримали цінні знання про підприємництво під час мінітренінгу за книгою Тетяни Фінкевич «Телескоп. Дітям про бізнес», який провела сама авторка, презентуючи своє видання. Захід став яскравим прикладом того, як теоретичні знання можна поєднати з практичними навичками, надихаючи дітей на власні бізнес-ідеї.

Для активного інтелектуального дозвілля, що розвиває логіку, стратегічне мислення і командну взаємодію, у нас діє клуб настільних та логічних ігор «Мудрограйлик». Це справжній осередок інтелектуальних баталій, де діти різного віку, а також дорослі з радістю мають змогу випробувати свої здібності у грі. Учасники мандрують світом стратегій через улюблені настільні ігри: «Pentagon», «Quoridor», «Abalone», «Зоорегата», «UNO», «Монополія України» та багато інших. Колекція клубу нараховує понад 100 найцікавіших та актуальних ігор, які ми постійно оновлюємо та поповнюємо завдяки подарункам від наших читачів.

Такі інтегровані заходи створюють унікальне середовище, де діти не лише здобувають корисні знання, а й розвивають мислення, соціальні навички та вміння будувати власне майбутнє з упевненістю і відповідальністю.

Влітку наш відділ перетворюється на справжню територію радості, гри та командного драйву, ми з юними читачами разом творимо яскраве дружнє і креативне літнє дозвілля. Щонеділі відбуваються захопливі командні турніри, під

час яких присутні випробовують свої інтелектуальні здібності та стратегічне мислення у різноманітних настолках та які збирають учасників різного віку – новачки миттєво вливаються у нашу дружню геймерську спільноту, де панує атмосфера підтримки, змагання та справжнього азарту. Систематично ми презентуємо нові ігри, організуємо читацькі конкурси та драйвові заходи, які не лише розважають, а й розвивають. Щочетверга діти долучаються до творчості, експериментують із яскравими кольорами, непередбачуваними формами та різноманітними техніками, що робить кожне артзаняття справжньою пригодою. Ми з радістю спостерігаємо, як бібліотека стає осередком нових знайомств, цікавих зустрічей і взаємної підтримки. Тут кожна дитина має шанс проявити себе, знайти друзів і просто відпочивати у колі однодумців.

У межах проєкту «Книги, що зцілюють дитинство» тісно співпрацюємо із закладами дошкільної освіти та Рівненським навчально-реабілітаційним центром «Особлива дитина». Для вихованців проводимо літературні сніданки з цікавими книгами. Читання вголос супроводжується веселими руханками, захопливими майстер-класами, розвагами та вікторинами, які неначе магнітом приваблюють малечу. Діти відкривають для себе, що книга – це не менш захопливе дозвілля, ніж улюблені комп'ютерні ігри. А головне – у нас немає парт і класичних формальних рамок! Кожен сам обирає, де йому зручно слухати та творити: одні облаштовуються на м'якому килимі, інші релаксують у кріслі-мішку, а хтось обирає затишний куточок біля полиць із яскравими іграшками, малюнками, листівками та поробками, що надихають на нові ідеї. Саме така творча, невимушена атмосфера допомагає дітям поринути у світ книги і відкриває справжню магію читання, роблячи цей процес легким, захопливим та корисним.

Для ефективного розкриття фонду було організовано читацьку порадню «Крилата книга» в межах якої створюємо креативні книжкові виставки та інсталяції. А ще читачі мають можливість долучитися до «Повітряних перегонів», рекомендуючи прочитану книжку іншим відвідувачам бібліотеки. Найбільш

активні читачі беруть участь у щомісячному розіграші призів.

Для розвитку емоційного інтелекту дітей ми проводимо дні ментального здоров'я. Запрошуємо психологів, які проводять заняття зі самопізнання, арттерапії та казкотерапії. Діти вчаться розпізнавати емоції, ділитися почуттями, підтримувати одне одного, справлятися зі стресом і краще розуміти себе. Такий підхід формує емоційно сильну та стійку особистість. Про поняття безбар'єрності й інклюзії щорічно говоримо під час Національного тижня безбар'єрності. Школярі знайомляться із книгами зі шрифтом Брайля, рельєфно-графічними зображеннями та книжковою виставкою «Книга на дотик». Це дає змогу відчувати, як читають незрячі, і розвиває повагу до особливостей кожної людини. Також проводимо «Родинні вікенди», спільні заходи для дітей і батьків, де вони разом читають, беруть участь у майстер-класах і пізнавальних іграх. Такий формат відпочинку зміцнює сімейні зв'язки, створює теплу і довірливу атмосферу, дає змогу родинам проводити якісний час разом та підтримувати один одного.

Щоб бібліотека була ближчою до дітей, проводимо яскраві тематичні акції. До дня шоколаду, дня смайлика, різдвяного светра чи дня «дякую» ми влаштовуємо веселі флешмоби, конкурси та акції. Діти отримують подарунки, беруть участь у вікторинах та із задоволенням долучаються до святкового настрою. До свят створюємо фотозони, інсталяції та оформлюємо креативні книжкові виставки. Вони приваблюють увагу дітей і батьків, надихають на творчість. Створюють позитивний імідж бібліотеки, формують у дітей яскраві асоціації з книгами та читанням. Завдяки таким ідеям наша бібліотека стає місцем, куди хочеться повертатися знов.

Ось так ми створюємо середовище для розвитку особистостей, де наш відділ не просто місце з книжками, а майданчик для розкриття талантів, нових ідей та яскравих емоцій для маленьких читачів. Тут кожен знайде свій шлях до знань, творчості та саморозвитку.

*Наталія ОНОФРІЙЧУК, завідувач
науково-методичного відділу КЗ
«Рівненська обласна бібліотека для дітей»
Рівненської обласної ради*

Тиша, що говорить. Бібліотечні проєкти, що сприяють психологічному комфорту

Бібліотека для дітей – це місце, де дитина завжди знаходила прихисток і розуміння. У часи викликів, пов'язаних із війною, обов'язок бібліотекаря перед читачем збільшився у рази. Працівники Рівненської обласної бібліотеки для дітей бачать це по своїх користувачах, кількість котрих за останні 3 роки суттєво зросла. Сьогодні до книгозбірні йдуть не лише діти у пошуках книги і підтримки, але і їхні батьки, дідусі з бабусями, сестри, брати, друзі. З'явилися такі категорії користувачів як внутрішньо переміщені, родини військовослужбовців, сім'ї загиблих воїнів, діти, які пережили травматичний досвід війни...

Дитяча бібліотека взяла на себе нелегку місію із забезпечення психологічного комфорту своїх читачів. З цією метою Рівненська ОБД реалізувала низку власних проєктів, а також долучилася до програм та ініціатив інших благодійних організацій та фондів.

Яким чином у бібліотеці можуть підтримати? Добре слово, невимушене спілкування, уміння вислухати, хороша книга, гра, цікава зустріч, затишна атмосфера, зрештою, творчість у різних проявах – це все заради того, щоб відволікти, заспокоїти, спрямувати думки в іншому напрямі, зосередити на чомусь позитивному, подарувати радість. А якщо у цьому процесі бере участь бібліотечний психолог чи залучений спеціаліст, то допомога стає професійною.

Одним з яскравих прикладів професійного підходу до проблеми психологічної підтримки в умовах бібліотеки став проєкт «Ми є!». Він спрямований на психологічну допомогу родинам військовослужбовців, зокрема дружинам і дітям. Проєкт переміг в обласному конкурсі мінігрантів бібліотечних

ініціатив і реалізований за підтримки Рівненського обласного відділення Української бібліотечної асоціації.

Із залученням виграних коштів у бібліотеці обладнано спеціальний комфортний простір психологічного розвантаження. Тут же розміщено інформаційну зону з літературою для дорослих та дітей: книги, інформаційні листівки та буклети, які допоможуть розібратися у собі, своїх емоціях; покращити власне ментальне здоров'я; знайти необхідні контакти служб підтримки тощо.

Протягом 7 тижнів реалізації проєкту проведено 8 занять із практичними психологами для групи дорослих із використанням методів арт- та бібліотерапії. Паралельно для дітей відбувся цикл казкотерапевтичних занять, терапії м'якою іграшкою, тедітерапії.

У проєкті взяли участь дружини сімей військовослужбовців, а також діти

віком 4-9 років. Стартував проєкт терапевтичним івентом «Я – жінка, дружина, мама. Я – чоловік, сім'янин, тато». Згодом для дорослих проведено зустрічі й заняття: «Емоції, які можуть допомогти», «Як зробити життя максимально комфортним для себе та оточуючих», «Слова , що

лікують» та ін.

Малюки стали учасниками казкотерапевтичної зустрічі «Книга, яка мене розуміє», занять із тедітерапії «Ведмедик і чарівні історії», «Лікарня для ведмедика», «Ведмедикова пошта». Залюбки діти відвідали арттерапевтичний захід «Малюнок, ліплення, колаж» та бібліотерапевтичний релакс «Книжковий ресурсний наплічник». У ролі бібліотерапевтів виступили працівники відділу обслуговування дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Деякі заняття проводили психологи та соціальні працівники з «Центру життєстійкості» Біловодської ТГ Луганської області. Залучалася практикуючий психолог Олена Лагойко. Завершальною подією проєкту стало сімейне заняття «Літературна терапія для сім'ї: читаємо разом», яке об'єднало дітей і дорослих у спільному читанні, грі та творчості. Разом із психологом Людмилою Зіборов учасники взяли участь в інтерактивній грі «Вибір: лабораторія емпатії та відповідальності», що допомогла краще зрозуміти себе та один одного.

Обласна дитяча книгозбірня долучилася до проєкту «SMUHA2.0: емоційна компетентність дорослих та дітей», що реалізовувався за підтримки фонду United Help Ukraine під супроводом Вікторії Назаревич (Nazarevich ART). У межах даного проєкту в бібліотеці відбувся цикл психологічних занять для різних вікових категорій: діти 4-9 років, підлітки 11-13 років, дорослі.

Тренерка проєкту, психологиня та бібліотекарка Іванна Голуб працювала з групою дорослих, серед яких були рівнянки та жінки з числа ВПО, які приводили до бібліотеки своїх дітей. Мета зустрічей – допомогти власним дітям пережити стрес та тривожні ситуації, які виникають через складні життєві події. Під час занять пані Іванна пропонувала учасницям різні арттерапевтичні техніки, зокрема, «Автопортрет», метафорична «Червона кнопка» стримування негативних емоцій, створення кольорового алгоритму «Віра-Надія-Любов-Майбутнє», складання терапевтичної казки тощо. На одній із зустрічей тренерка розповіла про резильєнтність та запропонувала учасницям дієві механізми розвитку емоційної стійкості. Зустрічі проходили надзвичайно емоційно: і радість, і сльози, і щире здивування, і вдячність та обійми.

Наступним етапом став проєкт «SMUHA: діти». Під дбайливим супроводом

психологині діти ознайомились із базовими емоціями та їхніми значеннями. Ідентифікували емоції на картинках та відтворювали їх через тіло. Діти малювали свої емоції: у когось веселі, а у інших – сумні. Робили паркан від чужих негативних емоцій, створивши для себе безпечне місце.

На одному із занять учасники випробували себе в пошуках скарбів емоційної саморегуляції. Активно та творчо створювали три моря: радості, суму, агресії. Діти виконували вправи «Диктант емоцій», «Мое тіло теж чує», «Настрій мами – настрої мій», які допомогли їм зрозуміти, як наш настрій може впливати на оточуючих.

У заняттях «SMUHA: підлітки», взяли участь діти 11-13 років. Разом з Іванною Голуб вони теж здійснили мандрівку у світ емоцій: створювали казкові історії за допомогою карток Вікторії Назаревич (Nazarevich ART) та власної творчості. Протягом 4 занять підлітки вчилися вимірювати інтенсивність своїх позитивних і негативних емоцій; рухалися, танцювали, ловили власні відчуття та слідували за ними. Створювали «Дерево емоцій» – працювали з метафоричними зображеннями, де кожен міг відобразити свій внутрішній стан через образ дерева. Завдяки цим заняттям підлітки отримали не просто цікаві активності, а й важливу емоційну опору та простір довіри у стінах книгозбірні.

Цікавою та яскравою подією в бібліотеці стала Майстерня форум-театру спільно з ГО «Театр Змін» у межах програми III школи Театру пригноблених. Тренерки Алла Мельничук, співзасновниця Школи театру пригноблених, менторка, джокерка ГО «Театр змін» та Іванна Голуб організували творчу майстерню «Дім всередині нас». Упродовж трьох днів учасники, які не є професійними акторами, створили виставу на соціально важливу тематику. Вони брали участь у вправах на розвиток театральної майстерності, вчилися працювати з історіями, діяти в команді, висловлювати свої емоції, створювати сценарії. Працювали з візуалізацією, статичними та динамічними композиціями. Завершили захід показом форум-вистави для запрошених глядачів із наступним обговоренням

та обміном думками.

У своєму прагненні надати психологічну підтримку жителям громади обласна бібліотека для дітей налагодила співпрацю з різними організаціями,

зокрема «Центром соціально-психологічної адаптації та юридичної підтримки». За його участі у травні 2025 р. відбулося два тренінги для дорослих та дітей, які вела психологиня благодійного фонду «Я – Маріуполь» Зоряна Олексійчук. Вона спеціалізується на кризовій психології,

допомагаючи людям впоратися з емоційними та психологічними навантаженнями. Водночас її поради цінні для бібліотекарів у роботі з користувачами бібліотеки.

Рівненська ОБД підписала Меморандум про співпрацю з «Центром життєстійкості» Біловодської територіальної громади Луганщини, релокованим до Рівного. У межах програми «Центр життєстійкості» – пріоритетного проєкту Міністерства соціальної політики України, що реалізується в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», ініційованої першою леді Оленою Зеленською, у бібліотеці відбуваються творчі майстер-класи та психологічні ігри. Арттерапевтичні заняття з виготовлення прикрас у техніці макраме та фігурок оригамі проводить Надія Кучук, фахівчиня із соціальної роботи центру. Такі події сприяють не лише розвитку дрібної моторики та креативності у дітей, а й створюють безпечний простір для спілкування, емоційного розвантаження та зміцнення життєстійкості. Творчість стає терапією, що допомагає малечі краще пізнавати себе та світ довкола.

Водночас фахівці «Центру життєстійкості» проводять тренінги для дорослих. Зокрема, в бібліотеці відбулася переговорна гра «Ненасильницька

комунікація в діалозі». Її провели соціальна менеджерка Наталія Кононенко та фахівчиня із соціальної роботи Тетяна Борисович. Бібліотекарі з цікавістю занурились у світ ефективної доброзичливої комунікації, освоюючи практичні навички ненасильницького діалогу. Такі заходи сприяють розвитку емоційної стійкості, покращенню взаєморозуміння та формуванню атмосфери поваги у спілкуванні.

Відбувся тренінг для бібліотекарів «Особливості роботи з ветеранами, що пережили полон і тортури». Людмила Зіборов і Тетяна Борисович поділилися важливими знаннями та практичними інструментами підтримки ветеранів. Учасники тренували активне слухання, емпатію та психологічну стійкість. Атмосфера довіри, обмін досвідом і професійне зростання – крок до ефективнішої допомоги тим, хто пережив найскладніше.

У зоні особливої уваги Рівненської обласної дитячої книгозбірні – поранені військовослужбовці, які лікуються і проходять реабілітацію в Рівному. У 2024 році бібліотека налагодила співпрацю з Сектором соціального захисту та супроводу постраждалих сімей Державної установи «Територіальне медичне об'єднання Міністерства внутрішніх справ України по Рівненській області». Для військових, які відновлюють своє здоров'я у цій лікарні, було організовано щомісячні заходи, які сприяють психоемоційному розвантаженню. Захисники охоче долучилися до різноманітних настільних ігор, які не лише допомагають розважитися, але й стимулюють мозкову активність, покращують увагу та пам'ять.

Одним з етапів на шляху до соціалізації та швидшого одужання військових стали заняття з арттерапії: розфарбовування гіпсових фігурок, виготовлення декоративних свічок

тощо. Такі майстерки сприяють розвитку дрібної моторики, знижують стрес і допомагають відволіктися від важких думок. Бібліотека дарує військовим радість, тепло, підтримку та спілкування у цей складний час.

З метою покращення психологічної атмосфери в освітньому середовищі, формування навичок толерантного спілкування та конструктивного вирішення конфліктів Рівненською ОБД започатковано антибулінговий проєкт «Захисти себе: правила життя». Ініціатива покликана сприяти формуванню психологічно безпечної атмосфери в освітніх закладах; запобіганню поширення жорстокості серед здобувачів освіти; формуванню ціннісно-сміислової сфери та розвитку емпатії в учнів.

У межах проєкту проведено анкетування серед 200 підлітків 12-16 років. Проаналізувавши отримані результати, було розпочато корекційно-розвивальну роботу із учнями. Іванна Голуб провела соціально-психологічні тренінги із застосуванням бібліотерапії для школярів рівненських шкіл та студентів Рівненського технічного фахового коледжу. До участі в проєкті були залучені також учні в Здолбунівській, Костопільській та Дубенській територіальних громадах. Вони мали можливість працювати над розвитком емоційної грамотності, вчитися справлятися зі стресом та знаходити оптимальні способи вирішення конфліктів.

В умовах воєнного стану, коли люди, особливо діти, часто перебувають в умовах стресу, Рівненська обласна бібліотека для дітей стала важливим, а головне – безкоштовним центром емоційної підтримки та психологічного відновлення. Вона надає доступ до інформації, яка може допомогти людям краще зрозуміти себе та свої емоції, а також пропонує простір для спілкування та соціальної взаємодії, що є важливим для психологічного благополуччя.

Світлана МОЛЧАНОВА, завідувач
інформаційно-бібліографічного відділу КЗ
«Рівненська обласна бібліотека для дітей»
Рівненської обласної ради

Медіаосвіта та бібліографія: бібліотека як провідник змін

Інформаційно-бібліографічний відділ КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» Рівненської обласної ради є активним учасником культурного й освітнього життя, що набуває особливої ваги в часи випробувань. У період повномасштабної війни та інформаційних атак бібліотека виступає не просто місцем зберігання літератури, а й простором, де працівники допомагають користувачам орієнтуватися в інформаційному потоці, розпізнаючи правду серед дезінформації. Інформаційно-бібліографічний відділ зосереджується на підтримці юних читачів, їхніх батьків, педагогів і бібліотекарів, поєднуючи традиційні бібліотечні практики з сучасними інструментами медіаосвіти. У контексті, коли інформація стає одночасно і ресурсом, і загрозою, відділ перетворюється на провідника, що вчить критичного мислення, надає доступ до знань і надихає на стійкість через освіту.

Традиційна діяльність: коріння, яке тримає

Діяльність бібліотеки завжди базується на міцних основах, які формувалися роками. Працівники інформаційно-бібліографічного відділу ведуть картотеки, формують бази даних Електронного каталогу, систематизують інформацію, готують бібліографічні огляди, виконують довідки, які допомагають користувачам знаходити потрібні книги чи відповіді на запитання. Бібліотека складає списки літератури для організаторів дитячого читання, проводить огляди книг, адаптовані до різних вікових груп – від малюків до старшокласників. Наприклад, молодші школярі дізнаються про новинки через яскраві презентації, а старші отримують рекомендації для глибшого занурення в історію чи літературу.

Важливим напрямом інформаційно-бібліографічної роботи є підтримка тих,

хто працює з дошкільнятами. У 2025 році побачив світ уже п'ятий випуск бібліографічного інформаційного списку «Що читати малюкам», підготовлений для педагогів закладів дошкільної освіти та батьків. До нього увійшли як українські, так і зарубіжні книги для читання дорослими дітям, зокрема терапевтичні казки, що допомагають малюкам долати тривожність, розуміти складні емоції, соціалізуватися. Це видання стало корисним інструментом у щоденній роботі для тих, хто прагне виховати чуйного, сміливого та впевненого у собі читача з раннього віку.

Ми створюємо також рекомендаційні списки літератури, біобібліографічні нариси, довідкові матеріали, які допомагають організаторам дитячого читання, педагогам і батькам краще орієнтуватися у світі книжок. Наприклад, у 2024 році підготовлено інформаційний список «Захистіть найдорожче: психологічна допомога дітям під час війни», а також мультимедійну презентацію до інформаційно-бібліографічного довідника «Нові назви на карті Рівного: випуск другий».

Рівненська ОБД демонструє інноваційний підхід до популяризації дитячої літератури, створюючи методичні матеріали, які допомагають педагогам, батькам і бібліотекарям обирати якісні книги. Це, зокрема, методичні поради «Краще. Сучасне. Дитяче», шостий випуск яких бібліотека представила у 2024 році.

Працівники відділу регулярно презентують книжкові новинки й організовують Дні інформації, де діти й дорослі можуть відкрити для себе цікаві видання. Ця діяльність є не просто рутиною, а фундаментом, який дозволяє бібліотеці залишатися надійною опорою для громади. Завдяки ретельній роботі з

традиційними ресурсами відділ підтримує зв'язок із читачами, створюючи базу для інноваційних проєктів і сучасних підходів.

Основні напрями: від полиць до екранів

Робота інформаційно-бібліографічного відділу охоплює кілька ключових сфер, які гармонійно поєднують класичні бібліотечні функції з цифровими можливостями. Бібліотека популяризує читання через різноманітні активності: працівники відділу готують рекомендаційні пам'ятки, біобібліографічні нариси до ювілеїв письменників, як-от Ервіна Мозера чи Марії Матіос. Водночас працівники відділу активно освоюють цифровий простір, щоб відповідати потребам сучасних дітей, для яких технології – невід'ємна частина життя.

Бібліографи наповнюють віртуальний простір бібліотеки інтерактивним контентом: від вебквестів, присвячених творчості місцевих авторів, до віртуальних виставок, які знайомлять із літературними скарбами. Один із таких ресурсів – віртуальна виставка «З любов'ю і довірою до читача» до 150-річчя від дня народження Люсі Мод Монтгомері.

У 2025 році відзначила своє 10-річчя «Бібліоігротека» – проєкт, започаткований ще в 2015 році як інноваційний ресурс для популяризації читання та краєзнавства. За цей час сайт, створений у безкоштовному конструкторі Jimdo, перетворився на платформу, що використовується не лише бібліотекарями, а й освітянами з різних куточків України. Завдяки сервісам LearningApps.org, JigsawPlanet, rebus1.com «Бібліоігротека» пропонує різноманітні інтерактивні завдання – вікторини, пазли, кросворди, які розвивають логіку й пізнавальний інтерес у дітей. Станом на початок 2025 року на сайт завантажено 593 інтерактивні завдання.

Ювілей проєкту став приводом не лише підбити підсумки, а й оновити підхід до просування сайту, зокрема через активніше використання соціальних мереж, щоб розширити аудиторію й залучити нових користувачів. Одноійменна сторінка сайту у фейсбук налічує понад 2 тисячі підписників.

Електронні ресурси, створені працівниками відділу, розповідають про важливі теми – від літератури до історії України, а вебквести, наприклад, «МедіаРУХ», допомагають юним користувачам розвивати навички пошуку інформації. Ці інструменти роблять бібліотеку ближчою до молоді аудиторії, для якої екран часто важить більше, ніж паперова сторінка.

Важливим напрямом стала робота з Вікіпедією. Бібліографи РОБД активно редагують і створюють статті, збагачуючи україномовний сегмент енциклопедії. Першим кроком стало оновлення статті про бібліотеку, далі було здійснено роботу з покращення та доповнення статті про Рівненську обласну організацію НСПУ, окремих авторів. Бібліотека постійно бере участь у міжнародних акціях, таких як #1Lib1Ref, додаючи авторитетні джерела, та «Культурна спадщина та видатні постаті», висвітлюючи місцевих діячів. У січні 2024 року, в межах Вікімарафону до 20-річчя Української Вікіпедії, РОБД провела тренінги «Україномовна Вікіпедія: наповнення та редагування» для бібліотекарів і письменників Рівненської обласної організації НСПУ. Ця діяльність популяризує знання про регіон і зміцнює роль бібліотеки як осередку цифрової культури.

У 2025 році в Рівненській ОБД започатковано Лабораторію професійного зростання – річний цикл навчальних заходів для бібліотекарів, присвячений сучасним інструментам і технологіям. Першим із низки запланованих заходів став майстер-клас «Інструменти штучного інтелекту для бібліотек», проведений завідувачем інформаційно-бібліографічного відділу. Учасники мали змогу познайомитися з можливостями ШІ, такими як використання ChatGPT, Gemini та Perplexity для створення текстів, генерація зображень в Adobe Firefly, музики в Suno AI, а також перевагами автоматизації презентацій і рутинних завдань. Обговорення етики використання ШІ підкреслило, що технології не замінюють бібліотекаря, а розширюють його потенціал. Цей проєкт, що стартував у рік 85-річчя бібліотеки, відкриває нові горизонти для професійного розвитку й підкреслює її прагнення до інновацій.

Особливе місце в діяльності відділу займає партнерство з Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти. Бібліотека проводить разом з інститутом семінари, круглі столи й тренінги, де бібліотекарі й педагоги обмінюються ідеями про те, як заохочувати дітей до читання й розвитку. Наприклад, онлайн-овий круглий стіл «Бібліотека – дітям: нові виклики, нові підходи», що відбувся в жовтні 2024 року, об'єднав фахівців для пошуку інноваційних рішень.

Спільно з Лабораторією національного виховання інституту проведено дводенний офлайн-овий семінар «Бібліотека нового покоління: простір творчості та інновацій». Вперше за останні роки бібліотечні працівники освітніх закладів Рівненщини в атмосфері живого спілкування обговорювали надважливі теми: інтерактивні ресурси та їхнє використання у роботі з користувачами, практики роботи з різними віковими групами, роль сучасних цифрових технологій у покращенні доступу до інформації та зацікавленні молоді в читанні.

Ця співпраця бібліотеки та РОІППО виводить діяльність нашого закладу на новий рівень, дозволяючи стати частиною ширшої освітньої екосистеми регіону й працювати на благо свідомого покоління.

Медіаграмотність: захист від інформаційного хаосу

Найяскравіший акцент у роботі відділу – формування медіаінформаційної грамотності, що в умовах війни стає не просто корисною навичкою, а життєвою необхідністю. Працівники відділу організують різноманітні заходи – тренінги, інтелектуальні ігри, вебквести, що допомагають дітям і дорослим розпізнавати фейки, аналізувати джерела й захищатися від інформаційних маніпуляцій. Антифейкова гра «НотаЄнота» захоплює школярів і студентів: через цікаві завдання про ворожу дезінформацію, фейки та маніпуляції, учасники вчать розвінчувати міфи російської пропаганди. Ця гра не лише розважає, а й виховує критичне мислення, що є безцінним у часи інформаційної війни. Тематика ігор різноманітна – «НотаЄнота. Фейки історичні і не тільки», «НотаЄнота. Фейки про

Чорнобиль і радіацію» та ін.

У межах Глобального тижня медіа- та інформаційної грамотності бібліотека проводить масштабні події. Вперше в 2024 році відбувся міжрегіональний

онлайнний круглий стіл «Медіа- та інформаційна грамотність у цифровому просторі: місце і роль бібліотек», в якому взяли участь колеги з різних регіонів України. Фахівці з Києва, Херсона, Миколаєва,

Хмельницького, Рівного та Рівненської області ділилися досвідом та обмінювалися ідеями, популяризували власні медіаосвітні практики. За результатами круглого столу було ухвалено рекомендації для подальшої роботи. Подібні заходи стають платформою для спільного пошуку відповідей на виклики цифрової епохи, тому бібліотека планує й надалі розвивати таку діяльність.

Для дітей ми реалізуємо проєкт «Fit in Fakten» за підтримки Goethe-Institut Україна. Цікаві настільні ігри вчать юних відвідувачів розрізняти правду й брехню в інтерактивній формі, залучаючи сотні учасників.

Бібліотекарі й педагоги також у фокусі уваги: працівники відділу проводять тренінги з медіаграмотності і цифрової освіти, зокрема використання вебсервісів Genially та Canva.

Замість висновків: погляд уперед

Інформаційно-бібліографічний відділ є простором, де традиції зустрічаються з сучасністю. Працівники відділу не зупиняються на досягнутому: попереду – нові проєкти, які поєднують літературу й технології, глибша інтеграція цифрових інструментів і ще тісніша співпраця з партнерами. Сьогодні бібліотека – це місце, де навчають критично мислити, шукати та перевіряти інформацію, спілкуватися і відкривати для себе світ. І ми пишаємося тим, що наша бібліотека є саме таким простором для юних читачів.

Лідія СТЬОПА, провідний бібліотекар відділу обслуговування дітей середнього та старшого шкільного віку КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» Рівненської обласної ради

Наталія ДИБАЧ, завідувач сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» Рівненської обласної ради

Від вподобайок до книжок: як соціальні мережі мотивують дітей до саморозвитку

Сучасні бібліотеки дедалі активніше використовують соціальні мережі для залучення дітей до читання і саморозвитку. Рівненська обласна бібліотека для дітей у щоденній роботі використовує різні платформи – Facebook, Instagram, Telegram, YouTube та TikTok, щоб створити цікаве інтерактивне та сучасне середовище для найвибагливіших юних читачів.

Facebook (<https://www.facebook.com/rivneodb>) є основною платформою комунікації нашої бібліотеки, де публікуються анонси заходів, фото- та відеозвіти, а також рубрики, що допомагають орієнтуватися у бібліотечних подіях. Наприклад, щотижнева рубрика «Афіша тижня» інформує про найближчі заходи, що відбудуться у книгозбірні, а дописи в межах рубрик «Книга дня» та «Книжково-квітковий гороскоп» публікуються із залученням брендів бібліотечних персонажів – песика Читакси та киці Мурчители. Це сприяє кращому сприйняттю поданої інформації, викликає інтерес до книжкових новинок та допомагає популяризувати кращу літературу з фонду бібліотеки.

Брендові персонажі пропонують короткі дотепні рекомендації, які активно обговорюються дітьми і

батьками. Окрім інформаційної складової, у Facebook публікуються привітання колег, письменників Рівненщини та найближчих партнерів із важливими датами, що підсилює емоційний зв'язок із спільнотою.

Найбільше вподобайок набирають дописи під хештегами: «Драйвуй з новою книгою», «Конкурси», «Бібліотека дарує радість», «Сучасні письменники/ці – дітям», «Психологічна кав'ярня», «Крилата книга. Повітряні перегони», «Творчість без меж», «Що читати малюкам», «З Україною в серці».

Instagram (<https://www.instagram.com/rivneobd>) використовується для публікації фотографій, оригінальних моментів із бібліотечних заходів, сторіз та Reels, що передають атмосферу бібліотеки в режимі реального часу. Цей візуальний контент допомагає підтримувати настрій і зацікавленість аудиторії.

Telegram (<https://t.me/rivneobd>) виступає майданчиком для поширення анонсів та оголошень. Середньомісячна активність становить майже 12 повідомлень, що дозволяє читачам бути в курсі найактуальніших подій.

YouTube-канал бібліотеки (<https://www.youtube.com/@rivneobd>) виконує роль сучасної медіаплатформи, де зберігаються й поширюються інтерв'ю з письменниками, відеопрезентації книжкових новинок, записи літературних зустрічей та заходів для дітей. Регулярні оновлення роблять канал не лише архівом подій, а й дієвим інструментом популяризації читання, який допомагає молодим користувачам відкривати нові імена та цікаві теми у зручному відеоформаті.

Окремим новаторським напрямом стало створення аудіоподкастів із використанням інструментів штучного інтелекту. Перший подкаст був присвячений історії відомого у Рівному будинку Басі Каган, що є справжньою архітектурною окрасою міста і одним із приміщень нашої книгозбірні. Далі бібліотека започаткувала серію подкастів про письменників Рівненщини, де в сучасному аудіоформаті презентуються життя і творчість

місцевих авторів – від класиків до сучасних казкарів і поетів.

Ця ініціатива дозволяє бібліотеці не лише популяризувати літературу краю, а й освоювати актуальні цифрові формати, які роблять інформацію доступною для молодіжної аудиторії. Подкасти поєднують пізнавальний зміст зі зручністю прослуховування, відкриваючи нові можливості для взаємодії з читачами.

TikTok (<https://www.tiktok.com/@rivneodb>) як наймолодша платформа бібліотеки допомагає залучати сучасних дітей у світ книги через короткі відео з танцями, читаннями уривків під популярні пісні та гумористичні інструкції. Амбасадори бібліотеки – Аліна, Ірина та Кіра – стали популярними завдяки своїм креативним роликам, які збирають сотні переглядів.

В онлайн-просторі бібліотека не лише інформує, а й організовує різноманітні конкурси, фотофлешмоби і розіграші подарунків, що стимулюють активність і формують лояльність до читання. Особливо популярними є тематичні флешмоби до свят і ювілеїв письменників, у межах яких учасники мають можливість виграти сучасні книжки, невеличкі подаруночки та брендові сувеніри.

Щомісяця працівники сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів на чолі з провідною бібліотекаркою Лідією Стьопою створюють від 150 до 250 публікацій, що відображають життя бібліотеки, щирі емоції, драйвові моменти, підтримують інтерес до книги та стимулюють творчий саморозвиток. Цей комплексний підхід допомагає трансформувати просту вподобайку у соціальних мережах у реальне бажання читати і розвиватися.

Отже, досвід Рівненської обласної бібліотеки для дітей демонструє, що соціальні мережі є ефективним інструментом не лише для інформаційної підтримки, а й для мотивації дітей і молоді до читання. Різноманітні формати контенту, інтерактивні активності і сучасні платформи допомагають створювати живий емоційний та креативний простір, який перетворює цифрові вподобання на реальні книжкові інтереси.

Юлія ГРАНОВСЬКА, практичний психолог Спеціальної школи № 1 селища Клевань Рівненської обласної ради

Арттерапія у роботі зі слабозорими та незрячими дітьми

«Духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, фантазії, творчості».

В.О. Сухомлинський

Мистецтво – невидимий місток, що поєднує два протилежні світи: світ фантазії та реальності. Часто таємні бажання, підсвідомі почуття та емоції легше викласти у творчості, ніж виразити у словесній формі. Тому останнім часом великої популярності набуває метод, що має назву арттерапія. Це один із найбільш ефективних способів роботи з людьми будь-якого віку і з будь-якими особливостями розвитку, при цьому для особистості – це спосіб саморозкриття, самовираження, розвитку та шлях до власної гармонізації.

Основна мета арттерапії – гармонізація внутрішнього стану особистості, відновлення її здатності знаходити оптимальний стан, що сприяє активному продовженню життя, набуттю рівноваги, а основне завдання полягає в тому, щоб під посередництвом символів, образів, метафор, через які інформація кодується на несвідомому рівні психіки, «витягнути» певну проблему, що захована, спроектувати її на свідомий рівень та пропрацювати пов'язані з нею емоції та переживання і звільнитися від застарілих чи витіснених емоцій.

Оскільки арттерапія не має обмежень, то практично кожній людині вона доступна. Надзвичайно цікава робота, яка не вимагає спеціальних здібностей і художніх навичок, доступна абсолютно всім, мобілізує творчий потенціал людини, запускає механізм психічного імунітету до самоцілення і відновлює процеси саморегуляції, здатна через позитивне наповнення змінювати світогляд людини.

Цей засіб соціальної адаптації найбільше значення має для дітей з особливими потребами, оскільки вони найчастіше соціально дезадаптовані. Арттерапія в основному використовує принципи невербального спілкування. Це дуже важливо для дітей, яким важко висловити свої думки словами.

Основні види арттерапії: ізотерапія, піскова терапія, мандалотерапія, колажування, казкотерапія, музикотерапія, глинотерапія, маскотерапія, ігротерапія і лялькотерапія, текстильна терапія, бібліотерапія.

КАЗКОТЕРАПІЯ

*«Казка – це колыска думки.
Зумійте поставити виховання дитини
так, щоб вона на все життя зберегла
хвилюючі спогади про цю колыску».*

В.О. Сухомлинський

Головне завдання казки – через казкові події показати герою ситуацію з іншого боку, запропонувати альтернативні моделі поведінки. Казка використовується для підготовки дитини до школи, організації її входження у простір шкільного життя.

Спілкування дітей із казкою допомагає їм впоратися зі своїми негативними станами, невпевненістю, страхами, небажанням пізнавати нове тощо. Казка є своєрідним алгоритмом створення нової версії власного життя і себе самого, що наповнює особистість натхненням та життєвою мотивацією.

Буває, що дитина чогось боїться або про щось хвилюється, і не відразу розумієш, як їй допомогти. І з власного досвіду можу сказати, що справжнім порятунком у такій ситуації буде спеціально придумана казка.

Казкотерапія добре долає у дітей високий рівень тривожності, різноманітні страхи, агресивність, адаптує до перебування у колективах, тому її можна застосовувати у роботі з невпевненими, сором'язливими дітьми, а також у випадках різного роду психосоматичних захворювань. Як результат – дитина

поступово усвідомлює та аналізує свої проблеми і вже сама бачить шляхи їхнього вирішення.

ГЛИНОТЕРАПІЯ

Глиноterapia розглядається як один із провідних методів арттерапії, що передбачає використання пластичних матеріалів (глини, пластиліну) для психокорекційної роботи. Основний потенціал цього напрямку полягає у сприянні розвитку емоційного інтелекту, формуванні нових конструктивних переживань, подоланні травматичного досвіду та підвищенні рівня усвідомлення власних емоційних станів. Глина допомагає легко і без напруги вивільнити переживання, надаючи їм певної форми. Застосування глиноterapia забезпечує появу позитивних емоцій, компенсує брак сенсорного досвіду, допомагає подолати апатію та безініціативність, сформувати активну життєву позицію та мотивацію, знімає бар'єри стосовно страху самовираження, підсилює переконання у власній успішності.

У глиноterapia часто використовують прості, але дуже дієві вправи:

«Усвідом себе» – дитина ліпить із глини себе або будь-яку фігурку, а потім уявляє, як ця «глиняна копія» поводить у певній ситуації. Така гра допомагає проявити приховані емоції й проблеми, які важко висловити словами.

«Страх» – потрібно виліпити найбільший страх. Коли дитина дивиться на нього збоку, легше усвідомити та опрацювати переживання. Завершення вправи – зруйнування фігури, що символізує звільнення від негативних емоцій.

Глина — це ідеальний матеріал, щоб «виліпити» свої емоції. Сам процес торкання, м'яття й формування має заспокійливу та зцілюючу дію.

КОЛАЖУВАННЯ

Колажування як арттерапевтична техніка передбачає створення зображень шляхом використання різноманітних матеріалів — фотографій, вирізок із газет і журналів, тканин, кольорового паперу, дерева, дроту, мотузок тощо. У процесі компонування цих елементів відбувається символічне відображення внутрішнього світу особистості: її структури, усвідомлених прагнень та прихованих тривог.

Основними цілями виконання колажу є: вирішення внутрішньоособистісних та міжособистісних проблем; прояв творчих здібностей, оригінальності та унікальності; вираження почуттів та думок через візуальні образи, картинки; вихід негативних емоцій; побудова планів та робота з мотиваційною сферою; усвідомлення патернів поведінки, соціальних ролей та установок; планування образу майбутнього; впорядкування чуттєвого досвіду індивіда.

Тематика колажів може змінюватися залежно від віку:

❖ Дітям цікаво створювати колажі про себе та близьких: «Я – найкращий», «Мої мрії», «Моя школа», «Мій друг».

❖ Підліткам підходять теми самопізнання й майбутнього: «Який я?», «Я хочу бути», «Мої цілі», «Моє майбутнє», «Я і моя сім'я».

Колажування здається простим і навіть ігровим процесом, але саме в цій простоті криється його сила: дитина може показати приховані бажання, внутрішні суперечності та відкрити нове бачення себе.

Арттерапія не вимагає спеціальних умінь — головне тут сам процес, а не результат. Це шлях до розвитку та відкриття власних талантів. Вона допомагає дітям концентруватися, мислити, приймати рішення і водночас відкриває джерело творчості. Кожен художній образ стає містком між свідомим і несвідомим, розширюючи горизонти самопізнання.

Маргарита ШКАБАРИНА, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та інклюзивної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Партнерство між освітніми установами та бібліотеками в контексті реалізації національної Стратегії розвитку читання

Національна стратегія розвитку читання на період до 2032 року має символічну назву – «Читання як життєва стратегія». Вона спрямована на те, щоб зробити читання не лише способом проведення дозвілля, а важливим інструментом розвитку особистості, критичного мислення, професійної компетентності й духовного збагачення.

Сьогодні ми натрапляємо на низку проблем, які зумовлюють зниження рівня читання серед населення. По-перше, це домінування «швидкого контенту» – соціальних мереж, відеоплатформ і телебачення, які пропонують легку поверхневу інформацію. По-друге, низька доступність книжок: маємо мало виданих примірників на душу населення, вкрай недостатню кількість книгарень і високі ціни через кризові явища. По-третє, ослаблення бібліотечної мережі – через децентралізацію та війну закрито тисячі бібліотек, понад 290 пошкоджено, а фонди не оновлюються. Додатковими чинниками є низька читацька культура, слабка мотивація до читання, брак популяризації читання в медіа, недостатній рівень читацьких компетентностей школярів за результатами PISA-2018.

Варто також згадати кадрові й інституційні проблеми у сфері книговидавництва й бібліотек, вплив російського культурного продукту та піратських видань, а також загальні соціально-економічні труднощі: пандемія, війна, економічна нестабільність.

Щоб подолати ці виклики, важливим є партнерство освітніх закладів і бібліотек. Наша спільна мета – виховання культури читання, формування

компетентного критично мислячого й творчого громадянина. Бібліотеки сьогодні – це не лише книгозбірні. Це сучасні освітні простори, що пропонують доступ до книжкових і цифрових фондів, стають майданчиками для гуртків, клубів, інтерактивних заходів.

Зі свого боку освітні установи забезпечують педагогічний супровід, стимулюють читацьку мотивацію, спільно планують та проводять заходи, використовують бібліотеки як простори для позакласної і додаткової діяльності.

Маємо вже чимало прикладів такої співпраці нашого інституту з бібліотеками і бібліотекарями, зокрема і з Рівненською обласною бібліотекою для дітей, які проводимо на постійному рівні. Це, зокрема: дводенний практичний семінар «Бібліотека нового покоління: простір творчості та інновацій»; тренінги для бібліотекарів на тему медіаграмотності; акції зі збору книг для військовослужбовців; онлайн круглі столи, зокрема останній був проведений 18 вересня «Бібліотека для дітей: сучасні виклики та творчі рішення», до яких долучаємо вихователів, вчителів початкових класів та вчителів-предметників; всеукраїнський тиждень дитячого читання.

З нагоди 85-річчя Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Рівненської обласної бібліотеки для дітей відбувся спільний захід – Літературне рев'ю за підсумками регіонального інтернет-фестивалю «Письменники Рівненщини очима дітей» та багато інших заходів.

Усе це показує, що бібліотеки є центрами культурного й освітнього життя громади, а у співпраці з освітніми установами – ефективними осередками формування читацької компетентності.

Отже, партнерство між закладами освіти та бібліотеками є надзвичайно важливим у реалізації Національної стратегії читання. Тільки спільними зусиллями ми зможемо виховати покоління, яке не лише читає, а й уміє мислити критично, аналізувати інформацію, бути конкурентоспроможним у сучасному світі.

Модуль 1: Доступність бібліотек: інклюзивні технології та простір без перешкод

*Надія ВЛЕЗЬКО, в.о. директора
Полтавської обласної універсальної
наукової бібліотеки ім. І. Котляревського*

Відкрий своє серце: створюємо простір довіри і натхнення для дітей

В умовах продовження дії воєнного стану, у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України, що триває четвертий рік поспіль, бібліотеки для дітей Полтавщини продовжують працювати з максимальною віддачею, демонструючи здатність постійно змінюватися, відповідно до реалій, виконувати нові функції, бути невід'ємною складовою суспільного життя територіальних громад.

Сьогодні бібліотеки є поліфункціональними просторами, які одночасно виступають як майданчики для освіти, навчання, спілкування, творчості та соціального розвитку. А ще, бібліотеки для дітей намагаються стати простором довіри – безпечним, комфортним і підтримуючим середовищем, де дитина може відкрито виражати свої думки і почуття, почуватися прийнятою і зрозумілою.

У контексті створення комфортних і підтримуючих середовищ для дітей особливе місце посідають інноваційні ігрові простори. Сьогодні майже в кожній бібліотеці для дітей Полтавщини створено такі простори. Вони не лише дарують дітям можливість цікаво провести час, а й сприяють їхній творчій і психоемоційній реабілітації. Тут організуються заняття з арттерапії, голосні читання, ігри чи спілкування з тваринами у природничому куточку, що допомагає зняти стрес і напруження.

Чудовим доповненням до ігрових зон є продумане оформлення приміщень бібліотеки. Сьогодні нікого не здивуєш присутністю книжкових виставок. Проте саме нетрадиційно оформлена виставка, наприклад, виставка-айстопер чи

виставка-інсталяція привертає увагу і спонукає дітей обирати книги. Так у бібліотеках Лубенської громади для дітей створюють привабливі святкові та креативні виставки, в оформленні яких активно беруть участь самі діти. Крім того, широко застосовуються сучасні рекламні технології, такі як хардпостери, і тантамарески – креативні стенди з прорізами для фотографування, які ефективно привертають увагу і заохочують дітей до читання та участі в бібліотечних заходах.

Поширеною ознакою сьогодення в бібліотеках Кременчуцької міської громади стали виставки для дітей із застосуванням QR-кодів. Зокрема, було презентовано виставку «Книжки без кордонів у твоєму смартфоні», присвячену Міжнародному дню захисту дітей. До кожної книги прикріплювався QR-код, який містив посилання на одну з активностей: розмальовка героїв творів онлайн, ігор «Знайди пару» та «Знайди відмінності».

Діти активно залучаються до роботи різноманітних клубів і гуртків за інтересами, їх налічується у бібліотеках територіальних громад Полтавщини майже 160. Заняття в читацьких об'єднаннях – це чудова можливість для дітей спілкуватися, здобувати нові знання, розвивати свої творчі можливості, а найголовніше – знімати психоемоційне навантаження та знаходити душевну рівновагу.

Проектна діяльність бібліотек стає ефективним інструментом у формуванні простору довіри, підтримки для дітей, допомагаючи створити відкриті інклюзивні та безпечні середовища. Вони не лише систематизують ідеї та цілі, а й мобілізують ресурси, партнерські зв'язки і залучення громади, роблячи бібліотеку активним центром суспільного життя. Так бібліотеками Лубенської міської територіальної громади, в тому числі і філією для дітей, реалізовувався проєкт «Мобільна бібліотека – територія читання і дозвілля», який став одним із переможців Всеукраїнського конкурсу соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!» (благодійний фонд «МХП-Громаді»). Головною особливістю проєкту є те, що його реалізація виходить за межі стін бібліотеки – він спрямований на вирішення

проблеми доступності та безбар'єрності. Реалізація проєкту відбувалася на локаціях у різних мікрорайонах Лубен, де здійснювалося не лише обслуговування дітей, а й організація альтернативних форм дозвілля шляхом проведення майстер-класів, ігрових розважальних активностей. Перший крок мобільна бібліотека зробила на дитячому майданчику одного з мікрорайонів міста локацією «Веселий дворик: ігри + читання».

Бібліотеки відіграють також надзвичайно важливу роль у забезпеченні психологічної підтримки дітей. З 2024 року в бібліотеках Кременчука активно діє проєкт «Бібліотека як простір психосоціальної підтримки», який реалізовується у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?». На одному з заходів – «Світ волонтерів», організованому громадською організацією «Нове відповідальне управління», у співпраці з центром життєстійкості «Місце сили. Кременчук», волонтери та їхні родини отримали можливість зарядитися позитивною енергією та провести час у дружній і підтримуючій атмосфері. Цей ретрит став важливою платформою для обміну досвідом та позитивними емоціями.

Відділом дитячого простору Полтавської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І.П. Котляревського продовжується реалізація бібліотечного проєкту «Я – дитина України», одним із просвітницьких напрямів якого є «Ментальне здоров'я: ти як?». Він передбачає підтримку ментального здоров'я дитини, психологічну допомогу, зняття стресу і напруги методом бібліотерапії, артерапії, казкотерапії; допомагає у вирішенні важливих життєвих проблем, пов'язаних із військовими діями в Україні, навчання навикам стресостійкості.

У межах проєкту були проведені бібліотерапевтичні години для емоційного перезавантаження «Дружба єднає серця», «Відпочинок – сила, що дає крила», «Продукти харчування – наші друзі й вороги». Започатковані також сеанси казкотерапії в межах мандрівного бібліопростору, аби наблизити книжку до

найменших читачів та залучати до читання тих дітей, які раніше не ходили до бібліотеки.

У стінах Публічної бібліотеки ім. В. Малика традиційними для дітей стали книготерапевтичні заняття «Субота – час читання вголос» та заняття в дитячому клубі «Веселі долоньки». Вони об'єднують дітей для змістовного дружнього та веселого дозвілля. Учасники клубу беруть участь в іграх, конкурсах, майстерках, зокрема з любов'ю та старанністю виготовляють обереги для наших захисників: браслети зі стрічок, іграшки-антистреси й патріотичні листівки. Терапевтичний ефект для дітей мали також заняття із виготовлення моделі підводного світу, пошиття м'яких іграшок тощо.

Вихователі дитячого реабілітаційного центру «Надія» (м. Лубни) тісно співпрацюють із працівниками бібліотеки в процесі реабілітації дітей у межах програми «Партнерство заради спасіння дітей» та бібліотечного проєкту «Милосердя без меж». Метою цих зустрічей є створення рівних можливостей для самовираження дітей, вміння легко організувати спільну діяльність та комунікувати в колективі. Один із напрямів такої роботи – проведення майстер-класів, під час яких діти вчаться працювати в команді, підтримувати одне одного та творити разом.

Бібліотека сьогодні – це простір, до якого прийшов уже новий користувач, із новим світосприйняттям, уподобаннями та очікуваннями. Це зобов'язує шукати інші підходи до вже традиційних послуг, впроваджувати нові. Вже не здається дивним поєднувати бібліотечні заходи зі спортивними заняттями. У межах соціокультурних заходів відбуваються спортивні паузи, де навчають спортивних ігор та руханок, користування спортивним інвентарем, а це допомагає зняти емоційну напругу у дітей, змінити ракурс уваги на позитив, впливає на загальне самопочуття тощо.

Багато бібліотек залучають дітей до світу настільних ігор, як чудового способу проведення дозвілля. Зокрема, Диканська публічна бібліотека пропонує

широкий асортимент настільних ігор різних жанрів – економічних, логічних, стратегічних, пригодницьких, розвиваючих, психологічних та навчальних. У бібліотеці регулярно проводяться Дні настільних ігор, які збирають активних учасників – дітей різного віку.

Особлива увагу приділяється настільній грі «Місія: зарядка», створеної спільно з організацією «Світ громад» для дітей 10-14 років у межах українсько-швейцарського проєкту «Діємо для здоров'я». Завдяки цій інтерактивній грі бібліотекарі разом із дітьми визначають основи здорової і нездорової поведінки, заряджаються енергією та передають позитив іншим учасникам через фізичні вправи та різноманітні активності.

Ефективною формою роботи зарекомендували себе заняття з арттерапії у відділі дитячого простору ПОУНБ ім. І.П. Котляревського: «В'язання на пальцях», «Малюємо повітряними кульками», «Самчиківський розпис», «Народна лялька». Вони допомагають подолати стрес, тривожність, панічні атаки, страхи, з якими діти вимушені боротися через війну.

Важливою складовою роботи бібліотек є створення сприятливих умов для адаптації наймолодших читачів і формування їхньої любові до книги та читання. У цьому контексті особливою подією у філії № 2 «Лубенська міська бібліотека для дітей» став «Тиждень першокласника», який збирав кожного дня у стінах бібліотеки дітей із навчальних закладів міста. Це стало яскравим, пізнавальним та веселим дійством, що допомогло дітям не лише ознайомитися з бібліотекою, а й відчувати себе частиною великої дружньої родини читачів.

Бібліотеки для дітей Полтавщини реалізують свою місію зі створення безпечного довірливого та натхненного простору для дітей, у тісному контакті з іншими закладами територіальних громад, установами, творчими спілками, волонтерами. Так бібліотеки КЗК «Кременчуцька міська публічна бібліотека» плідно співпрацюють із Кременчуцькою районною організацією Товариства Червоного Хреста України. Товариство виступає спонсором бібліотечних заходів,

надає подарунки і призи для конкурсів, дарує книжки. Разом було організовано: родинне свято «У дружній родині усі ми щасливі!», презентацію книги для дітей Н. Маєвської «Паляничка», огляд новинок літератури «Валізка з книжками – для діточок з батьками!» (за підтримки Goethe-Institut Ukraine).

Посилено партнерство з патрульною поліцією через організацію просвітницьких заходів: із правил дорожнього руху «Весняні канікули з патрульними», години безпеки «Пес-сапер Патрон представляє», зустрічі з командою патрульної поліції «10 правил безпеки під час літніх канікул». Ці заходи проводяться з метою підвищення рівня безпеки дітей, формування свідомого ставлення до правил дорожнього руху та зміцнення довіри між дітьми й правоохоронцями.

Спільно з ГО художників «Пектораль», артцентром ZELO в межах проекту «Психологічна та емоційна підтримка через розвиваючі заняття у безпечних просторах», для дітей внутрішньо переміщених осіб Полтавської міської громади, в бібліотеках проводяться групові заняття з пісочної анімації, фешн-ілюстрації та образотворчого мистецтва, спрямовані на психоемоційну підтримку, прискорення адаптації до нових умов життя.

У співпраці з Полтавським обласним центром естетичного виховання учнівської молоді на базі бібліотеки-філії для дітей № 9 м. Полтави та під керівництвом її працівників, вихованцями гуртка «Юний журналіст» створено відеоролик «Погляд через сторінки» про важливість книг та читання, яка отримала 1 місце на X обласному конкурсі відеороликів, презентацій та буктрейлерів (<https://www.youtube.com/watch?v=eWpYNOHImPY>).

Також було реалізовано спільний проєкт етнографічних студій «Рідний край – земний рай», організований бібліотекою-філією № 9 у співпраці з етнографічним відділом Полтавського обласного краєзнавчого музею ім. В. Кричевського. Він був спрямований на популяризацію народознавчої та краєзнавчої літератури, формування відчуття причетності до рідного краю, й

водночас став важливим кроком до створення простору єдності дітей та їхніх батьки, зокрема й родин внутрішньо переміщених осіб.

Співпраця бібліотек із батьками також спрямована на створення простору довіри для дітей. Прикладами такої співпраці є організація у відділі дитячого простору ПОУНБ ім. І.П. Котляревського родинних уїкендів «Лабораторія читацького смаку» та «Вундерчадо», дня сімейного читання «Непереможна та єдина читацька Україна», години вдячності «Я люблю свою матусю» (до Дня матері) і ін.

Отже, бібліотеки Полтавщини сьогодні є не лише культурними та освітніми осередками, а й простором довіри, тепла й підтримки, де дитина відчуває себе захищеною і потрібною. Саме тут, серед книг, творчості та добрих людей, народжується сила духу, зростає віра у власні можливості та в майбутнє України.

*Таїса МАНЖУЛА, директор
Кіровоградської обласної бібліотеки для
дітей ім. Т.Г. Шевченка, заслужений
працівник культури України*

Збереження ментального здоров'я дітей в умовах війни: наші проєкти та дії

Ментальне здоров'я дітей є ключовим для загального добробуту та гармонійного розвитку. Воно впливає на здатність дитини адаптуватися до стресу, навчатися, будувати стосунки та формувати впевненість у собі.

Сьогодні в Україні немає дитини, яка тією чи іншою мірою не зазнала би впливу війни. Пережитий стрес, якщо з ним не працювати, може спричинити проблеми з фізичним і ментальним здоров'ям. Травма війни порушує базове почуття безпеки. Діти постійно можуть відчувати тривогу, страх та інші негативні емоції. І аби дитина могла вистояти фізично та ментально, важливо відновити це почуття, повернути дитині контроль над різними сферами її життя. Фізична безпека та методи ментальної підтримки – це перший крок до повернення психологічного комфорту. Тому турбота про ментальне здоров'я та підтримка стресостійкості дітей особливо важливі в умовах війни не тільки з боку батьків, а й інших соціальних інституцій.

Хочу поділитися досвідом, яким чином наша бібліотека справляється з викликами сьогодення, аби підтримати ментальне здоров'я наших постійних та нових читачів, які додалися до бібліотечної родини.

З початком війни деякі з наших проєктів, такі як дитяча точка «Спільно», «Батьківський клуб», що функціонували на базі бібліотеки протягом 2023-2024 рр., реалізовувалися за підтримки Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ та благодійних організацій «Українська освітня платформа», «БФ «Безпечне майбутнє». Але ці проєкти в основному були спрямовані на підтримку родин ВПО, а підтримувати ментальне здоров'я необхідно усім дітям без винятку. Саме тому, фахівцями

бібліотеки було вирішено розробити власні, суто бібліотечні проекти, які допомогли б реалізувати задумане. І вважаю, що це нам вдалося, хоча є ще багато над чим працювати, удосконалювати та реалізовувати. Простір для нашої фантазії, творчості та спільноті відкритий завжди.

Так, в плані підтримки ментального здоров'я наших читачів фахівці відділу підліткового читання запровадили дитячий соціальний проєкт *бібліотечний артпростір «Відкрий себе»*, який розпочинався спільно з артстудією «Сова», і в 2025 році його було включено до Комплексної програми підтримки ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, загиблих (померлих) захисників і захисниць України, полонених

військовослужбовців України та осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, у Кіровоградській області на 2025–2027 роки та обласного Плану заходів із реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я на період до 2030 року.

Бібліотечний артпростір «Відкрий себе» для проведення занять із дітьми за допомогою засобів арттерапії було облаштовано на першому поверсі бібліотеки, на звільненій від стелажів локації відділу підліткового читання. Цей простір було обладнано зручними меблями: сучасними диванчиками, кріслами-грушами, столиками та килимовим покриттям. Бібліотекарі оздобили простір цікавими книгами, настільними іграми для дітей та батьків, виготовили банер. Хоча проєкт розраховано на підтримку членів сімей ветеранів війни, відвідувати артпростір можуть усі бажаючі діти шкільного віку як самостійно, так і разом із батьками.

СТУДІЙНІ ЗАНЯТТЯ

малювання, ліплення, конструювання живопис, композиція, рисунок

 <p>ІСКОРКИ 3-4 роки</p> <p>ПРЕДМЕТИ малювання ліплення конструювання</p> <p>РОЗКЛАД I гр. сб. нд. 10⁰⁰-10⁴⁵ II гр. сб. нд. 11⁰⁰-11⁴⁵</p>	 <p>ПАРОСТКИ 5-6 років</p> <p>ПРЕДМЕТИ малювання ліплення конструювання</p> <p>РОЗКЛАД I гр. вт. чт. 17⁰⁰-18⁰⁰ II гр. сб. нд. 12⁰⁰-13⁰⁰ III гр. нд. 12⁰⁰-13⁰⁰, 13⁰⁰-14⁰⁰</p>
 <p>ТВОРЦІ 7-10 років</p> <p>ПРЕДМЕТИ живопис mixed media скульптинг</p> <p>РОЗКЛАД I гр. вт. чт. 15⁰⁰-17⁰⁰ II гр. сб. 13⁰⁰-15⁰⁰, нд. 11⁰⁰-13⁰⁰</p>	 <p>МАЙСТРИ 10-14 років</p> <p>ПРЕДМЕТИ живопис рисунок композиція кольорознавство</p> <p>РОЗКЛАД ср. 16⁰⁰-18⁰⁰ сб. 13⁰⁰-15⁰⁰</p>

Тут можна почитати книжку, поспілкуватися, відпочити та пограти в настільні ігри і навіть прийти зі своїми гаджетами, так як доступ до інтернету. Бібліотечний артпростір «Відкрий себе» працює щодня, а тематичні заняття з арттерапії – двічі на місяць. Сьогодні, в умовах війни, арттерапія – дуже потужний інструмент, який допомагає дітям пережити ці страшні події. Цей метод використовують під час лікування та психокорекції через художні прийоми: малювання, ліплення, книги, музику, фотографію тощо. Тому заняття проводять як безпосередньо бібліотекарі, так і запрошені психологи, художники та фахівці інших професій. Із великим захопленням діти брали участь у таких заняттях із арттерапії, як: «Розмальовка антистрес», «Музикотерапія», «Розпис екторбинок», «Писання, як медитація», «Стихійний малюнок: відкрий себе», «Країна відчуттів», «Бібліотечне літо з книжкою в артпросторі «Відкрий себе» тощо. Арт-простор відвідало вже майже 700 дітей.

Також ще з 2024 року організували щотижневе проведення заходів для дітей дошкільного віку «Турбота про ментальне здоров'я», де великою популярністю у малечі користується четверговий сторителінг «Казки, які лікують». На заняттях діти слухають терапевтичні казки, грають у рухливі ігри, щоб емоційно розвантажитися та зарядитися позитивною енергією, а ще виготовляють сувеніри. На кожному з таких занять бібліотекарі проводять різні заспокійливі вправи та руханки, які дуже подобаються нашій малечі.

Працівники відділу постійно вдосконалюються, проходять сертифіковані навчання, а також діляться своїми знаннями з колегами. Так воркшоп «Ментальне в дії» було проведено для фахівців бібліотек для дітей, публічних бібліотек, що обслуговують дітей міських, селищних, сільських територіальних громад області під час обласного семінару-практикуму «Книга як інструмент багатовекторного розвитку дитини» (травень 2025 року), значна частка програми якого була присвячена саме темі підтримки ментального здоров'я дітей засобами книготерапії та бібліотерапії. Під час проведення воркшопу «Ментальне в дії»

дорослі, як і діти, із задоволенням брали участь в усіх жвавих руханках та заспокійливих вправах, спрямованих на укріплення емоційної та психологічної стійкості.

Бібліотекарки настільки захопилися постановкою та проведенням рухливих та інтерактивних занять із підтримки емоційного стану дітей, що ці активності набули популярності не тільки серед наших читачів, а й вийшли за межі бібліотеки. Таким чином, двічі цього року бібліотеку запросили у місцевий дендропарк долучитися до участі у різних подіях від *«Творчої платформи ART BASIS»*, а саме: у X ювілейному фестивалі-конкурсі *«Миру, радості, добра дітям України»* на початку літа, а також у відкритій щорічній інноваційній премії *«ART OLYMP»* у межах відзначення Дня Незалежності України. Наші фахівчині створили на сцені дендропарку справжнє дійство, яке складалося з банс-руханок та інтерактивних ігор і об'єднало бібліотекарів, дітей і усіх відвідувачів парку; подарувало радість та створило атмосферу живого щирого спілкування.

Влітку наша бібліотека активно долучилася до *обласної акції «Під літнім небом України 2025»*, організованої за сприяння Департаменту культури та туризму Кіровоградської обласної військової адміністрації. Для юних читачів було проведено понад 180 заходів, лєвова частка з яких також була присвячена підтримці ментального здоров'я, учасниками бібліотечних активностей стали понад 4,5 тисячі дітей різних вікових категорій.

Питання формування стресостійкості дітей та віри в світле майбутнє залишаються дуже актуальними на сьогодні, адже без цього не можливо жити далі, життя не поставлене на паузу, і бібліотека допомагає нашим юним відвідувачам та їхнім батькам триматися у такий складний час, разом долати ці труднощі, важкі моменти та йти до мирного життя. У сучасних реаліях дитяча бібліотека стає не лише місцем для читання та розваг, а й справжнім осередком турботи, довіри та емоційної підтримки. І з цим важко не погодитися!

*Ольга ПРОКОПОВИЧ-ТКАЧЕНКО, в.о.
директора КЗК «Дніпропетровська
обласна бібліотека для дітей»*

Співтворчість і відкритість – сучасні формати бібліотеки для дітей

Сучасна бібліотека для дітей успішно перетворюється на інтерактивний культурно-освітній простір, що поєднує традиційні фонди з інноваційними сервісами. Зміни у суспільстві, поява нових технологій та зростання ролі візуальної та цифрової культури зумовлюють необхідність пошуку нових методів роботи з юним читачем. У непростому сьогоднішньому світі важливо створити для дітей простір, який є безпечним і дружнім та сприяє розвитку талантів і цікавості до світу. Бібліотека максимально відкрита до локальних партнерств та актуальних ініціатив.

Кожна бібліотека зараз активно співпрацює з закладами культури, які релаковані з окупованих територій та небезпечних зон. Наша бібліотека третій рік поспіль співпрацює з Бахмутською бібліотечною системою, Бахмутським міським центром культури і дозвілля ім. Є. Мартинова, Лисичанською міською бібліотекою. У бібліотеці встановлено сучасний тифлокомплекс з клавіатурою і принтером шрифтом Брайля. Ця техніка належить Бахмутській громаді, але завдяки співпраці з нашою бібліотекою її потенціалом мають можливість скористатися люди з вадами зору, які проживають в Дніпрі. Також фахівці Бахмутської бібліотеки надають консультації працівникам бібліотек нашої області, які потребують практичних навичок користування програмами та технічним обладнанням для розвитку безбар'єрного доступу до інформації. Крім підтримки колег з Донецької та Луганської областей, постійно проводиться робота з дітьми – жителями цих областей, які залишили свої домівки. Щотижня проходять майстер-класи, творчі заняття з хореографії та музики. У нашому просторі вони знаходять друзів, беруть участь у інтерактивних іграх, зустрічах із

письменниками, знайомляться з новими книгами. Ми створюємо атмосферу, де діти можуть відволіктися, відчуту турботу й відновити внутрішній спокій. Часто саме після цих зустрічей батьки діляться: «Наші діти знову почали сміятися, вони хочуть сюди повертатися». Для нас це – найвища оцінка.

Не залишаємо поза увагою й родини тих, хто зараз захищає Україну. В нашій бібліотеці організовуються спеціальні заходи для дітей і батьків, чії близькі служать у Збройних силах України. Це не просто розваги чи святкові зустрічі – це важливі моменти єдності й підтримки. Ми проводимо майстер-класи, родинні свята, зустрічі з психологом, арттерапевтичні заняття, адже для цих сімей важливо відчувати підтримку і турботу.

Серед наших добрих справ – акції «Листівка на фронт» та «Смаколики для ЗСУ»: разом із дітьми ми створюємо листівки для військових, малюємо

патріотичні малюнки, пишемо слова подяки; діти із задоволенням готують солодкі подарунки, які передаються нашим захисникам. Ці акції об'єднують людей, виховують у дітей повагу до військових і розуміння важливості підтримки тих, хто нас оберігає.

Один із сучасних форматів, який набув великої популярності серед наших читачів – це «KidsLibClub» – англійський клуб для дітей. Тут мова вивчається не за підручниками, а в ігровій інтерактивній формі – через книжки, театральні постановки, настільні ігри, спільні творчі проєкти. Так діти не тільки вчать спілкуватися іноземною мовою, а й отримують важливі навички командної роботи та відкритості до світу.

І ще один приклад того, як бібліотека об'єднує покоління: ми організували англійські курси для слухачів «Університету третього віку». Це доводить: навчання не має вікових обмежень. Уявіть, як цікаво виглядають спільні заняття,

де поряд із дітьми, що активно освоюють англійську, вчаться й ті, кому 60+. Це не тільки нові знання, а й руйнування бар'єрів між поколіннями, що створює справжнє взаєморозуміння.

Особливою популярністю користуються арттерапевтичні майстер-класи для дітей та дорослих. Це заняття з малювання, ліплення, створення декоративних виробів. Вони допомагають долати стрес, знаходити внутрішню гармонію, надихають на творчість. Ми також проводимо творчі заходи для дітей, які тимчасово перебувають у лікарнях. Навіть маленька акварель чи власноруч виготовлена листівка здатні подарувати радість і відчуття підтримки тим, хто зараз не має змоги відвідувати бібліотеку.

Для популяризації діяльності бібліотеки проводимо пересувні книжкові виставки у театрах та навчальних закладах міста. Ми привозимо найцікавіші видання, новинки дитячої літератури, організуємо зустрічі з письменниками, проводимо інтерактивні читання. Зворотнім зв'язком є залучення нових користувачів.

Важливим кроком у розвитку сучасних форматів є міжнародна співпраця. Наша бібліотека долучилась до ініціативи БФ «Бібліотечна країна» – проєкту «Бібліотеки-посестри: Україна – Великобританія». Мета цього проєкту – створити простір для професійного й культурного обміну, посилити інформаційну складову, залучити міжнародну підтримку для українських бібліотек, які сьогодні працюють у надзвичайних умовах, але не зупиняються. Спільно із Libraries Connected з Великобританії було створено мережу бібліотек-посестер із 45 британських та українських бібліотек. У це число увійшла і Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей. Нашими посестрами стали бібліотеки міста Мідлсбро (регіон Йоркшир). Ця співпраця є важливим кроком для бібліотеки, оскільки вона допоможе не лише адаптувати нові практики у бібліотечній справі, але й посилити зв'язки між громадами двох країн. У вересні 2024 р. відбулася онлайн-зустріч, яка стала символом початку нової співпраці між бібліотеками України та Великої Британії.

У рамках цього партнерства українські бібліотеки об'єднують свої зусилля з британськими для обміну досвідом, знаннями та спільної реалізації культурних ініціатив. Старт співпраці між Дніпропетровською обласною бібліотекою для дітей та бібліотеками Мідлсбро символізує прагнення до об'єднання зусиль у важливий період історії обох країн. У жовтні та листопаді ми обмінялися презентаціями про свої бібліотеки. Під час онлайн-зустрічей відбулося знайомство з колегами-партнерами та затверджено план майбутньої співпраці наших закладів. Також обговорено спільні проекти та заходи, які будуть реалізовані на базі наших бібліотек. Протягом року було проведено паралельні заходи до Дня пам'яті жертв Голокосту, річниці повномасштабної війни в Україні. Наші британські колеги запропонували зробити спільний захід до річниці повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Був змонтований відеоролик, в якому британці та українці читають англійською вірші про війну. В ньому взяла участь наша фахівчиня Поліна Попова. Для нас це можливість говорити про Україну та нагадувати британському суспільству про війну, що триває. У травні 2025 року відбулася чергова зустріч фахівців Дніпропетровської обласної бібліотеки для дітей зі співробітниками бібліотек Мідлсбро на платформі ZOOM. Мова йшла про англійські курси та клуби в бібліотеці. До зустрічі долучилися учасники курсів англійської мови, що проходять у бібліотеці під керівництвом Євгенії Яворської. Жваве обговорення, нові знайомства, обмін думками та мовна практика – усе це створило атмосферу справжньої міжнародної взаємодії. Особливим моментом стало представлення Поліною Поповою клубу англійської мови для дітей, яким вона керує. Захоплива розповідь про його діяльність ще раз підтвердила, що бібліотека – це не просто місце для книг, а живий центр знань і розвитку.

Обмінялись досвідом із безбар'єрного доступу до інформації і читання, зокрема для користувачів із вадами зору. У бібліотеках Мідлсбро два тижня в червні популяризують послуги для цієї категорії. В Україні маємо аналог – «Тиждень безбар'єрності».

У бібліотеці британських колег надаються наступні послуги: користування аудіокнигами та електронними книгами через додаток BorrowBox, книги із збільшеним шрифтом, книги шрифтом Брайля. У нашій бібліотеці користувачі з вадами зору можуть скористатись тифлокомплексом, програмою переведення тексту в аудіоформат, книгами шрифтом Брайля (маємо 65 примірників), аудіокнигами на дисках.

Відбувся обмін досвідом щодо організації літніх читань у бібліотеках. У центрі уваги були нові підходи до заохочення дітей до читання, цікаві формати та створення комфортного простору для відпочинку, навчання й творчості.

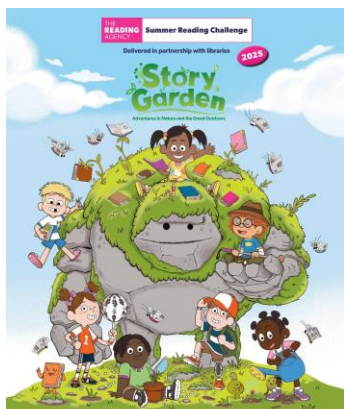
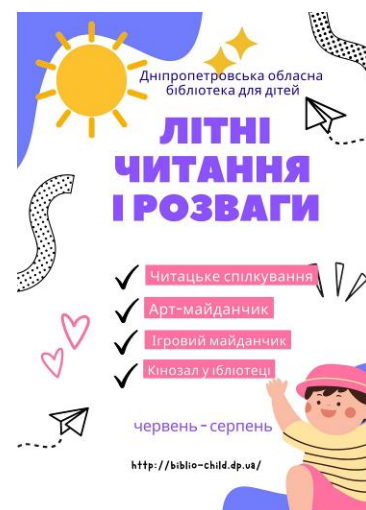
Британські колеги презентували практику проведення Summer Reading Challenge – національної кампанії, що щороку мотивує мільйони дітей у Великій Британії читати під час літніх канікул.

А в наших бібліотеках літо теж сповнене книжкових пригод, творчості й радості відкриттів адже літні читання перетворюються на захопливі квести, майстер-класи, лялькові вистави, читацькі клуби та ігрові платформи, які роблять бібліотеку простором дитячого натхнення.

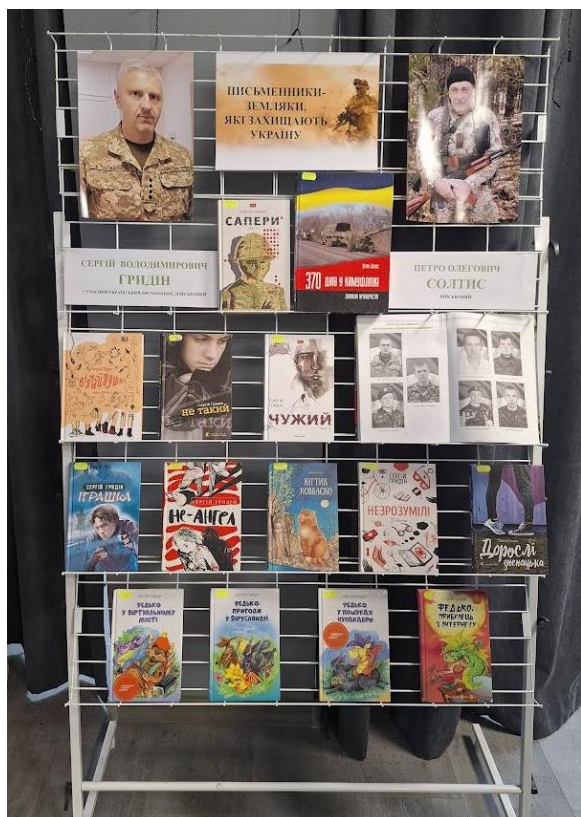
Серед подальших спільних планів – обмін досвідом у сфері дитячого та сімейного читання, проведення

спільних онлайн-заходів і творчих зустрічей для юних читачів обох країн. Також планується організація культурних обмінів, знайомство дітей із традиціями та літературою України та Великої Британії, реалізація спільних проєктів, що сприятимуть розвитку читання, креативності та міжкультурного діалогу.

Ми віримо, що така співпраця стане не лише новим етапом розвитку наших бібліотек, а й відкриє дітям нові можливості для пізнання світу, дружби та натхнення.

Знайомство зі Здолбунівською бібліотекою-філією для дітей та юнацтва й молодіжним простором Ноте'Як

Леся ГУК, директор Тернопільської обласної бібліотеки для молоді, заслужений працівник культури України

Від класичної книги до емоційного хабу: як бібліотека відповідає на виклики часу

Сучасна бібліотека – це не лише сховище книг, а живий організм, який чутливо реагує на виклики суспільства. Вона змінюється разом із людьми, стає простором підтримки, натхнення, комунікації та розвитку. Тернопільська обласна бібліотека для молоді вже не просто осередок читання – це місце, де формується свідоме мисляче активне суспільство.

Одним із найважливіших напрямів діяльності стала просвітницька ініціатива «(Не)Безпека», спрямована на підвищення рівня обізнаності молоді щодо безпеки життя в умовах війни. У співпраці з працівниками ДСНС, парамедиками, поліцейськими, ІТ-спеціалістами проводяться практичні тренінги з домедичної допомоги, цивільного захисту, інформаційної гігієни. Новації 2025 року – заняття із представниками Департаменту кіберполіції щодо того, як не стати жертвою вербування російськими спецслужбами.

Бібліотекою реалізовано й проєкт «Інформаційна та кібербезпека» за сприяння ВГО Українська бібліотечна асоціація та в межах проєкту «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні», що впроваджувався ПРООН в Україні за підтримки Швеції. Спеціалісти бібліотеки підготували та провели 5 навчальних вебінарів-тренінгів з інформаційної та кібербезпеки, мета яких – навчити користувачів безпечно орієнтуватися в цифровому середовищі, розпізнавати фейки, уникати маніпуляцій

Інформаційна та кібербезпека в соціальних мережах

Офіційні канали інформації. Фейки і дезінформація.

та захищати свої персональні дані. У межах проєкту розроблено серію візуальних і відеоматеріалів для молоді, які доступні на вебсайті бібліотеки.

Турбота про безпеку природно доповнюється турботою про ментальне здоров'я. Бібліотека стала простором психосоціальної підтримки, де проводяться арттерапевтичні заняття, майстер-класи, тренінги з самопідтримки. Для проведення таких заходів запрошуємо психологів. Працівниці книгозбірні, які пройшли навчання за програмою «Ти як?» у межах ініціативи з ментального здоров'я, впроваджують здобуті знання у практику. Атмосфера прийняття, творчості й людяності допомагає відвідувачам подолати тривожність, відновити внутрішній баланс і знайти ресурси для життя.

У світі, де технології змінюють реальність, бібліотека активно долучається до процесів цифрової трансформації. Як офіційний хаб цифрової освіти в межах партнерства з Міністерством цифрової трансформації України «Дія. Цифрова освіта» організовуємо навчання з цифрової грамотності, гаджетознавства, основ програмування, графічного дизайну, кібербезпеки. Окрему увагу приділяємо штучному інтелекту – його можливостям щодо навчання, творчості, роботи. Щороку освітні заходи хабу охоплюють понад 1200 користувачів.

Та попри нові технології, книга залишається центром бібліотечного всесвіту. Саме вона надихає, спонукає до мрій і дій. Відтак логічним кроком стало створення у 2022 році літературного простору «Читай! Мрій! Дій!» – локації, де поєднуються класика і сучасність, тиша

читання і гамір дискусій. Тут молодь зустрічається з письменниками, презентує власну творчість, бере участь у літературних клубах. У 2025 році ми оновили простір завдяки проєкту «Читай. Мрій. Дій: простір можливостей». Проєкт реалізує команда бібліотеки в межах грантової програми «Згуртованість через

культуру», яка впроваджується Українським культурним фондом та фінансується швейцарсько-українським проектом «Згуртованість та регіональний розвиток

України», проект UCORD, що втілюється за підтримки Швейцарії через Швейцарську агенцію розвитку та співробітництва компанією NIRAS Sweden AB. Цей проект – переосмислення бібліотеки як інклюзивного культурного хабу. Ми створили умови, за яких кожен – людина з інвалідністю, молодь, ВПО,

люди поважного віку – може брати активну участь у культурному житті. У ньому облаштовано три робочі місця з тифлокомплексами, з'явилися книги шрифтом Брайля, програми для людей із порушенням зору, а також заходи, що сприяють інтеграції людей з інвалідністю та внутрішньо переміщених осіб у громаду.

Поряд із літературними ініціативами бібліотека активно розвиває сімейний напрям роботи. У родинному центрі «Розумна дитина» молоді батьки з дітьми віком від двох до десяти років беруть участь у творчих майстерках, заняттях із англійської, казкотерапії, відвідують ляльковий театр. Програма «З дітьми і для дітей» допомагає малюкам розвивати пізнавальні навички, мислення, уяву, а батькам – відчувати радість спільного навчання й читання.

Мистецтво й культура завжди були невід'ємними складовими життя бібліотеки. У виставковій залі «Мистецька палітра» презентуються роботи визнаних і молодих художників, а також талановитих людей з особливими потребами. Традиційними стали літературно-музичні вечори у форматі «Поезія і музика єдині», де слово й мелодія створюють особливий емоційний простір.

Технологічним серцем бібліотеки є мультимедійна лабораторія «МедіаСтарт» – місце, де молодь навчається програмуванню, робототехніці, комп'ютерному дизайну, звукорежисурі. Тут можна записати подкаст, створити електронну музику чи розробити власний проєкт. Локація «МедіаСтарт» об'єднує

творчість і навчання, даючи змогу користувачам відчувати бібліотеку як лабораторію самореалізації. За результатами впровадження даного проєкту бібліотека отримала перемогу у Всеукраїнському конкурсі «Бібліотека року-2019».

Важливою складовою успіху бібліотеки є партнерство. Уже майже два десятиліття тут діє інформаційний центр «Вікно в Америку для майбутніх лідерів», створений у співпраці з Посольством США в Україні. Центр став майданчиком для зустрічей, виставок, показів фільмів, проведення тренінгів, спрямованих на розвиток міжкультурного діалогу, навчання англійської мови та розширення світогляду молоді.

Бібліотека також співпрацює з Goethe-Institut у межах проєкту «Мова. Культура. Німеччина», надаючи користувачам доступ до німецькомовних видань і матеріалів. Завдяки ініціативі «Польська полиця в Україні» читачі мають змогу знайомитися з польською культурою та літературою, а також удосконалювати знання польської мови. У межах цих партнерств діють курси та розмовні клуби трьома мовами: англійською, німецькою та польською.

Плідна співпраця бібліотеки з громадськими організаціями, освітянами та представниками влади створює умови для відкритого діалогу. Саме тому зала громад стала платформою для зустрічей депутатів, активістів, волонтерів і мешканців мікрорайону. Тут народжуються нові ідеї, проєкти, ініціативи.

Сьогодні Тернопільська обласна бібліотека для молоді – це сучасний інклюзивний багатовекторний центр знань і комунікації. Вона не лише зберігає книги, а й формує цінності, навчає безпеки, відкриває нові горизонти в освіті, культурі та міжлюдських відносинах.

Її місія – допомагати кожному читати, мріяти і діяти. Саме так бібліотека відповідає на виклики часу, перетворюючись на емоційний хаб людяності, творчості й розвитку.

*Тамара КЛЮЙ, в.о. директора КЗ
«Чернігівська обласна бібліотека для
дітей» Чернігівської обласної ради*

Консолідаційна роль Чернігівської обласної бібліотеки для дітей у часи викликів

Бібліотека – це потужний інструмент консолідації, стійкості та формування майбутнього нації. Чудовим підтвердженням цього є історія Чернігівської обласної бібліотеки для дітей. У регіоні, що пережив жахи окупації, бібліотека стала справжнім центром відновлення та культурним форпостом, наочно продемонструвала, що може не лише зцілювати душі дітей, а й зміцнювати дух усієї громади.

Після деокупації у 2022 році Чернігівська обласна бібліотека для дітей відчинила свої двері навстіж, перетворившись на безпечний простір для дітей та їхніх родин. Ми стали осередком психологічної підтримки та адаптації, де діти, що пережили війну, могли знову відчувати себе в безпеці. Тут для них були створені всі умови, щоб вони могли відволіктися від жахливих спогадів, повернутися до звичайного життя, гратися та навчатися.

З перших днів повномасштабного вторгнення Чернігівська обласна бібліотека для дітей перетворилася на потужний волонтерський центр. Це був не просто управлінський крок, а заклик серця, на який відгукнулися працівники, читачі та всі небайдужі мешканці Чернігова. Кожен розумів, що в такі часи важливо об'єднати зусилля, аби вистояти і допомогти тим, хто найбільше цього потребує.

Робота бібліотеки була зосереджена на кількох ключових напрямках, щоб забезпечити максимальну ефективність допомоги.

Плетіння маскувальних сіток. Ця діяльність стала символом нашого волонтерського руху. На сьогодні ми сплели вже 348 маскувальних сіток, які рятують життя наших захисників на передовій.

Збір необхідної допомоги. Ми організували постійний збір грошей, ліків, необхідної тканини, солодошів та інших речей, які вкрай потрібні нашим військовим.

Екологічні та творчі ініціативи. До скарбниці нашої волонтерської діяльності увійшли також збір макулатури, пластикових кришок, пошиття та продаж сумок. Ці ініціативи не лише приносили кошти, а й об'єднували людей навколо спільної мети.

Одним із найважливіших об'єднувальних заходів, які ми проводимо з 2022 року, стали благодійні концерти. На сьогодні ми організували вже чотири таких заходи. Кожен із них мав конкретну ціль – збір коштів на автомобілі, дрони та інше вкрай необхідне обладнання для наших бійців. Ці події перетворили бібліотеку на справжній майданчик для єднання, де кожен міг відчути свою причетність до великої справи. Вони не лише допомагають збирати кошти, а й надихають, показуючи, що разом ми здатні на великі звершення.

Цьогорічний захід, присвячений Дню Незалежності України, мав усі шанси не відбутися. Шістнадцятигодинна повітряна тривога не дозволила провести заплановане свято. Проте сталося справжнє диво.

Поки гості та працівники бібліотеки чекали в укритті, сподіваючись на завершення тривоги, небайдужі чернігівці почали активно донатити. Люди розуміли, що локації вже підготовлені й чекають на початок заходу, тож вирішили підтримати ініціативу, попри обставини.

Ця неймовірна хвиля солідарності призвела до дивовижного результату: поки всі очікували на завершення повітряної тривоги, було зібрано 8440 гривень. Ці кошти були спрямовані на надзвичайно важливу справу — придбання автомобіля для 12-ї окремої механізованої бригади.

Ця історія є яскравим підтвердженням того, що українці незламні. Вона демонструє, що наша воля до перемоги сильніша за будь-які перешкоди. Навіть коли зовнішні обставини заважають, ми знаходимо спосіб об'єднатися, проявити

свою волонтерську сутність та допомогти тим, хто боронить нашу свободу.

Важливим напрямом нашої діяльності стали заходи з формування національної ідентичності як фундамент, на якому стоїть держава. Чернігівська обласна бібліотека для дітей виконує цю місію, проводячи низку унікальних заходів.

Регулярно проводяться зустрічі з сучасними українськими авторами, які пишуть для дітей: Валентина Михайленко, Лариса та Михась Ткачі, Олена Терещенко, Зірка Мензатюк, Сашко Дерманський, Леся Мовчун. Неймовірний проєкт «День народження письменника в бібліотеці», літературна вітальня «Торкнуся серця» та інші цікаві проєкти. Це дає можливість малечі на власні очі побачити, що українська література жива, цікава та актуальна.

Бібліотека реалізує проєкти, присвячені історії Чернігова. За допомогою вікторин, квестів та інтерактивних екскурсій діти пізнають велич своєї землі, її славетних героїв та багату культурну спадщину. Неймовірно цікавий квест «Чернігів – моє місто», Тиждень краєзнавства «Чернігівщина: минуле і сучасне», екскурсійний тур проспектом Левка Лук'яненка «Вулиця моєї бібліотеки», постійно діючі краєзнавчі виставки, одна з яких «Золоті сторінки України», зустрічі з чернігівськими письменниками, науковцями, філологами, народознавчий проєкт «Чернігівщина автентична» тощо. Ці проєкти формують

почуття гордості та належності до свого народу.

У співпраці з Обласним центром народної творчості бібліотека проводить майстер-класи з народних ремесел, які стали неймовірно популярними серед наших читачів. Майстер-класи з вишивки, гончарства, розпису та

інших традиційних ремесел дозволяють дітям доторкнутися до української культури, відчути її унікальність та передати ці знання далі. Це жива історія, яку можна побачити, відчути та створити власними руками.

Усі ці заходи об'єднує одна мета – виховати покоління свідомих, гордих і відповідальних громадян України, які знають свою історію, шанують культуру та готові будувати майбутнє.

Ще одним важливим консолідаційним напрямом роботи є арттерапевтичні та ігрові заняття. Бібліотека організовує майстер-класи з малювання, виготовлення ляльок-мотанок, іграшок-антистрес тощо. Ці заходи допомагають дітям висловити свої переживання, відволіктися від страшних спогадів та повернути відчуття нормального життя.

У вирі воєнних реалій Чернігівська обласна бібліотека для дітей трансформувала свою діяльність, ставши потужним центром підтримки захисників України, ветеранів війни та їхніх родин. Ключовим елементом цієї роботи стало усвідомлене прагнення до співпраці, формалізоване через підписання низки стратегічних меморандумів із ключовими організаціями, що опікуються питаннями підтримки ветеранів та їхніх родин. Ці угоди стали дорожньою картою для системної та всебічної допомоги тим, хто цього найбільше потребує.

Першим знаковим кроком у системній підтримці захисників та їхніх родин стало укладення меморандуму про співпрацю з Чернігівським обласним центром ветеранів війни. Цей документ заклав міцний фундамент для розбудови довгострокового партнерства, спрямованого на забезпечення ветеранів доступом до широкого спектру життєво важливих ресурсів. Бібліотека взяла на себе чітке зобов'язання стати надійним партнером у непростому процесі їхньої фізичної та психологічної реабілітації, сприяючи їхній успішній реінтеграції в мирне життя громади, допомагаючи повернутися до активної соціальної діяльності, знайти нові інтереси та відновити втрачені зв'язки.

Наступним стратегічно важливим кроком на шляху до підтримки захисників та їхніх близьких стало об'єднання зусиль із громадською організацією ветеранський простір «Серцевір». Підписання меморандуму про співпрацю з «Серцевіром» стало якісно новим етапом у діяльності бібліотеки, значно розширивши сферу її впливу та дозволивши охопити потреби ширшого кола осіб, які постраждали від російської агресії. Це партнерство виявилось особливо цінним у контексті підтримки не лише самих ветеранів, які потребують комплексної допомоги у процесі реабілітації та адаптації до мирного життя, але й їхніх родин, які також несуть на собі важкий тягар війни.

Окрім іншого, активна співпраця з реабілітаційним центром RECOVERY стала важливим елементом стратегії, спрямованим на безпосередню підтримку тих, хто потребує відновлення фізичних та душевних сил. Бібліотека прагне стати не лише символом знань та культури, але й надійним осередком допомоги, натхнення та єднання для тих, хто віддав своє здоров'я за нашу свободу, та їхніх родин, наближаючи спільну перемогу та сприяючи відновленню мирного життя.

Отже, бібліотека об'єднала зусилля для консолідації громади навколо себе реальними проектами, заходами. Але ми не діяли самотужки. Ми стали хабом, який об'єднав навколо себе волонтерів, що допомагали проводити заходи, педагогів, що співпрацювали у розробці програм, вихователів, викладачів, науковців, митців, літературну еліту, місцеву владу та бізнес, що надавали підтримку.

Ця синергія продемонструвала, що у єдності – наша сила. Бібліотека виступила посередником, каталізатором, який дав поштовх для спільної роботи на благо нашої громади.

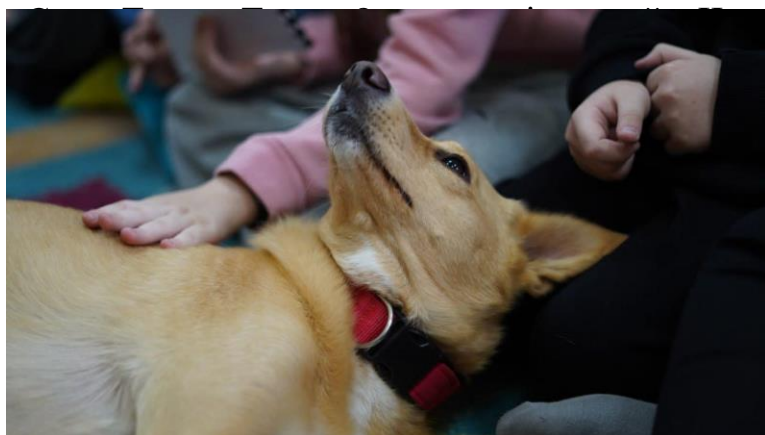
На завершення хочу підкреслити, Чернігівська обласна бібліотека для дітей сьогодні – це не просто заклад культури. Це форпост, що тримає оборону на культурному фронті, це місце сили, що зцілює та об'єднує, це простір, де виростає майбутнє нашої нації.

Аліна Біла, директор КУ «Чернівецька обласна бібліотека для дітей»

Бібліотерапевтичні практики роботи з читачами-дітьми: ментальне здоров'я та інклюзія

У часи, коли дитяча душа особливо вразлива через жахи війни, бібліотека перетворюється на «точку опори». Тут можна не лише знайти мудрі слова, а й бути почутим. У Чернівецькій обласній бібліотеці для дітей із 2021 року діє проєкт «Майстерка добра «Читаємо з чотирилапими». Заняття з каністерапії позитивно впливають на формування та розвиток особистості дитини, на психологічний стан, на комунікативні навички. Каністерапія, або терапія за участю собак, є методом покращення ментального здоров'я, зокрема для зниження тривожності та поліпшення емоційного стану. Вона допомагає дітям відчутти підтримку, знизити рівень стресу та поліпшити загальне самопочуття, дарує відчуття радості, емоційної стабільності, впевненості у власних силах, заохочує до читання.

Щороку у травні світ говорить голосніше про ментальне здоров'я. 15 травня у Центрі культури та дозвілля імені Тараса Шевченка відбувся День спільнодії

Чернівецькою обласною військовою бібліотекою було проведено заходів, щоб привернути увагу буковинців до важливості читання та допомогти дітям знайти свої внутрішні сенси – ті, що допомагають подолати труднощі. До події долучилася Чернівецька обласна бібліотека для дітей, яка створила теплу затишну атмосферу для читачів. Тут було представлено розгорнуту книжкову виставку «Читаємо з чотирилапими!». Тут була представлена художня література для дітей і підлітків про психічне здоров'я та каністерапію. Також бібліотекарі проводили хвилинки арттерапії для дітей та їхніх батьків.

Символічно, що захід відбувся у Міжнародний день сім'ї та Всесвітній день вишиванки. Це ще раз нагадало про важливість турботи не лише про себе, а й про своїх рідних, спільноту і традиції.

6 червня відбулася подія, що знову нагадала нам: бібліотека – це не просто полиця з книгами, це простір душевного затишку, місце сили, де слово здатне лікувати. У межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», започаткованої першою леді України Оленою Зеленською, на базі КЗ «Хотинська міська публічна бібліотека» пройшов обласний виїзний семінар-практикум «Бібліотека – простір психосоціальної підтримки»: коли слово лікує серце. Цей день став справжньою мандрівкою у світ турботи, натхнення й відновлення для бібліотечних фахівців публічних бібліотек Буковини, які відвідали найкращі книгозбірні області – переможців обласного конкурсу «Бібліотека року – 2024». Директорка Чернівецької обласної бібліотеки для дітей Аліна Біла разом із методистом I категорії Людмилою Войтюк поділилися важливим досвідом роботи з дітьми та підлітками – тими, чия психіка сьогодні особливо потребує делікатної підтримки. Особливою емоційністю та щирістю запам'ятались мінітренінги «Турбота про себе. Психічне здоров'я на робочому місці» й «Бібліотерапія – літературно-психологічне коло наснаги», під час яких учасники відчули, як важливо знайти час для себе – навіть під обкладинкою улюбленої книги. А ще було натхнення, обмін досвідом, щирі розмови... І захоплююча екскурсія до Хотинської фортеці, яка, як і книга, зберігає пам'ять і силу духу поколінь. Не менш вражаючим став візит до Недобоївської публічної бібліотеки, де директорка Наталія Гуцул поділилася історіями успіху закладу. Цей семінар – ще один доказ того, що бібліотека здатна бути опорою в часи нестабільності. Вона відкриває серце до співпереживання, дає розраду, надихає діяти. І все це – завдяки людям, які вірять у силу слова.

27 червня відбувся практичний семінар-тренінг «Об'єднані спільними зусиллями: терапевтичні практики в роботі з читачами-дітьми у межах

Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», що став справжнім джерелом знань та натхнення для бібліотечних фахівців. Семінар був спрямований на поглиблення розуміння методів психосоціальної підтримки дітей у бібліотечному просторі, що є надзвичайно актуальним нині. Захід розпочався з вітальних слів Олени Боднар, начальника управління культури Чернівецької ОДА (ОВА), Аліни Білої, директора Чернівецької обласної бібліотеки для дітей, та Ірини Тацакович, директора Івано-Франківської обласної бібліотеки для дітей, які наголосили на важливості місії бібліотек як осередків підтримки та розвитку ментального здоров'я та психосоціального благополуччя дітей у сучасних умовах.

На семінарі колеги з Івано-Франківської ОДБ (завідувач науково-методичного відділу Людмила Острижнюк і завідувач сектору інформаційних технологій та електронних ресурсів Людмила Кіцмей) поділилися своїми напрацюваннями «Стрес під контролем: ресурсноорієнтована модель», де було розглянуто, як творчість, традиції та мистецтво можуть стати важливими ресурсами для підтримки ментального здоров'я дітей. Говорили про модель BASIC Ph, практикували арттехніки зокрема малювання кавою, ділилися власними досвідами подолання стресу. Фахівці з Буковини отримали практичні навички з бібліотерапії, казкотерапії, арттерапії та ізотерапії, які дозволять створювати ще більш ефективні програми для юних читачів. Семінар став платформою для обговорення завдань, що стоять перед бібліотеками в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?».

Під час літніх канікул на базі Чернівецької обласної бібліотеки для дітей діяв каністерапевтичний табір, організований ГО «Школа каністерапії». Організаторка табору та керівниця школи каністерапії у Чернівцях Антоніна Гошовська навчала правильно спілкуватися з чотирилапими друзями та доглядати за ними. Улюбленицею всіх читачів Чернівецької обласної бібліотеки для дітей є собака Аліса, яку врятувала Антоніна Гошовська. Про історію Аліси навіть написана книга, яку можна почитати в нашій бібліотеці. Учасники табору

ознайомились із книгою «Як стати собаці найкращим другом?», що вийшла у межах культурно-освітнього проєкту «Як стати собаці найкращим другом» міжнародного зоозахисного БФ «FOUR PAWS». До проєкту вже долучилося понад 44 бібліотеки ТГ Чернівецької області, що обслуговують дітей. Окрім того, книги отримали Івано-Франківська, Тернопільська обласні бібліотеки для дітей та Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва.

8 липня у Чернівецькій обласній бібліотеці для дітей відбувся онлайн-вебінар за культурно-освітнім проєктом «Як стати собаці найкращим другом». На вебінарі координатори проєкту та працівники КУ «Чернівецька обласна бібліотека для дітей» розповіли як на основі викладеного на курсі матеріалу:

- проводити заняття для різних вікових груп про правильне поводження з собаками, формувати гуманне ставлення до тварин;
- як і коли можна залучити собаку до занять;
- як долучитися та стати амбасадором цієї дуже потрібної освітньої програми;
- як можна отримати безкоштовно друковані матеріали (книжечки та дипломи для дітей).

Учасники проєкту отримали безкоштовно друковані матеріали (книги та сертифікати) для проведення тематичних занять для дітей, що допоможуть навчити, як правильно взаємодіяти та доглядати за чотирилапими.

Нещодавно Чернівецька обласна бібліотека для дітей спільно з партнерами, комунальним закладом «Чернівецький обласний навчально-реабілітаційний центр № 1», презентували інклюзивний проєкт для дітей із порушенням слуху «#Читай_очима_відчувай_серцем».

Метою цього проєкту є створення безбар'єрності, вільного доступу до книг для дітей з інклюзією; створення відеокниг із озвученням жестовою мовою, які зможуть слухати діти з порушенням слуху, і ті, які не мають порушень.

Мову жестів, насправді, використовує кожен з нас, коли щось пояснює, говорить, сміється – завжди присутні жести й міміка. А от жестова мова – це мова, яку використовують люди з порушеннями слуху, у неї своя структура, правила та словник.

Ведучими проєкту, які читатимуть та створюватимуть відеокниги для дітей з порушеннями зору є поетеса, журналістка, добрий друг читайликів Чернівецької обласної бібліотеки для дітей Олена Логінова та корекційний педагог Чернівецького навчально-реабілітаційного центру № 1 Ольга Павлюк.

Стартував проєкт із книги української письменниці з Буковини, Оксани Драчковської – «Зайчик-нестрибайчик та його смілива мама». Ця книга – автобіографічна історія-казка для дітей про себе та свого синочка Назарка, який із самого народження є дитиною з інвалідністю і не може ходити. Казка розповідає дітям, що не всі люди однакові, але не варто здаватися, коли важко; про щоденну боротьбу мами Оксани за краще майбутнє дітей з інвалідністю.

Сподіваємося, що наш проєкт допоможе дітям із порушеннями слуху ознайомитися з творами письменників Буковини і не тільки.

Також у Чернівецькій обласній бібліотеці для дітей діє проєкт «Екоальтанка у дворіку бібліотеки». Працівники бібліотеки у альтанці проводять різноманітні арттерапевтичні та екологічні заходи, майстер-класи, зустрічі з письменниками, заняття з каністерапії, Правил безпеки дорожнього руху тощо. Альтанка у дворіку бібліотеки полубилася і дітям, і дорослим, тут можна гарно провести час: почитати, поспілкуватися, помріяти, пограти в настільні ігри і просто полюбуватися чарівним квітковим двориком.

Разом ми створюємо простори, де відновлюється не лише читач, а й Людина...

Ольга КРИЖАНОВСЬКА, в.о.
директора КЗ «Херсонська обласна
бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки»
Херсонської обласної ради, заслужений
працівник культури України

Проектна та програмна діяльність бібліотеки: реалії сьогодення

Сучасна бібліотека відіграє значну роль у розвитку освітнього, культурного та соціального середовища регіону. Особливе значення вона набуває в умовах воєнного конфлікту, коли інформаційна підтримка, формування ціннісних орієнтирів та розвиток соціальних компетентностей у дітей та молоді є критично важливими. Одним із ключових напрямів інноваційної діяльності бібліотеки є проектна та програмна діяльність, що передбачає соціальне партнерство, залучення ресурсів та впровадження нових форм роботи з користувачами. Метою даної статті є висвітлення актуальних практик Херсонської обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки, спрямованих на розвиток бібліотеки та її користувачів у сучасних реаліях.

Нові та добре відомі проекти є тією рушійною силою для розвитку бібліотеки, яка вплинула на професійну підготовку бібліотекарів, змусила у гарний спосіб підвищити імідж та роль бібліотеки у суспільстві, зраненого війною.

Краєзнавчі проекти.

Бібліотека реалізує низку краєзнавчих ініціатив, спрямованих на формування у молоді усвідомлення власної ідентичності та причетності до культурної спадщини регіону. До таких проектів належать:

- просвітницький бібліотечний вебпроект «Краєзнавчі відеознайомства»;
- бібліотечно-екскурсійне бюро «На семи балках»;
- програма «Херсонщина крізь часи».

Через інтерактивні формати, виставки та digital-продукти бібліотека створює

середовище, що дозволяє молоді пізнавати історію рідного краю мовою, зрозумілою сучасному поколінню.

Програми з підтримки ментального здоров'я.

У 2025 році бібліотека продовжила серію заходів на підтримку ментального здоров'я школярів Херсонської області. Мета програми – підтримати емоційний добробут дітей через читання, творчість, ігрову терапію та безпечне спілкування в бібліотеці. Основні ініціативи:

- ◆ *спецкурс «Безбар'єрність – це бачити людей серцем!»* спрямований на формування поваги до кожної людини незалежно від її можливостей, емпатії та толерантності;

- ◆ *«Вартові ментального здоров'я».* Літературно-мистецький млинок. Це авторська розробка співробітників бібліотеки, які надихнулися ідеєю подібного заходу від КЗ «Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач» ЗОР під час Міжрегіонального ярмарку бібліотечних інновацій «Бібліокре@тив»;

- ◆ *програма «Мандрівний хаб стійкості»* це психологічна реабілітація населення, зокрема дітей, які постраждали від наслідків російської агресії. Третій рік поспіль найяскравіші заходи сприяють покращенню ментального здоров'я читачів на деокупованих територіях та в укриттях міста Херсона.

Літературно-мистецькі та читацькі ініціативи.

Проект «Зустрічі без прощань» спрямований на ознайомлення дітей та дорослих із сучасними авторами та мотивацію до читання. Програма включає такі заходи:

- ✚ «Історії, які зцілюють і надихають» (казкотерапевтична зустріч із Мар'яною Стефак);

- ✚ «Літературна математика з Альоною Шинкаренко»;

- ✚ «На хвилі читання» (зустріч із Оленою Рижко);

- ✚ «Негайно готуймо вітрила уяви – письменник на борту!» (В. Захабура).

Наступні заходи передбачали зустрічі з Галиною Ткачук, Віталієм Запекою,

Катериною Єгорушкіною, Марією Артеменко та Анною Дьоміною.

Програма з мінної безпеки направлена на формування у користувачів бібліотеки навичок мінної безпеки та безпеки життєдіяльності. «Спочатку погляд – потім крок», інтерактивна гра за правилами мінної безпеки. Під час такої гри-маршруту у користувачів формуються базові знання та навички безпечної поведінки у місцях, де можливе мінне або вибухонебезпечне забруднення; діти вчаться розпізнавати небезпеку та правильно реагувати в потенційно загрозливих ситуаціях, захищати своє життя і здоров'я.

Вже традиційно, щороку в межах Всеукраїнського тижня дитячого читання, працівниками бібліотеки було організовано безліч творчих акцій: День відкриттів, День родинного спілкування, День нової книги, День розваг та ігор, День краєзнавства, Клубний день, День трендових знань та День творчості...

VII Обласний інтелектуальний турнір «Ігри патріотів Херсонщини» стартував у березні цього року під час круглий столу, де зібрав навколо себе юних знавців історії рідного краю. Проект має на меті ігри-змагання за звання кращого знавця рідного краю за допомогою настільних й електронних ігор серії «Ігри патріотів Херсонщини».

Працівниками бібліотеки традиційно влітку було розроблено та реалізовано програму підтримки та стимулювання дитячого читання «Канікули з книгою-2025» .

За I модулем – «Що читати влітку», молодшим читачам пропонували розширити свій світогляд завдяки віртуальному простору «З книжками контактуй – свій настрій рятуй». А працівниками сектора абонементу для учнів 5-9 класів було проведено цикл інтерактивних заходів під спільною назвою: читацька ЛІТ-агенція «Літературне сузір'я Херсонщини».

До Дня знань Херсонська обласна бібліотека для дітей ім. Дніпрової Чайки підготувала для своїх молодших користувачів особливий подарунок – унікальне цифрове видання у вигляді коміксу під загадковою назвою «Магічний скарб

емоцій: шлях до власних відчуттів і знань про них».

<https://www.calameo.com/read/0022707821fb762cc4d8c>

За II модулем – «Тиждень з книгою», який передбачав організацію під час літніх канікул ігрових заходів, спрямованих на формування читацьких інтересів, розвиток читацької культури, мотивації до читання, працювали такі структурні відділи бібліотеки: відділ обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів проводив у офлайн-форматі захід «Пізнай себе з Книгозавриком». Інтерактивні читання та обговорення. Діяла творча лабораторія під назвою «Літні промінці на журнальній сторінці». Працівниками відділу обслуговування юнацтва та молоді для учнів 5-9 класів було проведемо цикл інтерактивних заходів під спільною назвою «Топові миті з минулого». Краєзнавчий прайм-тайм. Відділ естетичного виховання у межах програми літніх читань «Канікули з книгою-2025» реалізував такі заходи: «Граємося, відпочиваємо і з насолодою читаємо», «Євротур літератур» та «Моя Україна – WOW!», читацька мапа мандрівника.

Розвиваюча студія для дошкільників «Бібліомалювати» цього літа запропонувала своїм читачам вирушити до мальовничого містечка «Дитячі долоньки», де кожен маленький пізнайко брав участь у знайомстві з літературними героями через інтерактивні читання. Сектор документів іноземними мовами підготував марафон англійських фразових дієслів «English Summer Marathon «Learn&Speak&Chat» для постійних відвідувачів розмовного клубу. Програма літніх читань відділу обслуговування читачів-учнів 5-9 класів проводилася у форматі музею читацьких відкриттів «НаШІ у світі».

У межах програми «Канікули з книгою-2025» було задіяно 6 структурних відділів бібліотеки, реалізовано 10 інтерактивних проєктів (6 – офлайн у сховищах м. Херсона, 71 захід за участі 782 користувачів; 48 заходів онлайн за участі 2668 учасників). Подібні показники демонструють ефективність та широкий охоплення користувачів.

Проектна та програмна діяльність Херсонської обласної бібліотеки для дітей ім. Дніпрової Чайки сприяє розвитку інноваційних підходів у роботі з дітьми та молоддю, формує соціально-патріотичні та культурні компетентності, підтримує ментальне здоров'я та читацькі інтереси користувачів. Реалізація комплексних програм дозволяє бібліотеці залишатися активним осередком освіти, культури та соціальної підтримки у складних умовах сьогодення, забезпечуючи сталий розвиток установи та професійне зростання її працівників.

Лідія УШАКОВА, директор КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради, заслужений працівник культури України

Читаємо разом, зростаємо разом: вплив бібліотеки на згуртованість громади

Останнім часом вже звичним стало твердження, що в епоху цифрових технологій діти все менше часу проводять за книгами. Проте результати всеукраїнського соціологічного дослідження рівня читання дітей та дорослих «Зміцнення позиції української книги», яке було проведено на замовлення Українського інституту книги у вересні 2024 року, свідчать, що частка дітей, які читають щодня, суттєво зросла (2023 рік – 16%, 2024 рік – 25%).

У той же час українські бібліотекознавці спостерігають зростання комунікативної функції бібліотек. Потреба дітей у міжособистісному спілкуванні є фундаментальною для їхнього повноцінного розвитку, попри стрімкий розвиток цифрових технологій.

Тож, йдучи назустріч побажанням користувачів, у Черкаській обласній бібліотеці для дітей було організовано *читацький клуб «Книжкові серфери»*, який об'єднує книголюбів 10-17 років. На зібраннях учасники обговорюють суперпопулярні сучасні й класичні чи просто цікаві книжки, діляться своїми поглядами й смаками, дізнаються різні факти про книги та їхніх авторів. Зустрічі доповнюють тематичні ігри й змагання, тепла атмосфера, можливість у більш камерних умовах поспілкуватися з письменниками.

Уже відбулися зустрічі з Мією Марченко та Катериною Пекур, в онлайн-форматі спілкувалися з Наталією Ясіновською. Ці зустрічі стали особливими, підкреслили унікальний зв'язок між письменницями та їхнім рідним містом, адже і Катерина Пекур, і Наталія Ясіновська народилися в Черкасах і в дитинстві були користувачами нашої бібліотеки. Це створює відчуття гордості та надихає нове

покоління читачів, показуючи, що великий творчий шлях часто починається саме з дитячої бібліотеки.

Започаткували й спільне відвідування театрів і кінотеатрів, де переглядають вистави та екранізації літературних творів. Отже, книжковий клуб – це можливість не лише читати, а й аналізувати, фантазувати та ділитися емоціями, а також слухати й поважати думки інших, краще розуміти себе та навколишній світ. Це простір, де кожна прочитана історія оживає в обговореннях і перетворюється на щось більше, ніж просто набір слів.

Після початку активної фази війни затребуваними в громадах стали й послуги з психоемоційного розвантаження. На жаль, посади бібліотечних психологів у штатних розписах книгозбірень для дітей (крім обласних) не передбачені. Тож бібліотекарі налагодили співпрацю з фахівцями відповідного напрямку, які зайняті в громадських, гуманітарних організаціях, комунальних закладах. Через низку власних проєктів, програм арттерапії, творчих практик, групових занять бібліотеки здійснюють місію соціальної адаптації та підтримки.

Показовим у цьому плані є приклад Черкаської центральної міської бібліотеки для дітей ім. М. Слабошпицького. Уже протягом трьох років ця книгозбірня реалізує *арттерапевтичний проєкт «Простір впорядкованих емоцій»*. Його мета – допомога дітям у подоланні психологічних труднощів, розвиток емоційного інтелекту та створення атмосфери довіри й підтримки.

У межах проєкту було організовано:

- заняття із психологом, де діти вчилися усвідомлювати власні емоції, знаходити способи їхнього безпечного вираження, долати тривожність і стрес;
- арттерапевтичні майстер-класи, під час яких через малювання, аплікацію, ліплення та інші творчі техніки, діти могли висловити свої почуття, розкрити внутрішній світ, розвивати впевненість у собі;
- групові інтерактивні вправи, спрямовані на розвиток комунікації, довіри та вміння працювати в команді.

Особлива увага приділялася дітям внутрішньо переміщених осіб. Для багатьох із них ці заняття стали першим кроком до адаптації в новому місті: тут вони знайшли друзів, отримали можливість поділитися переживаннями та відчути підтримку громади. «Простір впорядкованих емоцій» став справжнім острівцем стабільності, де дитина могла відчути себе захищеною та потрібною.

Черкаською обласною бібліотекою для дітей підписано угоди про співпрацю та бібліотечне обслуговування дітей Білолуцької й Міловської СВА Луганської області. Цікавим форматом співпраці є проведення спільних заходів, які готуються представниками громад та працівниками бібліотеки. До участі у заходах долучаються діти ВПО та Черкащини. Разом вони можуть вільно творити, навчатися та спілкуватися з однолітками.

Прикметно, що в підтримці дітей бібліотеки не обмежуються лише власними просторами. Так Публічною бібліотекою територіальної громади Калинопільської селищної ради в партнерстві з відділенням денного догляду дітей з інвалідністю багатофункціонального КЗ «Центр надання соціальних послуг» Калинопільської селищної ради *реалізується проєкт «Через книгу – до дитячих сердець»*. Його мета – популяризація читання, формування культури читання, підтримка та розвиток дітей з інвалідністю та особливими освітніми потребами. Проєкт сприяє підготовці цієї вразливої категорії дітей до повноцінного самостійного життя в соціумі, спонукає брати участь у житті суспільства. Через спільне читання книжок, арттерапію, гру діти розвиваються, фантазують, вчаться співчувати, вибудовувати модель поведінки у різних життєвих ситуаціях, набувають вмінь і навичок, що сприяє соціальній реінтеграції.

Корсунь-Шевченківська бібліотека для дітей взяла участь у *благодійній акції «Книга дарує усмішку»*, яку ініціювала громада. Бібліотека зібрала 30 книг українською мовою для маленьких пацієнтів дитячого відділення лікарні с. Петропавлівка Покровського напрямку. Сподіваємося, що ця література допоможе маленьким пацієнтам віднайти внутрішню гармонію й рівновагу, адже читання –

це не лише спосіб провести час, а й потужний інструмент для відновлення ментального балансу.

Не просто внутрішнім заходом бібліотеки, а медійним продуктом, який популяризує читання, бібліотеки та дитячу творчість, є проект «Запитайте у дитини», створений бібліотекарями Смілянської центральної міської бібліотеки для дітей та журналістами телекомпанії «Сміла новини. Телеінформаційний сектор Смілянської міської ради». Протягом року відзняті такі сюжети:

- «Право на голос. Дитячий погляд на Конституцію України»;
- «Закони майбутнього від дітей сьогодні»;
- «Хочу стати..., або Історії маленьких перевтілень»;
- «Одна мудра порада дитячими вустами від юних читачів Смілянської дитячої книгозбірні»;
- «Дитячий мікрофон: що ви знаєте про Кобзаря?»;
- «Мої улюблені сімейні традиції»;
- «Чисте довкілля – чисте сумління!».

Проект є доцільним із кількох причин. Він поєднує освіту, творчість і соціальну взаємодію, дозволяючи дітям висловлювати свої думки та погляди на важливі теми, дає дітям можливість бути почутими. Крім того, проект стимулює критичне мислення, адже діти змушені аналізувати та формулювати власні думки щодо таких серйозних тем. А теми, що стосуються літератури та екології, розширюють світогляд дітей та заохочують їх до навчання й відповідального ставлення до довкілля. Це своєрідний майданчик для самовираження, де дитина може розкрити свої мрії й таланти.

Проект «Запитайте у дитини» є чудовим прикладом того, як культурні та медійні установи можуть працювати разом, щоб створити корисний і захопливий контент, що одночасно навчає, розважає та формує активну громадянську позицію в молодого покоління.

Бібліотека – не лише місце для читання, а й центр розвитку та навчання.

Підтвердженням цього є волонтерський проєкт Тальнівської дитячої книгозбірні «Англійська мова для дітей у бібліотеці». З січня для учнів 3 – 4 класів тут проводяться безкоштовні уроки англійської мови. Заняття проходять в ігровій та театралізованій формі, що робить процес особливо цікавим. Діти вже встигли здійснити подорож в «англійський магічний замок», виконати дидактичні завдання, позмагатися у квестах. Одне з недавніх занять пройшло на місцевому Співочому полі, де вже активні ігри стали потужним інструментом навчання. Цей формат доводить, що вивчення англійської може бути не тільки корисним, а й захопливим, розвиваючи пам'ять, логічне мислення та творчі здібності. А ще він є важливим прикладом того, як можна підтримувати дітей у складний час.

Ключовим питанням для нашого суспільства є утвердження національної ідентичності, і чи не найголовнішу роль у її формуванні відіграє краєзнавство. Тож Смілянська книгозбірня в поточному році реалізує проєкт «БібліоКод: розкодує свій край разом з нами», спрямований передусім на підлітків. Його мета – популяризація краєзнавства через сучасні технології та креативні форми пізнання літератури рідного краю. У читальному залі бібліотеки оформлено простір із портретами 11 письменників краю, біля кожного розміщено QR-код, активувавши який, користувач потрапляє на сайт книгозбірні, на сторінку, присвячену обраному літераторові. Там зібрана інформація щодо біографії та творчості письменника, подана бібліографія й вебліографія.

Такий креативний підхід до популяризації краєзнавства, використання QR-кодів і сучасних технологій робить вивчення літератури рідного краю більш інтерактивним і захопливим. У планах книгозбірні з часом розширити проєкт і на інші аспекти краєзнавства. Ці проєкти – чудова стратегія для бібліотек. Вони дійсно допомагають змінити сприйняття бібліотеки із застарілого книгосховища на динамічний сучасний центр, що відповідає потребам дітей і підлітків. У свою чергу, це сприяє формуванню позитивного іміджу бібліотеки як важливої частини культурного та освітнього життя громади, залученню інвестицій.

Приклад – Монастирищенська бібліотека для дітей, яка, завдяки співпраці із соціально активним бізнесом громади та благодійним фондом «Агропросперіс», придбала настільні ігри, отримує книжкові подарунки, що сприяють інтелектуальному розвитку, позитивним емоціям і психологічному розвантаженню користувачів. Така увага радує, надихає й читачів, і бібліотекарів.

Визнанням затребуваності бібліотеки громадою став і ювілей Тальнівської бібліотеки для дітей. Це подія, яка засвідчила важливість книгозбірні для громади. 75-річчя діяльності є не просто круглою датою, а справжнім підтвердженням того, що дитяча бібліотека залишається потрібним й улюбленим місцем для багатьох поколінь. Подарунки від міської ради – телевізор, нові дитячі меблі та сенсорний стіл – є прекрасним прикладом підтримки з боку влади. Це не просто матеріальні речі, а інвестиція в майбутнє, у розвиток й освіту дітей. Отже, цей ювілей став символом оновлення: бібліотека не просто святкує своє минуле, а активно дивиться в майбутнє, адаптуючись до потреб сучасних читачів і створюючи для них простір, де можна не лише читати, а й навчатися, грати та творити.

З початком повномасштабної війни в Україні в повсякдення бібліотек міцно увійшло волонтерство, насамперед допомога армії. Уже четвертий рік поспіль бібліотекарі плетуть маскувальні сітки й шкарпетки, донатять на ЗСУ, долучаються до зборів продуктів і побутових речей для захисників, організовують дітей на виготовлення оберегів для військовослужбовців, через культурно-мистецькі проєкти пропагують меседжі незламності, перемоги й миру. Бібліотеки стають місцями зустрічі для всіх, хто хоче долучитися до цієї справи. Це не лише допомога військовим, а й своєрідна терапія, де люди разом, спілкуючись, долають тривогу та єднаються.

Отже, бібліотеки сьогодні – це простори, які будують мости між людьми й зміцнюють громаду. Тож пам'ятаймо: читати разом – це зростати разом. Зростати як особистості, як родини, і, що найважливіше, як єдина, згуртована громада, яка разом творить своє майбутнє.

*Наталія КАВУН, заступник директора
з науково-методичної роботи та
проектної діяльності Одеської обласної
бібліотеки для дітей ім. В. Катаєва*

Часопис для дітей та обласна бібліотека для дітей – грані співпраці

Вітаю всіх учасників конференції. Радію, що ми маємо можливість сьогодні зібратися для обговорення важливих питань, які обумовлюють діяльність бібліотек для дітей у сьогоднішніх реаліях.

Широкомасштабна війна в Україні кидає багато викликів усім нам, українцям, незалежно від того, де ми проживаємо та чим займаємося.

Нові виклики та завдання постали і перед дитячими бібліотеками, адже це те місце, де дитина завжди знаходила прихисток і розуміння. І сьогодні наш обов'язок перед читачами помножився у декілька разів. Ми бачимо це по своїм відвідувачам, кількість яких суттєво збільшилася.

Але нові виклики постали перед нами не лише через війну, а й через особливості нового покоління дітей.

Сучасним дітям випала виняткова доля: початок їхнього дитинства збігається з нечуваним розвитком цифрових технологій. Нові технології змушують мозок еволюціонувати в небаченому досі темпі. Діти, які ніколи не жили у світі без інтернету, вже «запрограмовані» під віртуальну реальність. До бібліотеки зараз приходять абсолютно нові за типом мислення читачі. Якщо орієнтуватися на теорію поколінь, нині ми маємо справу з двома поколіннями: поколінням Z — «цифрові» діти та поколінням Альфа. Вони мають набір соціальних характеристик, який суттєво відрізняє їх від інших людей, наслідком чого насамперед є непорозуміння дітей з батьками й учителями, які причетні до їх виховання й навчання. Щоб уникнути «конфліктів поколінь» і вибудувати адекватну та продуктивну співпрацю, необхідно з'ясувати характерні ознаки

сучасних дітей і підібрати ефективні психолого-педагогічні засоби співпраці з ними.

Бібліотека — це місце зустрічі різних поколінь — дітей, батьків, бабусь та дідусів. Нам бібліотекарям варто знати особливості поколінь і відповідно до них формувати цінності дітей.

Основою мотивації покоління Z є інтерес. Відсутність нудьги та наявність завдань, що захоплюють, – частина їх комфортного стану. Дитина може швидко вирішити декілька задач одночасно без втрати якості. Їй важливо знати: що вона робить, чому, навіщо і як це узгоджується з метою.

Стосовно покоління «Альфа». Це діти, яким від народження смартфон замінив усі іграшки, а подекуди – батьків. Учені кажуть: це не минулося безслідно. Кліпове мислення, брак уваги та нездатність планувати – далеко неповний перелік особливостей цих діток.

Їх не можна примусити щось робити, з ними потрібно домовлятися. Вони, як і їхні попередники зумери, читають та навчаються, якщо розуміють, для чого їм це потрібно. Для них важливі співпраця та партнерство. Для них не важливі формальні правила. Їм важлива самодисципліна, а не контроль. Залежні від технологій, зайняті кількома справами одночасно, дуже мобільні. Вони вже скоро стануть рішучою силою прогресу в нашому столітті.

Така глобальність змін у суспільстві спонукає нас шукати нові шляхи та форми діяльності. Беручи до уваги особливості сучасних дітей, для заохочення їх до читання, ми доволі часто використовуємо так звані малі літературні форми – короткі казки, оповідання, коротенькі мальописи тощо. А що має багато різноманітних за жанром та стилем дитячих творів та інтерактивних завдань? Звісно дитячій часопис.

Бібліотекарі давно знають всі переваги періодичних видань для розвитку дітей, розширення їхнього світогляду, формування навиків читання тому активно використовують їх. Але Одеська обласна бібліотека для дітей ім. В. Катаєва разом

з секцією дитячої літератури Одеської обласної організації спілки письменників України пішли далі. Наші друзі дитячі письменники, за допомоги та підтримки обласної бібліотеки для дітей та дитячих бібліотек міста, створили перший в Одесі дитячий журнал українською мовою «БАРАБУЛЬКА & С^о».

Це не просто журнал, це гра. Діти, виконуючи завдання, заробляють бульки-монетки. Журнал названий на честь мешканки Чорного моря риби Барабульки. Цю назву запропонував ще у 2021 році, дитячий письменник, лауреат Всеукраїнської літературної премії ім. Т.Г. Шевченка Володимир Рутківський. До речі, саме він був ініціатором створення секції дитячої літератури у складі Одеської обласної організації спілки письменників України і створена вона була саме в нашій бібліотеці у 2015 році. Бібліотеку та дитячих письменників Одеси об'єднує тривала дружба та співпраця.

Ідея створення такого дитячого журналу виникла ще у 2021 році, але не склалося тоді. А от сьогодні журнал «Барабулька & С^о» завоював увагу юних читачів. У журналі представлені казки, вірші, загадки, кросворди, ребуси, завдання дитячих письменників.

Він має багато рубрик. Одна зі сторінок присвячена творчості Володимира Рутківського, інша містить шаблони для поробок, окрему сторінку має одеський зоопарк, який також є партнером і редакції журналу, і нашої бібліотеки, є тут і європейська сторінка, яка знайомить юних читачів із країнами Європейського союзу. І звісно є окрема сторінка, яка розповідає дітям про дитячі бібліотеки міста, знайомить із заходами, які вони проводять, інформує про конкурси – Міжнародні, всеукраїнські, обласні та міські. На цій сторінці бібліотеки пропонують читачам огляди своїх нових книг. Таким чином це видання стало чудовою рекламною платформою для бібліотек.

Журнал вже було презентовано в одеському зоопарку, бібліотеках, школах, команда виїжджала на гастролі до міст Чорноморськ, Вроцлава (Польща). Зі своїми творами виступили одеські письменники: Інна Іщук, Олена Гуляк, Олексій

Надемлинський, Наталія Кавун, Олександр Макаров, Любов Купцова, Олена Карачевська, Галина Верд та інші.

Список авторів постійно розширюється, адже українська література для дітей на сучасному етапі розвивається активно й динамічно та вирізняється від попередніх новими ідеями, проблематикою, сприйняттям текстів, з'являються нові письменницькі імена.

До речі, до складу редакційної колегії видання входить, і як один з редакторів і як автор, заступниця директора з наукової роботи та проєктної діяльності Наталія Кавун. Тобто – я.

У нашій бібліотеці завжди проходять презентації кожного нового номеру часопису із запрошенням всіх авторів представлених у номері, з іграми, завданнями, призами та різними цікавинками. Діти з нетерпінням чекають чергової зустрічі з «Барабулькою» та її командою.

Таким чином співпраця дитячої бібліотеки та дитячого часопису може охоплювати спільні заходи, конкурси, «творчі майстерні» для юних читачів, висвітлення дитячої літератури та роботи бібліотек на сторінках часопису, а також створення спеціальних рубрик, присвячених книжкам, читацьким відгукам та культурному життю міста.

Така співпраця — це чудова можливість для популяризації читання, розвитку творчих здібностей дітей, а також підвищення інтересу до бібліотеки та друкованої періодики. Вона може мати різні форми. Наприклад, як це відбувається у нас.

Я вже казала про мегацікаві презентації журналу у бібліотеці – знайомство дітей з журналом, його авторами, рубриками. Також завдяки тому, що кожен випуск журналу має розробки поробок для самостійного створення, ми не маємо дефіциту в ідеях для майстер-класів з нашими читачами. Творчі зустрічі з авторами – письменниками, художниками, редакторами – викликають неабияку цікавість у дітей та їхніх батьків.

В планах у нас конкурси та творчі проєкти за матеріалами часопису. Конкурси малюнків, казок, загадок, оповідань з можливістю публікації кращих робіт у журналі. Проєкт «Я — маленький кореспондент» – дитина пише про події у бібліотеці для журналу. А також «Живий журнал у бібліотеці»: запрошення редакторів журналу на інтерактивну зустріч у бібліотеці, де діти зможуть: побачити, як створюється журнал; запропонувати свої ідеї для нових рубрик; взяти участь у майстер-класі; отримати примірник журналу з автографом.

Користь від такої співпраці:

Для читачів:

Сприяє розвитку читацької культури, формуванню інтересу до книг та читання, розширює кругозір дітей, надає можливість для творчого самовираження.

Для часопису:

Збагачує зміст видання, робить його більш цікавим для дитячої аудиторії, сприяє формуванню лояльної аудиторії, розширює коло партнерів у сфері дитячої культури.

Для бібліотеки:

Допомагає популяризувати бібліотеку серед дітей та їхніх батьків, приваблює нових читачів, розширює аудиторію, сприяє підвищенню авторитету бібліотеки як культурного центру.

І на завершення хочу побажати всім, щоб завжди нас супроводжували віра у власні сили, надія на творчу перспективу та любов користувачів-дітей.

Виїзне засідання на базі КЗ «Острозька центральна публічна бібліотека» Острозької міської ради

*Вітальні слова від **Тараса ХМАРУКА**, заступника Острозького міського голови та **Ольги ЛОЗЮК**, начальника відділу культури і туризму виконавчого комітету Острозької міської ради*

Вони привітали бібліотекарів, які у часи війни своєю працею підтверджують стійкість українського народу, та зазначили, що їхня невтомна діяльність є важливою для збереження культурних цінностей і виховання майбутніх поколінь.

Модуль 2: Бібліотеки як осередки національної пам'яті та культурного становлення

Тетяна РУСІНА, завідувач відділу масової роботи та естетичного виховання КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» Рівненської обласної ради

Бібліотека і місцева історія: краєзнавчі проєкти як інструмент виховання національної ідентичності

*«Де ж найкраще місце на землі?..
А земля там найкраща, де вродився ти!»
Дмитро Павличко*

Щоб по-справжньому любити рідний край, його слід добре знати, вивчати його історію, культуру. І саме в цьому велику допомогу надає краєзнавство.

Відділ масової роботи та естетичного виховання Рівненської обласної бібліотеки для дітей плідно працює в напрямку популяризації історичної та культурної спадщини Рівного, патріотичного виховання підростаючого покоління.

За минуле століття місто Рівне втратило більшість історико-культурних об'єктів, разом із тим воно має свої маленькі таємниці й цікаві місця, які не завжди видно на перший погляд. Вони не просто частина міста, вони фрагменти його душі, де переплелися історія і сучасність, легенди і факти.

Що знають рівняни про архітектурні пам'ятки рідного міста, зокрема про найдавніші будівлі на його центральних вулицях? Адже деякі з цих пам'яток мають сто- або й двохсотлітню історію!

Цим питанням перейнялися працівники нашої книгозбірні. Насамперед тому, що вулиця Симона Петлюри, на якій розташована бібліотека, є однією з найстаріших і найбільш вишуканих у нашому місті. В XIX ст. вона була елітною локацією, де проживали заможні городяни в своїх добротних і вражаючих

архітектурною довершеністю будинках. І саме тут, дотепер, збереглися декілька красенів будинків із минулого століття.

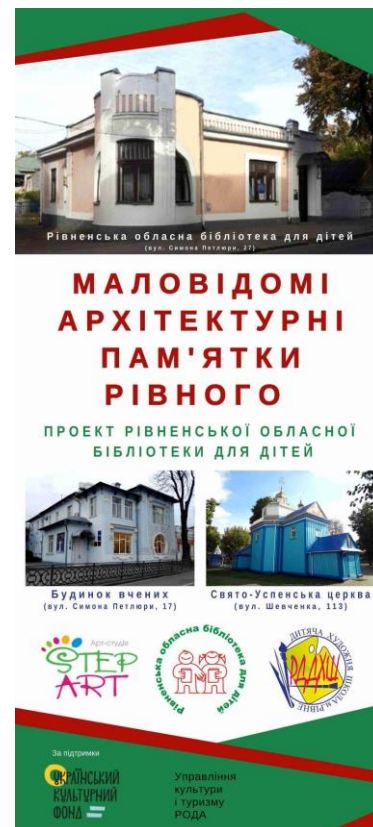
«Будинок, де живе історія». Обласна бібліотека для дітей, так званий будинок Басі Каган, є маленькою перлинкою давньої архітектури Рівного, що має статус пам'ятки. А про історичне минуле споруди нагадує сьогодні металева табличка з прізвиськом власниці та назвою вулиці, тоді 13 Дивізії, яку дбайливо зберігають працівники.

Так народилася ідея проєкту під назвою «Маловідомі архітектурні пам'ятки Рівного», орієнтованого перш за все на дітей, а також на широкую громадськість міста. Вигравши грант від УКФ в конкурсі індивідуальних проєктів «Культурна спадщина», бібліотека отримала фінансову підтримку на його реалізацію.

Метою нашого проєкту було ознайомлення з архітектурною спадщиною міста через залучення дитячої аудиторії та використання цифрових технологій. Родзинка проєкту – участь у ньому обдарованих дітей міста. Партнерами у його реалізації стали приватний мистецький центр розвитку та арт-терапії для дітей та підлітків «Step-art» та Рівненська державна дитяча художня школа ім. А. Мартиненка.

Результатом проєкту стало створення мультфільмів «Зупинись! Тут живе історія», в роботі над якими взяли участь діти віком 6-11 років. Вихованці студії перші в Рівному почали освоювати мистецтво мультиплікації. Юні аніматори, разом із бібліотекарями, написали сценарій та вигадали героїв майбутнього мультфільму, а також намалювали біля сотні малюнків.

Три частини фільму розповідають про старовинні споруди міста: будівлю

обласної бібліотеки для дітей (особняк Басі Каган) <https://youtu.be/5g8ACtRrZB4>, Будинок вчених (особняк Перли Вігдоровича) <https://youtu.be/HXC88ZCAX-k> та Свято-Успенську церкву <https://youtu.be/Qzy9qqpD7UQ> .

У приміщенні бібліотеки створено виставковий простір, де розміщені картини юних художників, які стали основою і окрасою експозиції.

Наш досвід є унікальним для бібліотек України. Вперше за участю дітей створено мультиплікаційний фільм, який не тільки розповідає про споруди, а й містить головний меседж для кожного – робити все можливе для збереження історичної пам'яті рідного краю. Дитяча бібліотека стала оригінальним об'єктом туристичної мапи міста, до нас приводять пішохідні екскурсії в рамках «Екскурсії вулицями міста». «Центр цифрової історії» на своєму сайті розмістив віртуальний макет «Бібліотека в стилі модерн» та розмальовку-антистрес особняка. <https://www.facebook.com/watch/?v=618709530874268>. А на сайті MiNiMISTO створено віртуальну екскурсію, де за допомогою конструктора LEGO® розповідається про історію та архітектуру приміщення (minimisto.in.ua). Приємно, що є LEGO-втілення нашого будинку!

У межах краєзнавчих студій «Відчуй, що це земля твоя», які діють у відділі, проходять різноманітні заходи з популяризації історичної та культурної спадщини Рівненщини. Працівники відділу проводять цілий комплекс краєзнавчих заходів: мультимедійні презентації, під час яких відвідувачі мають можливість дізнатися про історію будівництва та архітектурні особливості будинків; краєзнавчі вояжі,

де можна оглянути автентичні предмети, які збереглися тут та поринути в історичне минуле, мандруючи внутрішнім двориком, в якому колись знаходився «каретний двір» пані Басі.

Вже декілька років поспіль у відділі діє культурно-просвітницький проєкт «УКРАЇНА

Incognita: Історія. Культура. Особистості». Проєкт складається з інформаційних блоків: «Історичні постаті України», «Замки України: історія та легенди», «Сузір'я будителів української нації», «Україна – батьківщина плеяди винахідників та науковців», «Україна – колыска талантів», «Нашого цвіту по всьому світу». Під час тематичних заходів ми знайомимо користувачів із маловідомими або замовчуваними сторінками історії, науки та культури України та людьми, які внесли свій вклад в розбудову української держави.

Поповнилася красзнавча скарбничка бібліотеки: «Архітектурно-мистецька спадщина князів Острозьких», «У сяйві невмирущої краси Успенська церква Рівне прикрашає», «Дубно: секрети неприступної фортеці», «Томаш-Оскар Сосновський – творець біломармурових шедеврів», «Ніл Хасевич і Білл Титла – дві долі українських митців» та ін. Електронні ресурси більш ефективно сприймаються сучасною дитячою аудиторією і доповнюють діючі масові заходи історичного, красзнавчого характеру, екскурсії тощо.

Про народні традиції та звичаї українців, пісенні перлини, свята, ремесла, ігри користувачі дізнаються у фольклорно-етнографічній вітальні «Бабусині обереги». Які вишиванки носили рівняни сто років тому, які візерунки і кольори притаманні жителям Рівненського Полісся, що таке «поліський серпанок» розповідають бібліотекарі під час циклів народознавчих заходів. Такі івенти захоплюють дітвору своєю простотою та чарівністю. Особливо популярністю користуються Андріївські вечорниці, які більш, як 25 років проводяться в нашому відділі.

Цікаво, пізнавально та корисно проходять зустрічі з відомими людьми краю. Це – письменники, композитори, художники, музиканти, фотографи, музейники тощо. Одним із близьких друзів бібліотеки є

майстер народної творчості Олена Медведєва – ініціатор створення авторського видавництва книг ручної роботи «Креативна книга». Презентації багатьох її книг, у тому числі вишитої книги поезій Ліни Костенко «Я поцілую мальву у щоку», краєзнавчих видань «Рівненський буквар» – усе найцікавіше про Рівненщину для дітей від А до Я – на сторінках «Рівненського Букваря» та «Кольорові равлики» – казкова історія про виникнення кольорів прапора міста Рівне відбулися у нашому відділі. _

Багато років поспіль Рівненська обласна бібліотека підтримує дружні стосунки із закладами, що опікуються дітьми з особливими потребами. Зокрема зав'язалась тісна співпраця відділу з міським центром комплексної реабілітації осіб та дітей з інвалідністю з порушенням опорно-рухового апарату «Крок». У 2021 році відбулась реалізація інклюзивного соціально-мистецького проекту «Book та art терапія – вакцина від стресу», за грантового сприяння Рівненського

обласного відділення УБА. Метою проекту є підтримка дітей з інвалідністю і тих, що опинилися в складних життєвих обставинах та їх психологічна реабілітація за допомогою книги, творчості, гри. Працівники відділу проводять арттерапевтичні, казко- та

ігротерапевтичні заняття, які допомагають соціальній адаптації таких дітей, сприяють розвитку творчих здібностей та дрібної моторики рук. Спільними зусиллями був створений артбук «Осяяна сонцем земля».

Склалася тісна співпраця з Сектором ювенальної пробації м. Рівне. Підопічні Сектору часті учасники наших заходів.

Рекламі бібліотеки та її послуг сприяє багато заходів. Популярні вуличні пар-акції, які проходять біля автентичного приміщення бібліотеки на вул.

С. Петлюри, 27. Діти не тільки знайомляться з цікавими сучасними українськими виданнями, які представлені на книжкових виставках, але й беруть участь у конкурсах та вікторинах.

Популяризуємо літературу рідного краю шляхом оформлення креативних книжково-ілюстративних виставок. Яскравими та пізнавальними були: виставка-подорож «Мрій! Читай! Мандруй!» в рамках проекту Молодіжної секції УБА «Display-кросинг», другий розділ якої – «Рідний край у бібліотечних туристичних маршрутах» – відкривав туристичний світ видань про Рівне та область; мистецька експозиція робіт казкарки з м. Вараш Марії Солтис-Смирнової «Казкова Рівненщина», на картинах якої представлені туристичні об'єкти Рівненщини, зокрема і наша бібліотека; виставка авторських робіт Валентини Кондратюк «Лялька-мотанка – оберіг родини!» та ін.

Від самого початку повномасштабного вторгнення на нашу землю російських військ ми, як і вся країна, перейшли на роботу в режимі воєнного часу. В умовах війни діти потребують особливої турботи, уваги, підтримки, захищеності. Окупант відбирає дитинство у наших дітей. Бібліотека сьогодні – це острівцець спокою і тепла. Наше завдання передбачає читання літератури, малювання, співи, інші творчі та ігрові заняття, що можуть допомогти зняти психічне та емоційне напруження. Найбільш цінним у них є можливість захопити дітей, подарувати їм натхнення, розвеселити та хоч на годинку перемкнути від тих обставин, у яких ми всі зараз перебуваємо.

Працюємо незважаючи ні на що: при повітряних тривогах – в бомбосховищі, при відключенні світла – з ліхтарем. Ми залишаємося зі своїми читачами і продовжуємо культурну, інформаційну і просвітницьку діяльність.

*Наталія НАГОРНА, в.о. директора КЗ
Сумської обласної ради «Сумська обласна
бібліотека для дітей»*

Промоція національної культурної спадщини в умовах воєнного конфлікту як незмінна місія дитячих бібліотек Сумщини

Національна культурна спадщина України – багатство, яке успадковане від попередніх поколінь, результат духовної і матеріальної діяльності народу. Умови воєнного конфлікту стають серйозним викликом для збереження та розвитку національної культурної спадщини, це важливий чинник забезпечення національної безпеки України. Ворог не дотримується правил війни: щодня нищить будинки мирних жителів, вбиває цивільних, палить та краде наші врожаї, руйнує культурну спадщину. Масові звірства росії в Україні мають тісний зв'язок зі знищенням культурної спадщини українського народу. Це крок до «культурної чистки», а отже «воєнний злочин у вигляді знищення культурної спадщини», всього того, що формує народ як націю.

Саме зараз, у непростий для нашої країни час, надзвичайно важливо пам'ятати, ким ми є, звідки наше коріння, і яку багату духовну культуру маємо! У цьому контексті важливим елементом є увага до захисту мови, традицій, цінностей, релігії, самобутності, творчості, збереження історичної пам'яті, формування національної ідентичності...

Мова – це духовний стержень нації, душа народу, найдорожчий скарб, переданий нам поколіннями, оспіваний у піснях, легендах, переказах... Це те, що робить Україну Україною, а українців – українцями. Вона забезпечує становлення світогляду людини, інтегрує соціум, з населення гуртує народ, визначає не схоже на інші обличчя нації. Під час війни, як ніколи, стало зрозуміло: мова також є нашою зброєю та одним із основних факторів національної безпеки! Це – засіб спротиву, важливий елемент культурної та національної свідомості людини. Ще стародавні римляни казали: «Чия мова – того й влада». Ось чому шанувати і

плекати власну мову – святий обов'язок кожного.

«Якщо діти не читатимуть книжок українською мовою – вони не знатимуть рідної мови, не стануть українцями, і їм та незалежність буде до гудзика» – говорив класик сучасної української дитячої літератури Всеволод Нестайко.

Заходи, проведені в дитячих бібліотеках Сумщини з популяризації українського слова, української книги, читання, до Дня української писемності та мови, Дня слов'янської писемності і культури, Міжнародного дня рідної мови в умовах сьогодення – основне джерело формування патріотичної свідомості користувачів-дітей, виховання у них поваги до рідної мови, любові до рідного слова, гарного літературного смаку, прилучення до історичних традицій тощо.

«Любіть і поважайте свою рідну мову!» – до цього закликали книжкові виставки «Відродися моя мово, щоб звучала в серці знов», «Рідна мова з пісні і любові», «Як дар найсвятіший від вічного Слова», «Бринить, співає рідна мова», «Українську рідну мову в дар дали мені батьки!», «Міжнародний день рідної мови», «Рідна мова – оберіг роду», «Мова моя калинова», «Рідна мова – Всесвіту основа», «Рідна мова – життя основа», «Все починається з рідної мови», «Сторінками слов'янської писемності» «Безцінна спадщина мого народу», «Моя велична українська мова!» тощо.

Рідна мова – це важливий носій цінностей, знань, які передаються від покоління до покоління. Саме на цьому було наголошено під час проведення соціокультурних заходів. Серед них: мовні цікавинки «Філологічні рекорди Гіннеса», мовний калейдоскоп «Живої мови чарування», поетичний конкурс «І там, де звучить рідна мова, живе український народ», літературний калейдоскоп «Рідна, калинова, щира і чудова», літературно-поетична година «До мови серцем пригорнусь», мовні забавлянки «Граємо, рідну мову вивчаємо», мовознавче свято «Одна вона у нас така, уся співуча і дзвінка», мовознавчий турнір «Де живуть чарівні слова», етичні діалоги «Культура мовлення, або Що прикрашає людину», мовний колаж «Мова єднає всіх» та багато ін. Під час заходів із цікавістю читали

криптограми-прислів'я, фразеологізми, гралися, розгадували кросворди, підбирали українські відповідники запозиченим словам, із задоволенням декламували вірші та цитували вислови українських поетів про рідну мову. Заходи супроводжувалися виконанням чудових українських пісень.

У 2025 році в обласній бібліотеці для дітей стартував мовний онлайн-проект «Українське слово для всіх і для кожного». Адже мова це та рушійна сила, яка об'єднала українців і весь світ. Українська мова живе попри всі утиски! Зважаючи на те, з якою люттю і завзяттям російські агресори на тимчасово окупованих територіях нищили українські книжки в бібліотеках, вони прекрасно розуміють важливість слова в формуванні українського духу, ідентичності та вихованні майбутніх поколінь.

«Наші традиції – наше коріння» – це вислів, який підкреслює важливість збереження та відзначення традицій української культури в житті суспільства.

Українські традиції – це частина нашої ідентичності, наш оберіг і джерело сили. З прадавніх часів до нас ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені у звичаях, обрядах, фольклорі, адже в них – світовідчуття та світосприймання нашого народу.

Багато що пов'язує людину з місцем, де вона народилася й виросла: рідний край, його люди, природа, культура... Хоч би де ми жили, на якій мові говорили, Україна – наша загальна велика єдина Батьківщина. Проте у кожного з нас є ще й свій, милий серцю куточок землі, де він побачив схід сонця, зробив перші кроки... Місце, місто чи хутір, незрівнянні ні з чим іншим. Це наш поріг життя, мала батьківщина!

Нам поталанило жити на Сумщині. Цей живописний куточок близький і дорогий кожному, хто хоч раз побачив безмежні поля і дрімучі ліси, вдихнув чистого п'яного повітря на квітучих луках, почув спів цвіркуна в лагідному надвечір'ї... Тут мешкали наші предки, живуть наші батьки, тут народилися й виросли ми, а тепер ростуть діти й онуки. І нам, і тим, хто прийде у світ після нас,

треба знати історію свого народу, його звичаї, традиції та обряди. І в цьому питанні на нас, бібліотечних фахівців, особливо в таких складних умовах, покладається велика відповідальність. Адже тільки тоді, коли добре знаєш природні особливості та історико-культурні надбання своєї малої батьківщини, можна з гордістю носити високе звання громадянина – справжнього патріота великої незалежної держави – України. Сумщина має багату історію та цікаву сучасність. Саме тому працівниками дитячих бібліотек області приділялася значна увага популяризації історичного краєзнавства, етнографії краю тощо.

Арсенал популяризації краєзнавчих знань, доволі широкий, серед проведених заходів: краєзнавчий квест «Я люблю своє місто», читацький екскурсійний маршрут «Моє місто і я», краєзнавча мозаїка «Моя Охтирка, золота колиско, мій рай земний, моя свята земля», краєзнавча прогулянка «Історичними місцями та вулицями міста», літературний квест «Подорож по книжковому океану краєзнавчими стежками в бібліотеці», турнір знавців рідного краю «Подорожуючи Сумщиною», літературно-народознавча година «На дереві мого роду я гілочка найменша», година краєзнавства «Знатні люди мого села», краєзнавчо-патріотичні години «Імена, що стали легендою», краєзнавчий калейдоскоп «Сім чудес світу», брейн-ринг «Земля, на якій стою», турнір знавців рідного краю «Мої поля, мої ліси і незрівнянна Ворскла», віртуальна ретро-мандрівка «Сумщина – мій рідний край», топонімічний марафон «Знайди свою вулицю», краєзнавчі онлайн-читання «7 хвилин про Суми», віртуальна прогулянка «Таємниці старих вулиць і провулків», інформаційний калейдоскоп «Цікаві таємниці з краєзнавчої скарбниці», зустрічі з відомими персонами краю, письменниками-земляками, організація діяльності читацьких об'єднань за інтересами, наприклад, клубів чи гуртків краєзнавчого спрямування та багато ін.

Впевнені в тому, що все це привертає увагу користувачів до вивчення історії нашої малої батьківщини, а наша робота не залишає нікого байдужим. Тому приємним є те, що молодь напередодні Дня міста, якому виповнилося 370 років,

вирішила власноруч привести до ладу оригінальний пам'ятник рафінаду, встановленому в центрі Сум у 2010 р. навпроти пам'ятника відомому в Україні цукрозаводчику Івану Харитоненку з нагоди святкування 355-річчя заснування міста.

«Шануймо традиції нашого народу» – під таким гаслом проходять різноманітні соціокультурні заходи народознавчої тематики. Це і різноманітні творчі цікавинки, фольклорні посиденьки, театралізовані свята, Андріївські вечорниці, конкурси, етнографічні вечори, вечори народних жартів, інтелектуальні ігри, народознавчі лото, народознавчі екскурси, експозиції, калейдоскопи, ретро-мандрівки, тематичні читання, фольклорні свята та обряди, конкурси та вікторини, години цікавих повідомлень, літературно-музичні композиції, які сприяють вихованню у користувачів бібліотеки шанобливого ставлення до духовного надбання.

А ще – мистецька вітальня «Розхідний, і не тільки, – борщ», літературний калейдоскоп «Літні свята народного календаря», мистецькі пазли «Що я знаю про Україну», артгодина «Ой котився віночок», мультимедійна бесіда «Квіти моєї країни», мандрівка у світ речей «Таке барвисте наше намисто», великодні барви «Весняне сонечко з небес нам каже, що Христос воскрес», народознавча вітальня «Верба красна розквітає, про Великдень сповіщає», мистецький нарис «Полтавська поетка з народу», народознавча скарбничка «Чарівний дотик народних свят», засідання лекторію «Палітра всіх часів та епох» на тему «Лялька-мотанка – іграшка та оберіг», краєзнавчий навігатор «Цікаві факти про наш край», патріотичний урок «Україна – країна героїв».

Обласна бібліотека для дітей проводить для відвідувачів Краєзнавчого факультативу Університету третього віку КУ «Сумський міський територіальний центр соціального обслуговування «Берегиня» краєзнавчо-мистецький заходи, засідання лекторію «Палітра всіх часів та епох» «Подорож залами Сумського художнього музею ім. Н. Онацького», розуміючи наскільки це важливо для тих,

хто прагне залишатись активним, вдосконалити свої навички та пізнати нове.

У культурі будь-якого народу є речі, які яскраво відображають його особливу національну традицію. Щороку в третій четвер травня Україна відзначає унікальне національне свято – День вишиванки. Це свято самобутнє і не прив'язане до жодного державного чи релігійного. Це улюблене свято українців набуло сакрального значення, є оберегом, що дає силу та віру в перемогу. Вишиванка – не просто красивий одяг, а справжній символ національної ідентичності, єдності та духовної спадщини, символ сім'ї, що відображає культурні цінності та надбання українського народу протягом століть.

Арсенал проведених *заходів* у бібліотеках області досить різноманітний: етноскетч «Українські вишиванки наче райдуги світанки», акція «Вдягни вишиванку на роботу», серія відеозустрічей «Світ вишиванок» із майстринями-вишивальницями, флешмоб «Свято чарівних вишиванок», народознавчий онлайн-екскурс «А над світом українським вишиванка цвіте», акція «Моя родина любить вишиванку», онлайн-дефіле у вишиванках «Вишиванку одягаю – Україну прославляю!», урок народознавства «Вишиванка – твій генетичний код», фоточелендж «Моя вишиванка – мій оберіг», «ТОП-10 цікавих фактів про вишиванку, які ви точно не знали»; *організовано* етнографічну виставку «Вишиванка української нації: від сивої давнини до сучасності», виставку-інсталяцію «Українські вишиванки – наче райдуги світанки», виставку-експозицію «Вишиванка – оберіг, краса, здоров'я нації», *підготовлено* фотоколаж «Одягни вишиванку – це модно і гарно», мультимедійні презентації «Українські вишиванки – наче райдуги світанки», «Українські символи – код нації» та ін.

Обласна бібліотека для дітей у творчій атмосфері святкувала День вишиванки разом із відвідувачами відділення денного перебування «Спільнота» Сумського міського територіального центру соціального обслуговування «Берегиня». Під час мистецької вітальні «Вишиванка – національне вбрання магічної сили» учасники заходу переглянули слайд-презентацію «Знаки і символи

української вишиванки», пограли в настільну гру «Вишивасмо мапу України», а під час творчої студії «Веселкові барви» кожен створив власний орнамент для вишиванки на папері. А фахівці бібліотеки взяли участь у створенні відеоролика «Усміхайтеся світанку, одягайте ВИШИВАНКУ!».

Бібліотечні фахівці нашому регіону, який перебуває під постійними масованими обстрілами, коли зранку до вечора чути сирени повітряної тривоги, яка триває до 19-20 годин на добу, регіону, де майже не щодня люди виїжджають у більш безпечні місця нашої країни і за її межі, розуміють наскільки важливо не лише зберегти, а й передавати нащадкам багатющий скарб звичаїв, який ми отримали у спадок, аби не перервався зв'язок поколінь, продовжувала жити генетична пам'ять українського народу.

Юлія ВАСИЛЕНКО, директор КЗК
«Донецька обласна бібліотека для дітей»

Краєзнавчі проєкти як інструмент єднання громад у збереженні культурної пам'яті в часи ризиків

Ми живемо в епоху безпрецедентних викликів. Війна, дезінформація, загроза фізичного знищення культурних об'єктів – все це змушує нас переосмислити роль бібліотек. Збереження національної культурної спадщини стає не просто завданням, а пріоритетом, від якого залежить наша ідентичність та майбутнє. Особливо актуальною ця проблема постає для Донеччини – регіону, який щодня відчуває на собі тягар цих ризиків. У таких умовах краєзнавчі проєкти відіграють ключову роль. Вони не лише зберігають нашу історію, а й стають потужним інструментом для єднання громад, зміцнення їхньої ідентичності та патріотичного виховання нового покоління. Саме тому Донецька обласна бібліотека для дітей (далі – ДОБД) активно розвиває цей напрям.

Краєзнавство – це не лише вивчення минулого, це формування майбутнього. Роль бібліотек у цьому процесі є центральною. Ми стаємо не просто сховищами книг, а живими центрами збереження локальної пам'яті. Донецька обласна бібліотека для дітей взяла на себе роль ініціатора та координатора цього важливого руху, адже саме ми маємо досвід, ресурси та найголовніше – довіру громад.

Соціальне значення таких проєктів величезне. Вони сприяють формуванню міцних зв'язків між членами громади, залучаючи до спільної справи різні групи суспільства – від освітян до місцевих жителів та внутрішньо переміщених осіб. Коли люди разом досліджують свою історію, вони відчувають частину чогось більш значущого. Це створює відчуття спільності, єдності, таке необхідне в часи випробувань.

Краєзнавство є формою культурної дипломатії. Представляючи багатство нашого регіону, його історію та культуру, ми ефективно протидіємо стереотипам

та дезінформації, демонструючи справжнє обличчя Донеччини – регіону з багатою спадщиною та незламним духом.

В умовах війни ця діяльність набуває особливого значення. Збереження культурної спадщини, дослідження історії рідного краю, висвітлення постатей, пов'язаних із Донеччиною – це не лише освітня чи виховна функція бібліотеки, а й спосіб утвердження ідентичності, пам'яті та зв'язку поколінь. У той час, коли велика кількість громад Донеччини опинилася під окупацією або була змушена евакуюватися, важливо не втратити розуміння того, ким ми є і звідки родом. І тут краєзнавство стає своєрідним документом часу, який фіксує історію регіону та його людей у воєнних реаліях.

Проекти ДОБД охоплюють найрізноманітніші формати:

- Онлайн-рубрика «#Шляхами_долі_моїх_земляків» – на офіційній сторінці бібліотеки у фейсбуці двічі на місяць публікуються дописи цієї рубрики, присвячені видатним особистостям Донеччини. Кожна публікація – це не лише коротка історія життя, а й посилання на відповідну видавничу продукцію, створену нашими бібліографами. На сайті ДОБД зібрані краєзнавчі бібліографічні покажчики, які системно висвітлюють культурно-історичний портрет регіону (<https://surl.li/ukjggr>).

- Онлайн-рубрика «Прометеї Донеччини» представляє собою ілюстровані сторінки розвідок життя і творчості найяскравіших представників нашого регіону, які своєю діяльністю вплинули на утвердження українізації на Донеччині. Також у цих розвідках представлені творчі доробки митців, наявна інформація про видання та подкасти, створені фахівцями ДОБД, і перераховані всі джерела, використані для створення інформаційного продукту. Публікації в межах рубрики з'являються раз на квартал на офіційній сторінці ДОБД у соцмережі «Фейсбук».

- Обласний краєзнавчий буксем «Код моєї сили» був проведений до Всесвітнього дня книги та авторського права, цей захід об'єднав учасників, які створили відеоролики, презентуючи твори письменників та поетів Донеччини.

- Обласний поетичний форум «Живий вогонь Стусового слова» відбувся до Дня пам'яті Василя Стуса. Захід мав на меті популяризацію творчості поета та утвердження його постаті як символу національної стійкості й духовної сили.

- Видання краєзнавчих матеріалів – на сайті ДОБД опублікована низка важливих видань, зокрема інформаційно-бібліографічні есе «Вона – з Азов'я» (до 90-річчя Наталії Харакоз) та «Муза у пікселі» (про літераторів Донеччини, учасників російсько-української війни).

У 2025 році фахівці ДОБД ініціювали та розпочали реалізацію масштабного краєзнавчого проєкту «Донеччина на мапі часу». Його центральним елементом є онлайн-платформа – спеціально створений сайт, покликаний заохотити громаду до глибшого розуміння та шанування історичних процесів у регіоні. Це віртуальне середовище для збирання, зберігання й популяризації краєзнавчих матеріалів.

Алгоритм реалізації проєкту:

- Організаційний етап (до серпня 2025): на цьому етапі відбулося знайомство з платформою, визначення модераторів у громадах, надання їм доступу до шаблонів та інструкцій. Це дозволило створити міцну мережу для подальшої співпраці.

- Етап збору матеріалів (серпень – вересень 2025): це активна фаза співпраці з громадами, коли ми залучаємо їх до збору світлин, відеороликів, спогадів, текстів та історичних фактів. Кожне свідчення є безцінним для відновлення повної картини.

- Етап перевірки та публікації (листопад 2025 – березень 2026) передбачає ретельну перевірку змісту, мови та авторського права кожного матеріалу перед його публікацією на сайті.

Проєкт «Донеччина на мапі часу» – це більше, ніж просто цифровий архів. Це живий організм, що об'єднує людей навколо спільної ідеї збереження нашої пам'яті. Він створює унікальну віртуальну платформу, яка стане мапою історії Донеччини, доступною для кожного.

Проект «Донеччина на мапі часу» не обмежується лише створенням платформи. Він інтегрує низку заходів, що залучають як бібліотекарів, так і користувачів. Одним з таких заходів – обласні краєзнавчі діалоги «Роль бібліотек у збереженні культурної спадщини та підтримці громади під час війни». Захід відбувся у День Української Державності і об'єднав понад 100 учасників: бібліотекарів, представників органів місцевого самоврядування та працівників сфери культури. Формат заходу – платформа співтворчості, що включала доповіді у форматі методичної вервечки, практичні кейси та відкриті обговорення. Учасники презентували дієві практики у трьох тематичних блоках: збереження та популяризація культурної спадщини; діяльність краєзнавчих хабів, клубів, медіапроектів; бібліотеки як осередки підтримки громади в умовах війни. Особливий інтерес викликали виступи бібліотек із прифронтових територій та бібліотек-хабів. Презентовані практики, а саме: створення літописів громад, збір фольклору, усних історій, реалізація краєзнавчих ініціатив для ВПО – стали джерелом натхнення для колег. Своїм досвідом на цьому заході поділилися бібліотеки з 13 територіальних громад Донеччини.

Цьогоріч бібліотеки Донецької області долучилися і до участі на XIII Міжрегіональному ярмарку бібліотечних інновацій «Бібліокре@тив», де

бібліотеки регіону гідно представили дві краєзнавчі ініціативи: медіапроект «Донеччина у просторі і часі» (Центральна міська публічна бібліотека Краматорська) та гастротур «Смак традицій» (Мангушська публічна бібліотека).

Краєзнавство сьогодні – це не лише робота з минулим, а й потужний інструмент єднання, збереження ідентичності та підтримки громад. У бібліотеках ця пам'ять знаходить простір, голос і надійну опору для майбутнього. Ми віримо, що наш досвід може бути масштабований на інші регіони України, ставши прикладом для реалізації подібних ініціатив.

Лариса МОЗГОВА, директор Обласної бібліотеки для дітей та юнацтва Житомирської обласної ради

Сучасна бібліотека у взаємодії з соціальними інституціями: аспекти реалізації та культурний вплив

Трансформацію діяльності в умовах воєнного стану зазнають усі сфери життя нашої країни, зокрема й бібліотеки. Перед нами постало багато нових завдань, що стосуються допомоги та підтримки різних категорій населення в умовах зміненого життя. Співпраця допомагає бібліотекам залишатися актуальними інформаційними центрами та осередками культури, освіти, науки і суспільного життя, адаптуючись до сучасних викликів.

Житомирська обласна бібліотека для дітей та юнацтва співпрацює з соціальними інституціями, такими як органи влади, навчальні заклади, громадські організації, місцеві громади, щоб розширювати спектр своїх послуг, впроваджувати інновації, залучати нових користувачів та реалізовувати соціально значущі проєкти. Фахівці бібліотеки постійно працюють над покращенням послуг для користувачів, відслідковують нові напрями культурної політики та створюють інформаційно-освітні продукти.

26 червня 2024 року був прийнятий закон, який офіційно закріпив статус англійської мови як мови міжнародного спілкування в Україні. Цей закон розширює можливості для застосування англійської мови в публічних сферах, зокрема на державній службі. Кабмін затвердив Концепцію Державної цільової національно-культурної програми сприяння вивченню та застосуванню англійської мови на 2026–2030 роки. Координують втілення програми Міністерство цифрової трансформації України у співпраці з Міністерством освіти і науки України та Міністерством культури і стратегічних комунікацій України. Програма передбачає масштабне впровадження англійської мови в усі сфери

суспільного життя.

Одним із прикладів успішної колаборації в питанні створення нового англomовного продукту є співпраця нашої бібліотеки з Державним університетом «Житомирська політехніка», з яким ми уклали Меморандум про співпрацю у 2023 році.

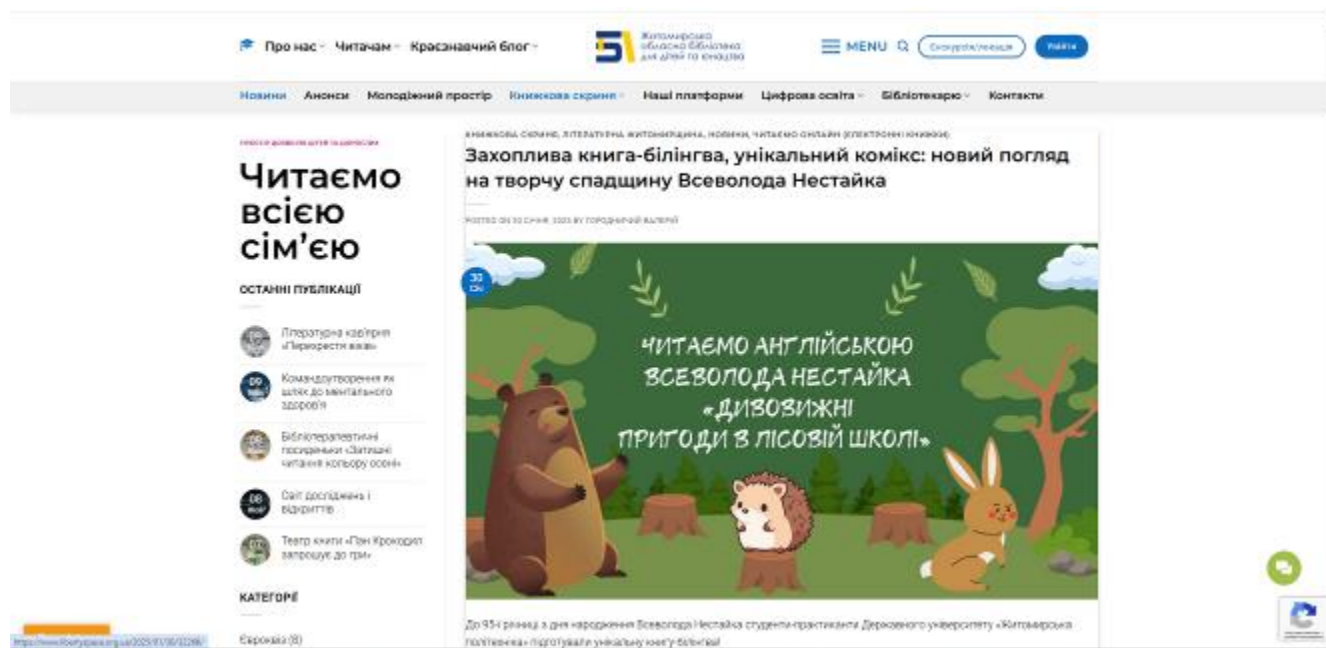
У січні-лютому 2025 року студенти денної форми навчання факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя спеціальності 035 «Філологія» (035.10 «Прикладна лінгвістика») Державного університету «Житомирська політехніка» проходили науково-професійну практику на базі нашої бібліотеки. Для практикантів керівниками практики від бібліотеки було поставлено завдання створити цифровий англomовний проєкт, який зацікавить молодь і допоможе популяризувати творчість Всеволода Нестайка серед англomовних читачів, а також сприятиме опануванню англійської мови через читання відомих українських творів.

До 95-річчя від дня народження Всеволода Нестайка, уродженця м. Бердичева Житомирської області, була створена книга-білінгва та комікс «Лісова школа». Команда з п'яти студентів (чотири бакалаври третього курсу та одна магістрантка) працювала над перекладом «Лісової школи», адаптуючи імена персонажів для англomовної аудиторії. Наприклад, їжачок Колько Колючка став Spiky the Hedgehog, а його друг Кося Вухань – Fidgety Floppy. Менеджеркою проєкту була магістрантка Анастасія Мудрієвська, яка координувала процес перекладу та його технічне оформлення. Під час роботи над перекладом студенти використовували професійну програму SDL Trados Studio, що дозволило зберегти єдиний стиль тексту.

Окрім книги-білінгви, студент третього курсу Олександр Лось створив комікс за мотивами історії «Дивовижні пригоди у Лісовій школі. Пригоди в Павутинії». За словами керівника практики від Державного університету «Житомирська політехніка» Євгенії Канчури, цей комікс виконує роль тізера-

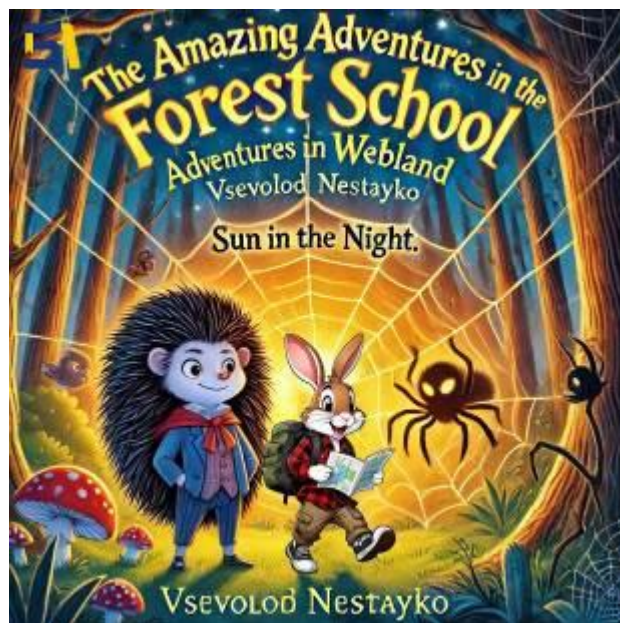
буктрейлера та популяризує книгу. Для його розробки використовувалися графічні редактори Photoshop та Illustrator.

Працівники відділу інноваційних технологій розмістили нові продукти на сайті нашої бібліотеки <https://www.libertyspace.org.ua/2025/01/30/32268/>. Книгу-білінгву ми завантажили на платформу Calameo, щоб зробити її доступною для перегляду у вигляді інтерактивної публікації в інтернеті. За перший місяць книгу було переглянуто 360 разів.

Сторінка з сайту Житомирської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва.

📖🌍 До 95-річчя з дня народження Всеволода Нестайка, класика української дитячої літератури, студент Державного університету «Житомирська політехніка» Олександр Лось створив унікальний комікс, натхненний його легендарною повістю «Лісова школа».

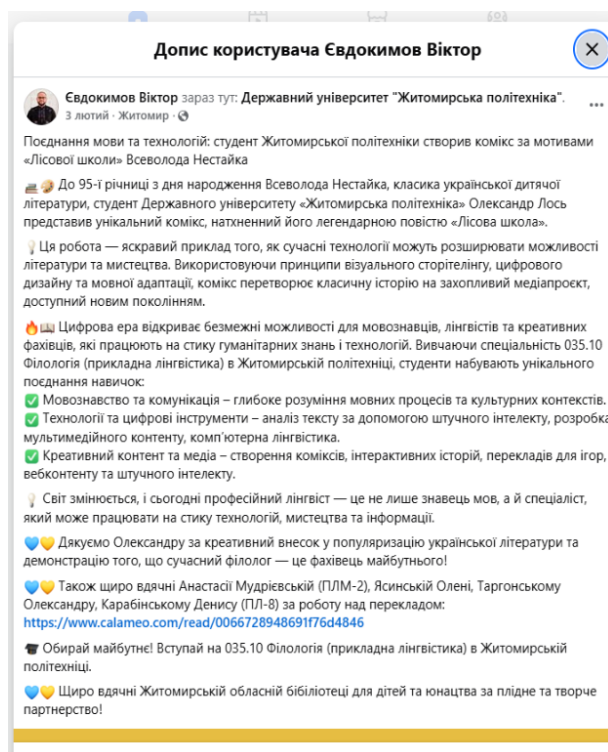
Комікс за мотивами історії «Дивовижні пригоди у Лісовій школі. Пригоди в Павутинні».

Наша спільна робота мала широкий резонанс у місцевих засобах інформації, інтернет-виданнях та соціальних мережах. Допис Віктора Євдокимова, ректора Державного університету «Житомирська політехніка», у Facebook про створені продукти було поширено багато разів.

Ця робота — яскравий приклад того, як сучасні технології можуть розширювати можливості літератури та мистецтва. Використовуючи принципи візуального сторітеллінгу, цифрового дизайну та мовної адаптації, комікс перетворює класичну історію на захопливий медіапроект, доступний новим поколінням.

Цифрова ера відкриває безмежні

можливості для мовознавців, лінгвістів та креативних фахівців, які працюють на стику гуманітарних знань і технологій. Вивчаючи спеціальність 035.10 Філологія (прикладна лінгвістика) в Житомирській політехніці, студенти набувають унікального поєднання навичок:

✔ Мовознавство та комунікація – глибоке розуміння мовних процесів та культурних контекстів.

✔ Технології та цифрові інструменти – аналіз тексту за допомогою штучного інтелекту, розробка мультимедійного контенту, комп'ютерна лінгвістика.

✔ Креативний контент та медіа – створення коміксів, інтерактивних історій, перекладів для ігор, вебконтенту та штучного інтелекту.

Світ змінюється, і сьогодні професійний лінгвіст — це не лише знавець мов, а й спеціаліст, який може працювати на стику технологій, мистецтва та інформації.

💙💛 Дякуємо Олександрю за креативний внесок у популяризацію української літератури та демонстрацію того, що сучасний філолог — це фахівець майбутнього!

💙💛 Також щиро вдячні Анастасії Мудрієвській (ПЛМ-2), Ясинській Олені, Таргонському Олександрю, Карабінському Денису (ПЛ-8) за роботу над перекладом: <https://www.calameo.com/read/0066728948691f76d4846>

Бібліотека як соціальний інститут залучена (реально або потенційно) в кожну зі сфер життя окремої людини, громади, суспільства і здатна розвивати та нарощувати спроможності. Цифрові аспекти взаємодії бібліотеки і користувача сьогодні дуже важливі. Діджиталізація бібліотечних послуг дає можливість впроваджувати сучасні технології для модернізації роботи бібліотек, покращуючи якість обслуговування користувачів та оптимізуючи внутрішні процеси. Також це дозволяє створювати нові послуги та продукти.

Повністю погоджуюсь із визначенням Ольги Конасової, директорки Львівської обласної бібліотеки для дітей, що «з появою штучного інтелекту у

бібліотек з'явилися нові ролі – вони стають «розумними» просторами, які допомагають людям орієнтуватися у світі інформації та технологій. Саме бібліотеки мають навчати, як правильно і безпечно користуватися штучним інтелектом. ШІ не є джерелом істини, і саме бібліотекарі як фахівці з інформаційної гігієни мають допомогти суспільству формулювати коректні чіткі етичні запити, критично оцінювати відповіді та розуміти, як працюють алгоритми».

Отже, попереду нові завдання та можливості у вирішенні сучасних потреб користувачів наших послуг і продуктів. Підтримувати зв'язки із зовнішнім світом зараз ще важливіше, ніж у мирний час. Ми говоримо про свої можливості й здобутки, наша робота є прикладом оптимізму.

*Ольга КОНАСОВА, директор КЗ
Львівської обласної ради «Львівська
обласна бібліотека для дітей»*

Бібліотекар на післязавтра: сучасні форми неформальної освіти у Львівській обласній бібліотеці для дітей

«Бібліотекар на післязавтра» – тема, яка беззаперечно змушує задуматися про роль бібліотек та бібліотекарів у шаленому світі технологій, цифрової трансформації та глобальних змін.

Ще донедавна бібліотека асоціювалася у багатьох виключно з книгами та читанням. Але вже сьогодні ми бачимо, що сучасна бібліотека – це центр знань, комунікації, культурного розвитку та навіть інновацій. А що ж чекає нас у майбутньому?

Світ стрімко змінюється, і бібліотеки не є винятком. Питання про те, якими будуть бібліотеки і бібліотекарі через 10, 20 чи 50 років, уже сьогодні стає предметом серйозного розгляду. Штучний інтелект запевняє, що професія бібліотекаря не зникне, а швидше трансформується. ШІ не знищить професію, він радше підштовхне її до змін, вимагаючи переосмислення ролі бібліотекаря у суспільстві, де інформація зростає, а технології постійно змінюють спосіб взаємодії з нею. Саме тому нам важливо не чекати «післязавтра», а активно готуватися до нього вже сьогодні, формуючи нові компетенції, методи та підходи до професійного розвитку.

Сучасний бібліотекар перестає бути лише зберігачем інформації. Його роль стає більш гнучкою та багатогранною, він перетворюється на куратора знань та цифрових ресурсів, який допомагає користувачам орієнтуватися у величезному потоці інформації. Він стає освітнім наставником, здатним перетворити бібліотеку на центр неформальної освіти, де користувачі можуть здобувати знання у сферах STEM, цифрової та медіаграмотності.

Використання штучного інтелекту відкриває нові горизонти. Він допомагає

автоматизувати рутинні процеси, генерувати контент, створювати SMM-матеріали та писати грантові заявки, що раніше вимагало значних ресурсів і часу. Водночас ШІ ставить перед нами питання етичної відповідальності та критичного мислення, адже алгоритми ШІ можуть містити упередження, а генерація контенту – помилки. Тому завдання сучасного фахівця виходить далеко за межі технічних компетенцій, він стає наставником, який вчить використовувати ШІ свідомо, оцінювати інформацію критично і не втрачати власний інтелект у цифровому світі.

Разом із трансформацією фахівця змінюється і простір бібліотеки. Вона перестає бути лише книгозбірнею, а стає інтерактивним завжди доступним середовищем для навчання, проведення зустрічей, обміну досвідом та розвитку компетенцій. Ми у Львівській обласній бібліотеці для дітей вже сьогодні створюємо професійні платформи для навчання бібліотекарів, такі як «Leotalks» та «Горнятко», які дозволяють бібліотекарям знаходити натхнення серед колег-однодумців і виходити за межі «бібліотечної бульбашки». Особливо важливим є «Парк інновацій для бібліотекарів. Леотека 4.0» <https://metod.lodb.org.ua/>, який акумулює найкращі методики, практичні інструменти та ідейні розробки, дозволяючи бібліотекарям впроваджувати інновації у своїх громадах.

Інноваційні проекти нашої бібліотеки підтверджують, що ці концепції працюють. Наприклад, «Бібліотека спогадів», де старі дитячі фотографії оживають за допомогою ШІ, не лише привертає увагу до культурної спадщини, а й створює нові формати взаємодії з користувачами. Тренінги «Промтимо професійно», «ШІ-грамотність» дозволяють бібліотекарям освоювати новітні технології та відчувати себе компетентними у цифровому середовищі, де швидкі зміни стають нормою.

Роздуми про майбутнє професії бібліотекаря підводять до висновку, що її суть не втрачається – вона еволюціонує. Бібліотекар на післязавтра стає модератором знань та технологій, поєднуючи управлінські, технологічні та соціальні навички. Він здатний формувати освітнє середовище, яке відповідає вимогам сучасного світу, де інформація та технології не просто інструменти, а складові культури та життя громади.

*Валентина ЧЕРНОУС, директор
Хмельницької обласної бібліотеки для
дітей ім. Т.Г. Шевченка, заслужений
працівник культури України*

Сучасна дитяча бібліотека в умовах глобальних викликів

Сучасний світ випробовує українські бібліотеки на стійкість, згуртованість та незламність! Також перевіряє на вміння приймати виклики та розвиватись, не зважаючи навіть на війну!

Чим живе під час війни сучасна дитяча бібліотека?

- ◆ Створює умови для збереження ментального здоров'я дітей і працівників;
- ◆ шукає активні шляхи та засоби національно-патріотичного виховання;
- ◆ популяризує українську книгу серед підлітків;
- ◆ втілює в життя інноваційні підходи та медіапроекти;
- ◆ а ще думає, якими будуть наші читачі після війни: здоровими та успішними!

І не тільки думає, а й діє.

Через проєктну діяльність та інноваційні підходи бібліотека надає дітям можливість розвиватись у бібліотеці: інтелектуально, творчо.

Проєкт «Секрети успішних» саме для тих, хто планує своє майбутнє. Тому живі історії людей, які стали відомими та успішними, і є прикладом, що надихає.

Юрій Пузанков «Вертикальний світ вершин» – це про скелелазний спорт і вміння виховувати характер та дисципліну.

Борис Ткач «Лікар. Патріот. Інтелектуал» – директор Департаменту охорони здоров'я, нейрохірург, який провів сотні операцій, та учасник проєкту «1%» із Тимуром Мірошніченком.

Олег Погорілець «Шлях до мрії, до визнання» – директор Державного історико-архітектурного заповідника «Межибіж» – науковець, історик, який з дитинства мріяв стати директором цього музею. Шлях до мрії, до визнання.

Юрій Цимбалістий «Що веде ведучий?» – харизматичний, енергійний,

впевнений та винахідливий. Він уміє вивести на відвертість навіть найнеактивніших.

Тетяна Гарматюк «Світ краси і мрій» – дизайнерка одягу, яка створила колекції для відомої скрипальки Майя Онищук, хмельницькій бандуристці Марині Круть, учасницям модельної школи «Даймон Кідс».

А також юна письменниця і наша читачка Оля Бучина, яка має тільки 1% зору, але встигає писати книги, займатися у музичній школі й має гарний голос, а також опановує верхову їзду!

Усі ці герої наших зустрічей із читачами, які змогли не тільки захопити увагу читачів, а й заповнити своєю відвертістю, прямими та незручними запитаннями. Поділилися своїми лайфхаками успішності та розповіли, що найбільше вплинуло на їхнє майбутнє життя. А ми, у свою чергу, запропонували нашим учасникам нові мотиваційні книги, які допоможуть досягти успіху.

Проекти «Читай українське» та «Письменник – воїн, слово – зброя» успішно продовжуються. І ми дбаємо про якість цих проєктів. Комунікації з письменниками, запрошення, зустрічі. Підготовка таких івентів вимагає від працівників неабияких талантів у спілкуванні, у побудові розмови, інтерв'ю.

За останній рік у нас побували тернополянка Зоряна Биндас, львів'янка Леся Кічура, київські письменники Інна Ковальчук, Тетяна та Юрій Пероганичі, які дивовижно спілкувалися з читачами. Також залишилися гарні враження від зустрічі з письменниками Сергієм Дзюбою, Арсенієм Кірсановим, Віталієм Запекою, Катериною Єгорушкіною і Зоряною Живкою в межах проєкту від Українського інституту книги «Читай українське».

Команда Bahderas – Сергій Дзюба, Артемій Кірсанов та Валерія Борщевська – творці фільму «Позивний Бандерас» та «Заборонений» про Василя Стуса відкриті до спілкування та обговорення. Читачі дізналися історію створення фільму та хто став прототипом героя. А ось фільм та книга про Василя Стуса має багато історій, зустрічей з очевидцями, зокрема з Левком Лук'яненком.

Наші гості, учасники проекту мали ще зустрічі у бібліотеках громад: Старокостянтинівській, Красилівській та Деражнянській, де також жваво розмовляли про наше сьогодення, війну та твори письменників-воїнів, які вони привезли з собою.

А пізніше у наших читачів була онлайн-зустріч із Сергієм Башковим, автором легендарного щоденника, за яким знято фільм «Позивний Бандерас».

Тему війни ми не можемо оминати, про неї треба говорити з нашими читачами у різних форматах для того, щоб діти розуміли події, що відбуваються. Адже зараз допускається багато перекручень дійсності, використовуються фейки.

Ми зараз чуємо багато нарікань на погане патріотичне виховання, але ми докладаємо максимум зусиль, щоб розповісти нашим маленьким і старшим читачам про страшні реалії війни, про справжню історію України.

Засобами художніх виставок можливо також показати історичні моменти. Наприклад, виставка художника, воїна ЗСУ Вадима Піщерського «Рух на межі», яку ми відкрили у нашій бібліотеці разом із його мамою, художницею Надією Борецькою, якраз і показує у певних художніх образах війну.

Загинув наш добрий друг художник Андрій Томчишин, який є автором багатьох муралів у нашому місті, один з яких над нашою бібліотекою.

Виставка фоторобіт П. Радущинського «Бачити світло», яку ми організували спільно з дочкою О. Радущинською в пам'ять про батька та друга нашої бібліотеки. Це фото про перебування «Творчої сотні «Рух до Перемоги» на території ООС: виїзди, матеріальна допомога, концерти у шпиталях, у військових частинах, будинках культури. І всі ці моменти зафіксовані у фото з військовими, капеланами, місцевими жителями. Тут і природа, і підготовка до зустрічей, і Азовське море, і маріупольський робітник біля заводу «Азовсталь». Все це наша історія – сумна і героїчна.

Вже третій рік поспіль діє наш проєкт «Письменник – воїн, слово – зброя», який знайомить читачів із напрацюваннями наших письменників. Це понад 20 онлайн- і офлайн-зустрічей, інтерв'ю, спілкування про книгу, літературу і війну.

Саме такі маркери можуть вплинути на формування поглядів молодого покоління.

Допомагає нам також і наша електронна база КЗД – Календар Знаменних Дат, який розміщений на сайті бібліотеки. Він інформує всіх зацікавлених про знаменні події і дати, а також творчість наших письменників, діячів культури, які народилися на Хмельниччині. Календар підлаштований під конкретну дату та дає можливість дізнатись, що відбувалося у цей день у нас на Поділлі. Таким чином у базі фіксуються всі події, а також матеріали, які є у нашій бібліотеці та посилання на інші джерела.

А ще колектив бібліотеки організовує зустрічі з психологами з фонду «Рокада» та «Червоний Хрест України» для збереження ментального здоров'я наших читачів у рамках проєкту «Психолог у бібліотеці». Це опанування різних заспокійливих технік, практичних вправ, вміння керувати своїми емоціями та страхами.

Продовжується наше волонтерство. За три роки війни ми передали на фронт сотні сіток, тисячі окопних свічок, перерахували 42 000 грн на різні потреби військовим.

Колектив щоденно активно допомагає військовим та їхнім дітям своєю працею, турботою та благодійністю.

*Тетяна ЖАЙВОРОНОК, директор
Миколаївської обласної бібліотеки для
дітей, заслужений працівник культури
України*

Бібліотека як культурний хаб: виховання патріотизму через книги, театр і рідне слово

У сучасному світі, що динамічно змінюється, роль бібліотеки виходить за межі традиційного книгосховища. Сьогодні це не просто місце, де можна взяти книгу, а справжній культурний хаб, що формує зв'язок між юними читачами та культурною спадщиною українського народу.

В умовах інформаційного шуму та глобальних викликів, зокрема в умовах війни, наша місія набуває особливого значення. Ми усвідомлюємо, що бібліотека має стати культурним хабом, – динамічним простором, що об'єднує громаду, надає підтримку та виховує нове покоління українців. Саме тут, у наших стінах, ми маємо унікальну можливість плекати найцінніше – любов до України, повагу до нашої історії та мови. Це можна робити за допомогою найсильніших інструментів: книги, театру та рідного слова.

Пропоную ознайомитися з добіркою найцікавіших заходів, проведених Миколаївською обласною бібліотекою для дітей та бібліотеками нашої області, що обслуговують юних читачів.

Бібліотека як простір для патріотичного виховання.

Нині питання виховання патріотизму набуває особливої актуальності. Це почуття є фундаментом нашої національної ідентичності. Саме бібліотеки відіграють вирішальну роль у цьому процесі, адже вони є провідниками до знань і

культурної спадщини.

Щоб виховати справжнього патріота, недостатньо просто розповісти про Україну. Важливо дати можливість відчувати її душею, зрозуміти її велич. Бібліотекарі, використовуючи книги, можуть занурити дітей у світ української історії, культури та традицій. Це допоможе юним читачам усвідомити своє походження та відчувати гордість за своє коріння. Залучення до читання творів українських авторів, казок, легенд та історичних оповідань сприяє формуванню глибокої поваги до своєї нації.

Саме тому ми організовуємо заходи, спрямовані на виховання патріотизму. Серед яких:

✓ *Патріотичний квест «Хай квітне моя Україна».* Працівники обласної бібліотеки для дітей організували квест для учнів у Баштанці, Веселиновому, Єланцеві, Степовому та Михайлівці. Діти мандрували п'ятьма станціями, де розгадували ребуси («Загадкова»), поринали у світ казок («Казкова»), знайомилися з козацьким побутом («Козацька»), здійснювали віртуальну подорож Україною («Мандрівна») та вивчали національні символи («Символи України»).

✓ *Фолькквест «Україна вишивана».* З нагоди Всесвітнього дня вишиванки миколаївські школярі взяли участь у тижневому фолькквесті. На чотирьох локаціях вони виконували завдання, пов'язані з українською культурою та символікою.

✓ *Інтерактив та майстер-клас до Дня Незалежності.* До Дня прапора та Дня Незалежності України клуб «ДіТвоРа» провів подвійний майстер-клас «З Україною в серці» та інтерактивну вікторину «Україна – унікальна, Україна – надзвичайна».

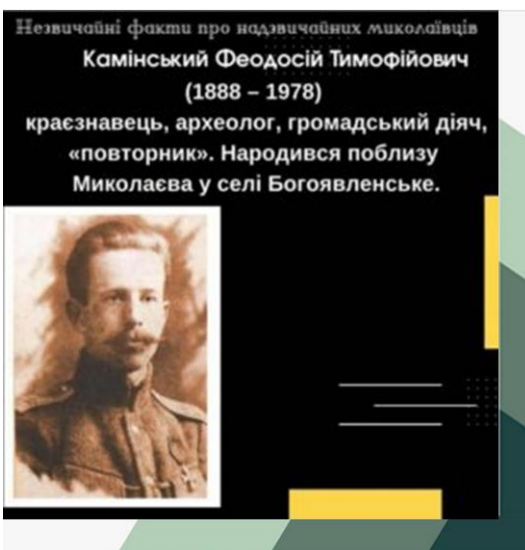
✓ *Патріотична вечірка в Арбузинській бібліотеці для дітей.* До Дня Незалежності України Арбузинська бібліотека для дітей провела патріотичну вечірку «Рідна Україна в душі єдина» для своїх читачів, серед яких – велика кількість діток-внутрішньо переміщених осіб. Під час вечірки діти дізналися

багато нового про історію України, її символи та обереги. Учасники створили символічну квітку-привітання, взяли участь у вікторині «Україна – наш рідний край», зібрали пазли-карту України та плели стрічки для віночка. Особливий азарт викликали змагання «Козацька спритність» та «Забави кашоварів», де діти демонстрували свою кмітливість, спритність та розум, доводячи, що є гідними нащадками козаків.

✓ *Патріотична конкурсна програма в Березнегуватській бібліотеці.* Березнегуватська бібліотека для дітей провела конкурсну програму «Український народ – своєї Батьківщини патріот», під час якої діти збирали прислів'я, розрізняли елементи традиційного одягу та збирали карту України.

✓ *Тематичні заходи в Південноукраїнській міській бібліотеці.* Учні Південноукраїнського ліцею взяли участь у заходах «Вишиванка і родина – це моя рідна Україна!» та «Рідна й загадкова – українська наша мова». Вони розшифровували прислів'я, працювали зі словниками та виконували творчі завдання. Ці заходи є ключовими для формування національної ідентичності та виховання патріотизму, що особливо важливо в умовах війни. Вони допомагають дітям усвідомити цінність рідної мови, символів та традицій. Наша краєзнавча рубрика про відомих земляків є важливим доповненням, що показує: великі люди жили поруч, і їхня історія – це частина нашої. Бібліотеки стають справжніми форпостами збереження українського духу.

✓ *Плекання любові до України через любов до малої батьківщини.* Любов до рідного краю починається з малої батьківщини, місця, де людина народилася. Ми, працівники Миколаївської бібліотеки для дітей, глибоко переконані, що найбільше багатство країни – це її люди: талановиті, небайдужі, готові творити добро та надихати інших. Їхні вчинки

заслужують нашої уваги та популяризації. Саме тому ми створили онлайн-рубрику «Незвичайні факти про надзвичайних миколаївців». Ми знайомимо наших читачів із цікавими та маловідомими фактами з життя відомих земляків: письменників, учених, лікарів, винахідників, митців, спортсменів. Наші фахівці ретельно досліджують біографії та історії успіху цих людей. На основі зібраних матеріалів ми створюємо короткі відеоролики, щоб подати інформацію в цікавому та доступному форматі, що ідеально підходить для сучасного покоління. Так ми надихаємо дітей цінувати своє коріння та пишатися видатними миколаївцями. Пропоную і вам переглянути коротенький ролик із нашої рубрики. З метою популяризації краєзнавчої літератури серед молодих читачів, бібліотеки Миколаївської області регулярно організують зустрічі з відомими письменниками.

✓ *Зустріч із Галиною Запорожченко*, яку провели онлайн працівники Миколаївської обласної бібліотеки для дітей. Поетеса презентувала свою нову збірку «Нація мужніх», пронизану патріотизмом та закликами до шанування героїв. Учні не лише послухали авторське читання, а й самі декламували її вірші.

✓ *Зустріч із Миколою Савкою*. У Баштанській публічній бібліотеці відбулася творча зустріч із поетом Миколою Савкою, присвячена його книзі «Баштанщина – перлина степу». Видання ілюстроване малюнками 15 юних художників, яким автор особисто висловив подяку.

✓ *Онлайн-зустріч із Вірою Таниш*. Веселинівська бібліотека для дітей організувала онлайн-зустріч із письменницею Вірою Таниш. Вона презентувала свою книгу «Медитація з вовками», що розповідає про Туреччину та її історичні зв'язки з Україною.

✓ *Зустріч зі Світланою Аман*. До Міжнародного дня дитячої книги Південноукраїнська бібліотека для дітей влаштувала зустріч із місцевою авторкою Світланою Аман. Вона презентувала свою книгу «Як урятуватися з Безнадійного острова». Діти обговорили твір та намалювали кораблики за мотивами книги.

✓ *«Зустріч поколінь» у Первомайську.* У Первомайській міській бібліотеці відбулося літературне рандеву, яке об'єднало студентів «Університету третього віку» та дітей навколо творчості письменниці Лоріни Лисогурської. Ключовою темою заходу став патріотизм і війна, що особливо резонувало з внутрішньо переміщеними особами. Такі заходи відіграють важливу роль у вихованні любові до рідного краю. В умовах війни, коли на нашу культуру та історію зазіхає ворог зі Сходу, знайомство з творчістю письменників-земляків допомагає дітям усвідомити цінність своєї малої батьківщини, відчути гордість за свій народ і плекати культурну спадщину. Бібліотеки стають осередками, де формується нове покоління свідомих українців.

✓ *Театр і рідне слово: нові формати патріотичного виховання.* Патріотизм – це не лише про читання. Це про живе спілкування, про емоції та переживання. Ось чому ми повинні використовувати й інші, часом доволі незвичні, форми роботи. Театральні постановки, засновані на сюжетах українських творів, дозволяють нашим відвідувачам відчути історію на дотик.

✓ *Прем'єрна вистава «Вовк і козенята».* Неможливо уявити дитинство без казки. А коли казка оживає просто на твоїх очах, та ще й за участі самих дітлахів – це справжнє диво! Саме таке диво-дійство відбулося у нашій бібліотеці! Вихованці літературної фолькстудії «ГРА», що працює на базі Миколаївської обласної бібліотеки для дітей, представили прем'єрну виставу «Вовк і козенята». Це був не просто показ вивчених текстів, а справжнє свято краси, таланту та магії, створеної маленькими акторами. Найбільшою нагородою для юних артистів стали бурхливі овації та вигуки глядачів! Безумовно, наші талановиті читачі вміють розважати публіку, але й ми, працівники Миколаївської обласної бібліотеки для дітей, не стоїмо осторонь. Ми регулярно створюємо інтерактивні театралізовані вистави, щоб зацікавити та розважити юних читачів. Наша головна мета – не лише заохотити дітей до читання, а й подарувати їм незабутні емоції, відволікти від суворих реалій воєнного сьогодення та нагадати, що навіть у найтемніші часи

добро завжди перемагає. Ми віримо, що в наших стінах діти можуть поринути у чарівний світ, де немає місця війні та тривогам, а є лише радість, гра та можливість відчувати себе справжніми героями.

✓ *2024 рік: незвичайні пригоди звичайних книжкових героїв.* Наприкінці березня, під час Тижня дитячого читання, бібліотека запросила дітей у магічний світ української народної казки. У виставі «Чарівний вінок українських казок» діти допомагали героям здолати Зміючку та Оха, щоб повернути Чарівну книгу казок. На початку літа працівники Миколаївської обласної бібліотеки для дітей організували виставу «Незвичайні пригоди Аліси в країні Літо» в Єланецькій бібліотеці. У межах розважального дійства «Веселися, грай і книжки читай» діти разом із героями подорожували Країною Літо, виконуючи цікаві завдання. Наприкінці року наша бібліотека провела цикл вистав «Сантик і Різдвяне Сяйво». Разом із Сантиком, Сніжаною та королевою ельфів Міріель, діти, активно долучаючись до святкових пригод, вирушили в подорож, щоб врятувати Різдво від підступних Грінча, Халепи та Брунхільди.

✓ *2025 рік: Нові казкові подорожі.* Всеукраїнський тиждень дитячого читання 2025 року був присвячений Гансу Крістіану Андерсену. У виставі «Містерія казки запрошує» діти допомагали Оле Лукойе повернути Чарівне перо, викрадене Сніговою Королевою. На початку літа бібліотека перетворилася на піратський корабель для тижня пригод, що мав назву «Піратські канікули на острові скарбів». Діти розгадували загадки та брали участь у конкурсах, щоб знайти скарб. Ці ж піратські пригоди працівники бібліотеки організували для дітей у Південноукраїнській та Березанській бібліотеках у межах фестивалю BooKidsArtFest. Такі заходи доводять, що бібліотека може бути не лише книгосховищем, а й осередком інтерактивного навчання та творчості. Завдяки ігровому формату, діти мають можливість пережити історії разом із героями, що допомагає їм ще більше полюбити книгу та читання.

✓ *Партнерство та співпраця: розширення можливостей бібліотеки.* Наша

бібліотека активно співпрацює з різними організаціями, що допомагають нам розширювати наші можливості та пропонувати нові заходи для відвідувачів. Ми маємо взаємодіємо з такими партнерами, як HALO Trust, Norwegian People's Aid (Ukraine) та іншими. Також продовжилася тісна співпраця з благодійним фондом «Голоси дітей», Міжнародним комітетом порятунку в Україні (IRC) та Миколаївською обласною організацією Товариства Червоного Хреста України. Їхні представники проводять для наших відвідувачів і співробітників психологічні тренінги та заняття з психосоціальної підтримки, а також надають матеріали для проведення творчих майстер-класів. Завдяки партнерству з Миколаївською обласною організацією Червоного Хреста наші наймолодші відвідувачі регулярно отримують матеріали для творчих майстерень. Ця співпраця дозволила нам провести такі заходи, як «Казки з країни Фей», «Морські пригоди в бібліотеці» та патріотичний майстер-клас «З Україною в серці». Ми тісно співпрацюємо з інклюзивним центром ГО «Сильні разом». Вони подарували нашій бібліотеці спеціальні інклюзивні книги для дитячого читання, що робить наш фонд доступнішим для всіх. Від Благодійного фонду «Голоси дітей» ми отримали в подарунок 10 м'яких крісел-мішків, якими облаштували куточок психологічної підтримки для дітей. Також фонд передав нам мікшерний пульти, що значно покращить якість проведення наших виїзних заходів. У межах співпраці зі «Школою Супергероїв», що працює на базі Миколаївської обласної дитячої лікарні, ми організували пізнавальну мандрівку «Журнальний всесвіт: дитячі видання на всі смаки». Цей захід допоміг дітям відкрити для себе захопливий світ дитячих журналів. Протягом 2024 року бібліотека також співпрацювала з проектом ДонорUA, Центром комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю «Мрія», КЗ «Інклюзивно-ресурсний центр № 4» Миколаївської міської ради, Школою мистецтв № 1 (м. Херсон). Однією з ключових подій року стало відкриття виставки-інтерв'ю дитячих малюнків учнів Школи мистецтв № 1 міста Херсона «Життя без зупинок», що знайшла живий відгук серед наших

відвідувачів. Важливим елементом життя стала співпраця нашої бібліотеки з Навчально-тренувальним центром тактичної медицини «КоЛеСо». У межах цієї співпраці для наших працівників було проведено інструктаж із первинної домедичної допомоги. Основною метою заходу було підвищити рівень знань бібліотекарів щодо надання першої допомоги в екстрених ситуаціях. Цей тренінг дав змогу співробітникам отримати практичні навички, необхідні для реагування на нещасні випадки.

✓ *Бібліотека як центр підтримки та психологічного відновлення.* Уже третій рік поспіль Миколаївщина, як і вся Україна, живе в умовах повномасштабної війни. Ми, дорослі, як ніхто інший, розуміємо, наскільки важливою є психологічна підтримка дітей. Психологічна підтримка юних читачів – це відносно новий, але надзвичайно важливий напрям нашої діяльності. Ми маємо бути тим тихим безпечним місцем, де діти можуть відпочити від тривоги, знайти розраду у книжці, поговорити з дорослими. Саме тому діяльність бібліотек Миколаївської області, що працюють з дітьми, спрямована на надання такої підтримки. Через різноманітні заходи та програми ми допомагаємо юним українцям відволіктися від жахливих реалій, відчути себе в безпеці та отримати позитивні емоції. Аби висловити свою підтримку маленьким українцям, до нас уже вдруге завітав наш добрий друг – фокусник-волонтер із Франції, Вінсент Кейлі. Він знову дивував юних миколаївців у Миколаївській обласній бібліотеці для дітей. Наші діти мали чудову нагоду поринути у світ магії та ілюзій, забути про щоденні турботи та просто насолодитися моментом радості. Такі події надзвичайно важливі, адже вони дарують дітям надію, позитивні емоції та показують, що добро і дива існують навіть у найскладніші часи. Багато бібліотек Миколаївської області продовжують створювати цікаві та корисні проєкти для дітей, перетворюючись на справжні культурні простори психологічної підтримки та відновлення.

✓ *Проєкт «ДіТвоРа».* На базі однієї з бібліотек успішно реалізується проєкт

«ДіТвоРа» (діти творять радість). Регулярні зустрічі наповнені тематичними інтерактивами та майстер-класами, що допомагають дітям весело й корисно провести час. Серед заходів були: фентезійні майстер-класи «Казки з країни Фей», «Веселкові єдиноріжки».; пізнавальні інтерактиви «Захопливий світ комах», «Цікавинки з журнальної сторінки»; патріотичні заходи: майстер-клас «З Україною в серці», віртуальна мандрівка «Україна – унікальна, Україна – надзвичайна».

У *Баштанській публічній бібліотеці* започаткували два нові проєкти: «Колиска казок» – онлайн-проєкт, в межах якого щоп'ятниці діти слухають чарівні історії від Пані Казкарки на сторінці бібліотеки в ютубі, та «Ігротека в бібліотеці» – цей проєкт залучає дітей та підлітків до настільних ігор, що розвивають комунікативні навички та ерудицію, пропонуючи чудову альтернативу віртуальному спілкуванню. Нещодавно учні 4 класу одного з ліцеїв взяли участь у вікторинах та іграх під час інтерактиву «Веселі миттєвості дитинства».

Єланецька бібліотека для дітей щоп'ятниці проводить традиційні зустрічі «Каштановий кінозал». Тут, окрім перегляду мультфільмів, діти можуть брати участь у майстер-класах та іграх.

Новобузька публічна бібліотека відзначила День захисту дітей святковою ігротекою «Сонячний настрій дитинства». Бібліотекарі підготували насичену програму із загадками, літературними вікторинами та солодкими сюрпризами, подарувавши дітям незабутні емоції. Усі ці проєкти та заходи показують, що наші бібліотеки здатні адаптуватися до сучасних потреб, перетворюючись на важливі центри дитячого дозвілля, розвитку та психологічної підтримки.

Професійний розвиток бібліотекарів у 2024-2025 роках.

Щороку бібліотека організовує та проводить професійні заходи для підвищення кваліфікації працівників, що обслуговують дітей у бібліотеках області. Переважна більшість заходів відбувалася в онлайн-форматі на платформі Zoom.

У 2024 році було проведено низку семінарів, лекцій та вебінарів, присвячених актуальним темам: Сучасні виклики інформаційної епохи: роль бібліотек у вихованні медійно-інформаційної грамотності дітей; література для підлітків та молоді: видова специфіка та шляхи популяризації серед читачів; ментальне здоров'я дітей під час війни, планування – 2025.

У 2025 році переважали практичні онлайн-заняття, покликані допомогти бібліотекарям освоїти нові технології: «Школа цифрового громадянства», «Впровадження штучного інтелекту в бібліотечній справі».

Я вірю, що ми маємо достатньо сил та натхнення, щоб перетворити кожную бібліотеку на справжній культурний хаб. Наша місія – не просто видавати книги. Ми прагнемо виховати нові покоління, які будуть любити свою країну, знати свою історію та цінувати свою культуру.

Бібліотека – це не лише місце, де зберігаються книги. Це простір, де народжуються нові ідеї, де діти відкривають для себе чарівний світ казок, а підлітки знаходять відповіді на свої запитання. Кожен захід, кожен майстер-клас та зустріч – це наш внесок у майбутнє. Ми вчимо дітей критично мислити, фантазувати, бути креативними та цінувати знання.

Наша діяльність від бібліотечних акцій, конкурсів і фестивалів до партнерства з різними організаціями демонструє, що бібліотека може бути активним учасником життя громади. Тож продовжуймо цю важливу роботу, бо

майбутнє нашої нації починається саме тут, у наших бібліотеках! Адже тут, серед книг, ми закладаємо фундамент для сильної вільної та свідомої України.

Галина ТРОХИМЕНКО, директор КЗ
«Харківська обласна бібліотека для дітей
та юнацтва» Харківської обласної ради,
заслужений працівник культури України

«Мандрівний методист»: бібліотечні мости культурної дипломатії під час війни

Пам'яті Валентини Лупіцької, заступниці директора з інноваційної та науково-методичної діяльності КЗ «Харківська обласна бібліотека для дітей та юнацтва» Харківської обласної ради, авторки проєкту «Мандрівний методист», яка майже півстоліття свого життя присвятила служінню книзі та розвитку бібліотечної справи на Харківщині

З перших днів повномасштабного вторгнення, під час якого Харків зазнає постійних обстрілів, багато його мешканців були змушені залишити свої домівки. Серед них – заступник директора з інноваційної та науково-методичної діяльності Харківської обласної бібліотеки для дітей Валентина Михайлівна Лупіцька, яка тимчасово опинилася у Славському Львівської області.

Подорожуючи новими місцями, вона відвідувала місцеві бібліотеки, брала участь у їхньому культурному житті, проводила лекції та ділилася досвідом роботи своєї рідної харківської бібліотеки. Її вимушене «мандрівництво» перетворилося на символ відданості професії – адже справжній бібліотечний методист завжди лишається у строю всюди, хоч би куди його закинула доля.

Саме тоді за її ініціативи було започатковано проєкт «Мандрівний методист», що став платформою для обміну професійним досвідом, налагодження контактів між бібліотеками та популяризації кращих практик Харківської обласної бібліотеки для дітей. Матеріали, зібрані під час поїздок, Валентина Михайлівна використовувала у лекціях і презентаціях на курсах підвищення кваліфікації. 2023 року цей проєкт здобув перемогу у Всеукраїнському огляді-конкурсі обласних бібліотек для дітей у номінації «Організаційно-методична робота».

У Валентини Лупіцької було ще багато планів та задумів, однак, на жаль, життя обірвалося передчасно...

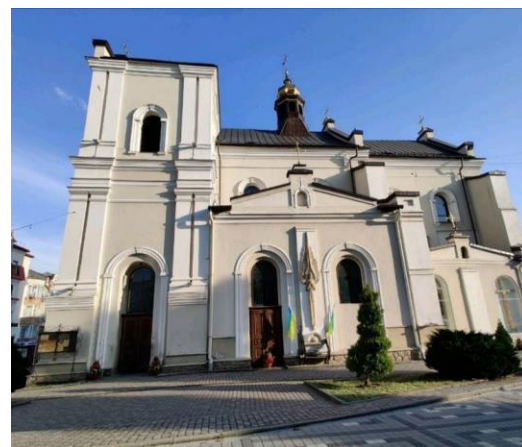
Пропонуємо вашій увазі блок «Літературознавчі розвідки», підготовлений Валентиною Михайлівною у межах проєкту «Мандрівний методист».

Дрогобич Івана Франка

Напередодні дня народження Івана Франка (27 серпня) ми вирушили до Дрогобича – міста, яке він називав «своїм кутом» і яке згодом увічнив у своїх творах. Саме тут промайнули його дитячі та юнацькі роки: у Дрогобич Франко приїхав восьмирічним хлопчиком і залишив його дев'ятнадцятирічним юнаком. Звідси разом із друзями-однодумцями він розпочав свою відому культурно-просвітницьку «прогулянку» Прикарпаттям. Уже зрілим письменником і громадським діячем Франко неодноразово повертався до міста свого дитинства та юності, підтримуючи дружні стосунки з дрогобицькими знайомими.

Наш маршрут розпочався на вулиці Трускавецькій, 2. Саме тут Іван Франко навчався у Дрогобицькій головній школі при церкві Святої Трійці з 1864 до 1867 років. Школа користувалася неабиякою популярністю в окрузі. Навчання велося німецькою, а основними предметами були німецька, польська, руська мови, арифметика, каліграфія та релігія.

Саме в цій школі формувалися характер і переконання Івана Франка, яких він дотримувався упродовж усього життя. Вплив перших учителів став для нього визначальним. Франко вирізнявся старанністю й закінчив школу з відзнакою, чим особливо пишався його батько. На урочистостях із нагоди завершення навчального року серед гостей був і він. Франко згадував: «...Я не бачив його, а тільки коли викликали першого, щоб одержати нагороду (книжку), то я почув, що він голосно заплакав. У два місяці опісля, на самий Великдень, він умер...» (І. Франко. *Автобіографія*).

У той час жив Іван у далекої родички – тітки Кошицької. Хата стояла праворуч Бориславського тракту, відразу за потоком, її чоловік утримував

столярну майстерню, де виготовляли труни. Через брак місця молодому Франкові іноді доводилося спати просто в них. До школи ходив зодягнутим у селянську одягу, через що часто чув насмішки паничів.

Згодом Франко згадував: «...ті літа, поминаючи деякі неприємні епізоди, все-таки були радісними літами моєї молодості... і дуже часто відносини між учнями та вчителями були дуже приятельські, майже товариські».

Наступною зупинкою стала будівля колишньої гімназії імені Франца Йосифа I, до якої Франко вступив 1867 року після успішного закінчення нормальної школи отців Василіян.

Гімназисти починали навчання з першого класу і вчилися до восьмого. Дисципліна в гімназії була суворою: за «двійку» батьки учня платили 15 злотих штрафу, а в разі отримання незадовільної оцінки з поведінки його могли не перевести до наступного класу. Гімназист не смів після восьмої години вечора з'являтися у місті. За згадкою його однокласника Івана Погорецького, «в гімназії був Франко дуже скромний і несміливий, ходив у полотняній блузі, носив багато книжок і дуже багато читав».

Тут він знайомиться зі світовою класикою, творчістю Шевченка і Шашкевича, збирає власну бібліотеку та фольклор. Заробляє собі на прожиття тим, що дає уроки дітям багатих міщан. Як особливо обдарований учень, але матеріально незабезпечений, він був звільнений від оплати за навчання.

У цей час Іван мешкав у кількох місцях, але чи не найдовше жив у міщанки Козакевич на вулиці Жупній. А на куті вулиць Ю. Дрогобича та Маріїнської стояла донедавна хатка під № 2, що належала бондареві Г. Корпаку, в нього також мешкав Франко.

А ось і вулиці Шевченка. Великий будинок із колонами – кам'яниця

Гартенберга. Цей нафтовий магнат став прототипом персонажів у Франковій повісті «Борислав сміється».

Згадаємо початок повісті: «Сонце досягло полудня. Годинник на ратушевій вежі вибив швидко і плачливо одинадцятую годину. Цілий плац на розі вулиць Панської і Зеленої заповнений був людьми, деревом, камінням, цеглою, гостям, купами глини і подобав на велику руїну». Вулиця Панська – то нинішня Т. Шевченка, Зелена – теперішня І. Франка. Багатий

нафтопромисловець Гартенберг будує цю велику кам'яницю з колонами. Переповідають, ніби Гартенберг забажав вимостити підлогу вітальні золотими австрійськими монетами. За дозволом він звернувся до цісаря Франца-Йосифа. Той дозволив, проте поставив умову: монети викладати не плазом, а ребром. Гартенберг од задуму відмовився.

Ця вулиця дійсно відповідала своїй попередній назві – Панська, бо стоять тут великі кам'яні будівлі. Концертний зал ансамблю пісні і танцю «Верховина» розташований у будівлі, де до 20-х років минулого століття, після перебудови ратуші, містився магістрат. У тюрмі, прибудованій до магістрату, свого часу був ув'язнений Іван Франко, якого австрійська поліція 11–13 червня 1880 року етапувала пішки з Коломиї до Нагуєвичів.

Мандрівка завершилась на вулиці Івана Франка. На кутовому будинку встановлено меморіальну таблицю з написом: «Вулиця названа іменем видатного українського письменника революціонера-демократа І.Я. Франка (1856-1916) в червні 1926 року».

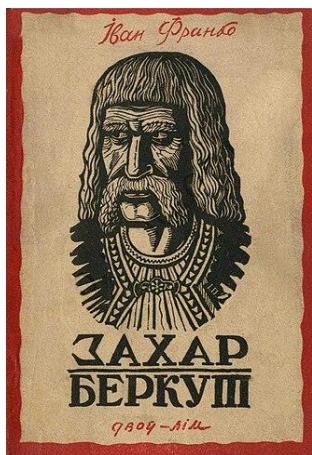
Річ у тім, що раніше частина сучасної вул. І. Франка мала назву Лішнянська. Коли в травні 1916 року І. Франка не стало, галичани почали думати над увічненням пам'яті поета. У 1926 році українська громадськість готувалася вшановувати 10-ті роковини з дня смерті Франка. Після обміну думками,

вирішили звернутися в магістрат із проханням присвоїти ім'я поета вулиці Бориславській. Вибір мотивувався тим, що на цій вулиці колись мешкав Франко. Представники влади запропонували перейменувати не цю вулицю, а іншу – Лішнянську, аргументуючи тим, що на Бориславській українців живе мало, а на Лішнянській багато. 21 травня 1926 р. були проведені урочисті збори, на які прибуло понад 500 осіб. Після цього всі рушили на місце відкриття, попереду несли портрет І. Франка. Тоді ж був встановлений чотиригранний дубовий стовп і пам'ятний напис: «Вулиця Івана Франка».

А через 40 років, у 1966-му, в місті відкрили величний пам'ятник Іванові Франку (скульптори Є. Мисько, В. Одрехівський, В. Чайка).

Дрогобич і сьогодні береже «франкові адреси». Тут кожна вулиця, кожен камінь нагадує про кроки юного гімназиста, якому судилося увійти в історію як велетню української літератури.

Шлях «Захара Беркута»: 140 років історії повісті Івана Франка

«Захар Беркут» (повна назва – «Захар Беркут. Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII столітті») – історична повість Івана Франка про боротьбу громади карпатського села Тухля проти нашествия монголів у XIII столітті.

26-річний Франко, спираючись на відомості з Галицько-Волинського літопису, а також на народні легенди й фольклор, створив твір, у якому підкреслив силу єдності народу в боротьбі за свободу та прагнув пробудити національну свідомість. Твір було написано всього за півтора місяця – з 1 жовтня до 15 листопада 1882 року – на конкурс, оголошений львівським часописом

«Зоря». Уперше повість надруковано в цьому ж виданні у дев'яти номерах 1883 року, а згодом вона вийшла окремою книжкою у Львові в друкарні Товариства ім. Шевченка. Друге видання з мовно-правописними поправками автора з'явилося там же 1902 року накладом «Українсько-руської видавничої спілки». Усі наступні перевидання базувалися саме на цьому варіанті.

«Захар Беркут» вважають однією з найуспішніших повістей української прози. За 140 років від часу написання її перевидали сотні разів загальним накладом понад 5 мільйонів

примірників. Твір швидко став відомим і за кордоном: уже 1889 року з'явився перший переклад іноземною мовою, а згодом книгу повністю переклали майже 20 мовами.

Повість надихнула і багатьох митців. Серед відомих ілюстраторів твору – Іван Падалко (видання «Література і мистецтво», 1928, 1932), Валентин Литвиненко (Держлітвидав, 1950, 1954, 1957, 1960), Георгій Якутович («Дніпро», 1974) та Іван Крислач («Каменярь», 1986). 2022 року у видавництві «Час майстрів» побачила світ нова збірка з ілюстраціями Олени Турської.

Повість також двічі була екранізована: 1971 року – режисером Леонідом Осикою та у 2019 році – у форматі українсько-американського художнього фільму режисерів Ахтема Сейтаблаєва та Джона Вінна.

2022 року, до 140-річчя від дня написання повісті Івана Франка «Захар Беркут», Львівський академічний театр імені Леся Курбаса спільно з Домом Франка (Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка) за підтримки Українського культурного фонду реалізував проєкт «Захар Беркут – дух української Перемоги», завдяки якому в Домі Франка відбулася виставка, на

якій були представлені ілюстрації Олени Турської, а також різні видання та переклади повісті. У театрі Курбаса відбулися прем'єрні покази вистави режисера Андрія Приходька «Захар Беркут». Крім того, пройшов круглий стіл «Захар Беркут» в контексті сучасності: коди, сенси, інтерпретації».

P.S. У межах проєкту «Весь Франко: читай, слухай, дивись» Львівський національний літературно-меморіальний музей Івана Франка за підтримки Українського культурного фонду оцифрував 300 прижиттєвих видань поета й письменника. До колекції увійшли видання з фондів музею, Інституту франкознавства ЛНУ ім. Івана Франка, Наукової бібліотеки ЛНУ ім. Івана Франка та Львівської національної наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника.

Виставка «Бруно Шульц та його місто». Музей «Дрогобиччина», Палац мистецтв

2022 року відзначили 130 років з дня народження та вшанували 80 років з дня смерті Бруно Шульца – відомого письменника, літературознавця, перекладача, художника, мислителя. Митець народився 12 липня 1892 року у Дрогобичі, загинув у рідному місті 19 листопада 1942 року.

Бруно Шульца можемо сміливо назвати генієм Дрогобича. Практично все своє життя він був нерозривно пов'язаний із містом: родинно, творчо, ментально. Прорив у простір світової літератури Шульц здійснив, створивши міф свого рідного міста і детально прописавши найдосконаліший експресіоністичний портрет його душі, – тим його обезсмертив.

Загалом літературні твори Бруно Шульца ставлять поряд із відомими класиками світової літератури – М. Прустом, Ф. Кафкою та Х. Борхесом, а графіка наближається до «Капрічос» Гойї.

Творчість Бруно Шульца пов'язана з трьома культурами – українською, польською, єврейською. Його оповідання перекладені понад 45 мовами. Перший повний переклад творів Шульца українською мовою здійснив 2014 року Юрій Андрухович. Найвідоміші художньо-літературні твори Шульца – дві книги малої прози, опубліковані ще за життя автора: 1934 р. – «Динамонові крамниці», а 1937 р. – «Санаторій під Клепсидрою».

Перші й успішні спроби малярської творчості Б.Шульц робив ще до занять літературою. У досить рідкісній техніці «кліше-верр» він виконав графічну серію «Книга ідолопоклонства» («Księga Bałwochwalcza», 1920). Шульц створив графічні ілюстрації до першого видання «Фердидурке» Вітольда Гомбровича (1938), будучи одним із перших шанувальників цього роману, а також до власних розповідей зі збірки «Санаторій під Клепсидрою». Він залишив по собі кілька сотень інших різноманітних графічних робіт: олівцем (одна з улюблених технік Шульца), ескізи до гравюр, ілюстрації до прозових творів.

У Дрогобичі, світовий геній провів майже все життя. З рідного міста він виїжджав лише зрідка, та й то неохоче. Шульц вважав Дрогобич центром світу, був його уважним спостерігачем та неперевершеним «літописцем».

З 1924 р. працював учителем малювання (пізніше – вчителем ручної праці та математики) у гімназії ім. Владислава Ягайла у Дрогобичі, – до 1941 р. Хоч не любив цієї роботи, та був чудовим педагогом. Був хворобливим, дуже замкненим у собі, важко сходився з людьми.

У радянський період, щоб утримувати родину – стару матір та важко хвору сестру,

Шульц заробляв на життя малюванням портретів. З початком 1941 р., коли почастішали жорстокі антилюдські акції єврейського геноциду, до певного моменту безпеку Шульцу забезпечував офіцер гестапо Ф. Ландау, для якого Шульц виконав численні художні роботи. Завдяки роботам, які йому замовив Ландау, Шульца віднесли до категорії «потрібних євреїв»: він носив на рукаві так званий гляйт – оправлену в целулоїд охоронну грамоту, яка боронила його як фахівця від облав чи вивезення до таборів.

В особі цього нібито звичайного провінційного вчителя сховано колосальну творчу енергію, яка могла б кардинально змінити світовідчуття доби, якби життя Шульца не обірвалося передчасно безглуздо-жорстоким пострілом 19 листопада 1942 року.

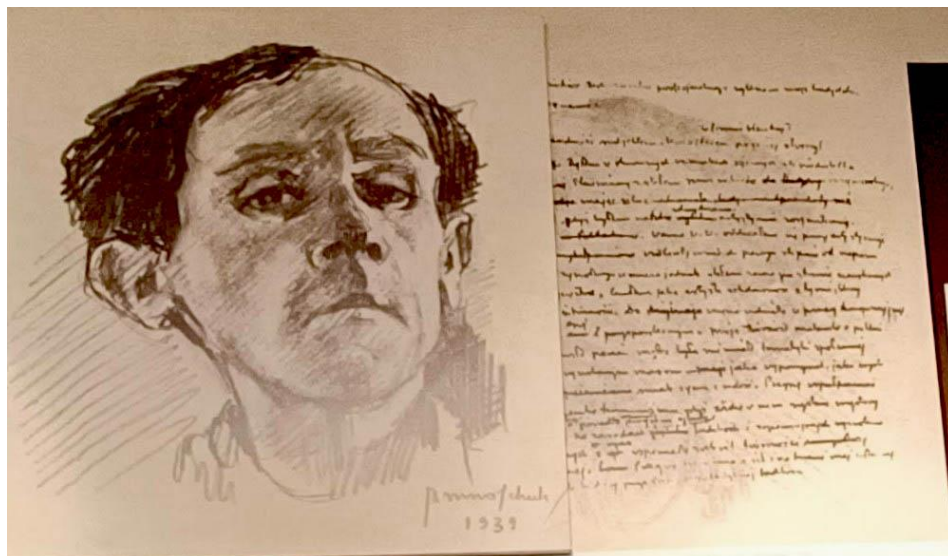
У XXI столітті розпочинається новітня «Шульціана». На початку лютого 2001 року у Дрогобичі на віллі колишнього офіцера гестапо Фелікса Ландау німецький режисер Беньямін Гайслер віднайшов «казкову кімнату», що залишалася легендою протягом майже 60 років. Зараз у Дрогобичі залишилися п'ять фрагментів стінопису як неоціненні свідки присутності митця у місті.

Саме з необхідності представити їх широкій публіці й виникла ідея створення сучасної мультимедійної експозиції «Бруно Шульц та його місто», що була успішно реалізована

2017 року. Цей проєкт – документація та візуалізація біографії митця, його філософського та художнього бачення, занурення глядача у світ мрій великого «міфологізатора дійсності». Вона розгорнута у Палаці мистецтв музею «Дрогобиччина». Туристам ця споруда відома як вілла Б'янки (героїні оповідання «Весна» Б. Шульца). В одній із трьох кімнат експозиції, присвяченій Бруно Шульцу, що має назву «Остання казка», експонуються 5 відреставрованих оригінальних фрагментів стінопису, які були створені ним незадовго до смерті. І в

цьому є теж великий символізм, що в останні дні свого життя митець повертається до омріяної геніальної епохи – дитинства, яку він протягом усього творчого життя намагався знайти, зберегти, зафіксувати у своїх текстах і рисунках. Адже зображення на стінописах, на думку багатьох дослідників, є ілюстраціями до казок братів Грімм. Напрочуд теплі, світлі барви, які використовує Бруно Шульц для творення казкових героїв, абсолютно не кореспондуються з тим пригніченим, темним та холодним емоційним станом, в якому перебував митець у цей час. І в цьому – знаменита

Шульцівська магія перевтілення, перенесення у віртуальний світ своїх естетичних ілюзій та уявлень. Не тільки теплі тони, але й м'які, пластичні, трішечки розмиті лінії є особливістю цих стінописів. Творячи традиційні казкові персонажі, Бруно Шульц не зраджує своїй естетиці та філософському поєднанню ідеалу з реальністю. Його принц і принцеса, бабуся та чудернацький котик зовсім позбавлені штучності, пафосності, надуманості казкових героїв та вражають природністю, легкістю, грацією, що притаманна реальним істотам. «Остання казка» Бруно Шульца не може не захоплювати соковитим колоритом, невимушеними лініями фрескового живопису, неповторним втіленням відомих казкових мотивів, а найважливіше – є «живим» свідченням свободи духу митця у часи Голокосту.

Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей в умовах глобальних викликів

Сучасні тренди розвитку бібліотек для дітей в умовах глобальних викликів

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції керівників
бібліотек

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко
Укладач Т.М. Кузілова
Редактор В.В. Зеленська
Комп'ютерна верстка Т.М. Кузілова

Підписано до друку 13.11.2025 р.
Зам. 23. Тираж 75 прим.

НБУ для дітей
вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел/факс. 400-65-87, тел. 400-39-96, 400-41-44
www.chl.kiev.ua
library@chl.kiev.ua

НБУ для дітей
вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс. 400-65-87, тел. 400-39-96, 400-41-44
www.chl.kiev.ua
library@chl.kiev.ua

